

## Tiedonantoja ja ilmoituksia

Suomenkielinen laitos

<u>Ilmoitusnumero</u>	Sisältö	Sivu
	<i>Euroopan unionista tehdyn sopimuksen VI osastoa soveltamalla annetut säädökset</i>	
98/C 221/01	Neuvoston säädös, annettu 28 päivänä toukokuuta 1998, yleissopimuksen tekemisestä Euroopan unionista tehdyn sopimuksen K.3 artiklan perusteella tuomioistuimen toimival- lasta sekä tuomioiden tunnustamisesta ja täytäntöönpanosta avioliittoasioissa . . . . .	1
98/C 221/02	Lausuma, joka merkittiin neuvoston pöytäkirjaan oikeus- ja sisäasioiden neuvoston 28.—29. toukokuuta 1998 pidetyssä istunnossa tuomioistuimen toimivaltaa sekä tuomioi- den tunnustamista ja täytäntöönpanoa avioliittoasioissa koskevan yleissopimuksen tekemi- sen yhteydessä . . . . .	18
98/C 221/03	Neuvoston säädös, annettu 28 päivänä toukokuuta 1998, pöytäkirjan tekemisestä Euroo- pan unionista tehdyn sopimuksen K.3 artiklan perusteella tuomioistuimen toimivallasta sekä tuomioiden tunnustamisesta ja täytäntöönpanosta avioliittoasioissa tehdyn yleissopi- muksen tulkitsemisesta Euroopan yhteisöjen tuomioistuimessa . . . . .	19
98/C 221/04	Euroopan unionista tehdyn sopimuksen K.3 artiklan perusteella tuomioistuimen toimival- lasta ja tuomioiden tunnustamisesta ja täytäntöönpanosta avioliittoasioissa tehdyn yleisso- pimuksen selitysmuistio . . . . .	27
98/C 221/05	Selitysmuistio Euroopan unionista tehdyn sopimuksen K.3 artiklan perusteella tehdystä pöytäkirjasta, joka koskee tuomioistuimen toimivallasta sekä tuomioiden tunnustamisesta ja täytäntöönpanosta avioliittoasioissa tehdyn yleissopimuksen tulkitsemistä Euroopan yhteisöjen tuomioistuimessa . . . . .	65

*(Euroopan unionista tehdyn sopimuksen VI osastoa soveltamalla annetut säädökset)*

## NEUVOSTON SÄÄDÖS,

annettu 28 päivänä toukokuuta 1998,

yleissopimuksen tekemisestä Euroopan unionista tehdyn sopimuksen K.3 artiklan perusteella tuomioistuimen toimivallasta sekä tuomioiden tunnustamisesta ja täytäntöönpanosta avioliittoasioissa

(98/C 221/01)

EUROOPAN UNIONIN NEUVOSTO, joka

OTTAA HUOMIOON Euroopan unionista tehdyn sopimuksen ja erityisesti sen K.3 artiklan 2 kohdan c alakohdan,

KATSOO, että Euroopan unionin tavoitteiden saavuttamiseksi jäsenvaltiot pitävät avioeroa, asumuseroa ja avioliiton pätemättömäksi julistamista koskevissa asioissa samoin kuin puolisoiden yhteisten lasten huoltoa avioeroasian yhteydessä koskevissa asioissa sovellettavien tuomioistuimen toimivaltaa, tuomioiden tunnustamista ja täytäntöönpanoa koskevien sääntöjen vahvistamista yhteistä etua koskevana asiana, joka kuuluu Euroopan unionista tehdyn sopimuksen VI osastossa tarkoitettuun oikeudelliseen yhteistyöhön yksityisoikeuden alalla,

ON TUTKINUT Euroopan parlamentin näkemykset<sup>(1)</sup>, jotka parlamentti esitti puheenjohtajavaltion järjestämissä, Euroopan unionista tehdyn sopimuksen K.6 artiklassa tarkoitettussa kuulemisessa,

ON PÄÄTTÄNYT tehdä yleissopimuksen, jonka teksti on tämän säädöksen liitteenä ja jonka jäsenvaltioiden hallitusten edustajat ovat tänä päivänä allekirjoittaneet, ja

SUOSITTAA, että jäsenvaltiot hyväksyvät sen valtiosääntöjensä asettamien vaatimusten mukaisesti.

Tehty Brysselissä 28 päivänä toukokuuta 1998.

*Neuvoston puolesta*

J. STRAW

*Puheenjohtaja*

<sup>(1)</sup> Lausunto annettu 30 päivänä huhtikuuta 1998 (EYVL C 152, 18.5.1998).

## LIITE

## Euroopan unionista tehdyn sopimuksen K.3 artiklan perusteella tehty

## YLEISSOPIMUS

## tuomioistuimen toimivallasta sekä tuomioiden tunnustamisesta ja täytäntöönpanosta avioliittoasioissa

TÄMÄN YLEISSOPIMUKSEN KORKEAT SOPIMUSPUOLET, jotka ovat Euroopan unionin jäsenvaltioita ja jotka

VIITTAAVAT 28 päivänä toukokuuta 1998 annettuun neuvoston säädökseen yleissopimuksen tekemisestä Euroopan unionista tehdyn sopimuksen K.3 artiklan perusteella tuomioistuimen toimivallasta sekä tuomioiden tunnustamisesta ja täytäntöönpanosta avioliittoasioissa,

HALUAVAT vahvistaa jäsenvaltioiden tuomioistuinten toimivaltaa koskevat säännöt avioeroa, asumuseroa ja puolisojen avioliiton pätemättömäksi julistamista koskevissa menettelyissä,

OVAT TIETOISIA siitä, että on tärkeää vahvistaa säännöt toimivallasta puolisojen yhteisten lasten huollon osalta avioliiton purkamista koskevan asian käsittelyn yhteydessä,

HALUAVAT yksinkertaistaa tuomioiden tunnustamiseen ja täytäntöönpanoon liittyviä muodollisuuksia Euroopan alueella,

PITÄVÄT MIELESSÄ periaatteet, joihin Brysselissä 27 päivänä syyskuuta 1968 allekirjoitettu tuomioistuimen toimivaltaa sekä tuomioiden täytäntöönpanoa yksityisoikeuden alalla koskeva yleissopimus perustuu,

KATSOVAT, että Euroopan unionista tehdyn sopimuksen K.3 artiklan 2 kohdan c alakohdassa määrätään, että kyseisen sopimuksen K.3 artiklan perusteella tehdyissä yleissopimuksissa voidaan määrätä, että Euroopan yhteisöjen tuomioistuimella on toimivalta, niiden yksityiskohtaisten sääntöjen mukaisesti, jotka voidaan täsmentää yleissopimuksissa, tulkita yleissopimusten määräyksiä,

OVAT SOPINEET SEURAAVAA:

## I OSASTO

## SOVELTAMISALA

## 1 artikla

1. Tätä yleissopimusta sovelletaan
  - a) avioeroa, asumuseroa ja avioliiton pätemättömäksi julistamista koskeviin yksityisoikeudellisiin oikeudenkäynteihin;
  - b) puolisojen yhteisten lasten huoltoa koskeviin yksityisoikeudellisiin oikeudenkäynteihin a alakohdassa tarkoitettujen avioliitto-oikeuden alaan kuuluvien kanteiden yhteydessä.
2. Muut jäsenvaltiossa virallisesti tunnustetut menettelyt rinnastetaan oikeudenkäynteihin. ”Tuomioistuimella” tarkoitetaan jäsenvaltioiden kaikkia asiassa toimivaltaisia viranomaisia.

## II OSASTO

## OIKEUDELLINEN TOIMIVALTA

## I JAKSO

## YLEISET MÄÄRÄYKSET

## 2 artikla

## Avioero, asumusero ja avioliiton pätemättömäksi julistaminen

1. Puolisojen avioeroa, asumuseroa tai avioliiton pätemättömäksi julistamista koskevassa asiassa ovat toimivaltaisia sen jäsenvaltion tuomioistuimet,
  - a) jonka alueella

- puolisoilla on asuinpaikka, tai
  - puolisoilla oli viimeinen asuinpaikka, jos toinen puolisoista asuu siellä edelleen, tai
  - vastaajalla on asuinpaikka, tai
  - jommallakummalla puolisoista on asuinpaikka, jos puoliset jättävät yhteisen hakemuksen, tai
  - kantajalla on asuinpaikka, jos hän on asunut siellä vähintään vuoden ajan välittömästi ennen hakemuksen tekemistä, tai
  - kantajalla on asuinpaikka, jos hän on asunut siellä vähintään kuuden kuukauden ajan välittömästi ennen hakemuksen tekemistä, ja hän on joko kyseisen jäsenvaltion kansalainen tai hänen ”kotipaikkansa” on siellä;
- b) jonka kansalaisia molemmat puoliset ovat tai jossa molempien puolisoitten pysyväisluonteinen ”kotipaikka” on.

2. Jokainen jäsenvaltio vahvistaa 47 artiklan 2 kohdassa tarkoitettua ilmoituksen antaessaan, soveltaako se 1 kohdassa tarkoitettua kansalaisuuden vai ”kotipaikan” perustetta.

3. Tässä yleissopimuksessa ”kotipaikalla” on se merkitys, joka sillä on Yhdistyneen kuningaskunnan ja Irlannin oikeusjärjestelmissä.

### 3 artikla

#### Lapsen huolto

1. Sen jäsenvaltion tuomioistuimet, joka on 2 artiklan nojalla toimivaltainen avioeroa, asumuseroa tai avioliiton pätemättömäksi julistamista koskevissa hakemuksissa, ovat toimivaltaisia molempien puolisoitten lapsen huoltoa koskevassa asiassa, jos lapsen asuinpaikka on kyseisessä jäsenvaltiossa.

2. Jos lapsen asuinpaikka ei ole 1 kohdassa tarkoitettussa jäsenvaltiossa, tämän valtion tuomioistuimet ovat toimivaltaisia tällaisessa asiassa, jos lapsen asuinpaikka on jossakin jäsenvaltiossa ja

- a) ainakin toinen vanhemmista on lapsen huoltaja ja
- b) näiden tuomioistuinten toimivalta on puolisoitten hyväksymä ja lapsen edun mukainen.

3. Edellä 1 ja 2 kohdassa tarkoitettu toimivalta lakkaa:

- a) kun avioeroa, asumuseroa tai avioliiton pätemättömäksi julistamista koskevan hakemuksen johdosta annettu hyväksyvä tai hylkäävä tuomio tulee lainvoimaiseksi, tai
- b) jos edellä a alakohdassa tarkoitettuna ajankohtana lapsen huoltoa koskeva oikeudenkäynti on vireillä huoltoa koskeva tuomio tulee lainvoimaiseksi, tai
- c) kun a ja b alakohdassa tarkoitettu oikeudenkäynti päättyy muusta syystä.

### 4 artikla

#### Lapsikaappaus

Edellä 3 artiklassa tarkoitettua toimivaltaista tuomioistuinta käyttävät toimivaltaansa Haagissa 25 päivänä lokakuuta 1980 kansainvälisestä lapsikaappauksesta tehdyn yksityisoikeuden alaa koskevan yleissopimuksen ja erityisesti sen 3 ja 16 artiklan mukaisesti.

### 5 artikla

#### Vastakanne

Tuomioistuimella, jossa oikeudenkäynti on vireillä 2—4 artiklan nojalla, on toimivalta käsitellä myös vastakanne, jos vastakanne kuuluu tämän yleissopimuksen piiriin.

### 6 artikla

#### Asumuseron muuntaminen avioeroksi

Sillä jäsenvaltion tuomioistuimella, joka on tehnyt asumuseropäätöksen, on toimivalta myös muuntaa tämä päätös avioeroksi, jos tämän jäsenvaltion laissa niin säädetään, tämän kuitenkaan rajoittamatta 2 artiklan määräyksiä.

### 7 artikla

#### 2—6 artiklassa tarkoitettu yksinomainen toimivalta

Puoliso,

- a) jolla on asuinpaikka jäsenvaltion alueella tai
- b) joka on jäsenvaltion kansalainen tai jonka 2 artiklan 2 kohdassa tarkoitettu ”kotipaikka” on jäsenvaltion alueella,

voidaan haastaa oikeuteen toisessa jäsenvaltiossa vain 2–6 artiklan nojalla.

### 8 artikla

#### Toimivalta muissa tapauksissa

1. Jos millään jäsenvaltion tuomioistuimella ei ole 2–6 artiklan mukaan toimivaltaa, toimivalta määräytyy kussakin jäsenvaltiossa kyseisen valtion oman lainsäädännön mukaan.
2. Jäsenvaltion kansalainen, jolla on asuinpaikka toisen jäsenvaltion alueella, voi samoin edellytyksin kuin kyseisen valtion kansalaiset turvautua siinä valtiossa sovellettaviin toimivaltasääntöihin sellaista vastaajaa vastaan, jolla ei ole asuinpaikkaa jonkin toisen jäsenvaltion alueella ja joka ei ole jonkin toisen jäsenvaltion kansalainen tai jonka 2 artiklan 2 kohdan mukainen ”kotipaikka” ei ole jonkin jäsenvaltion alueella.

### II JAKSO

#### TUOMIOISTUIMEN TOIMIVALLAN JA MENETTELYN EDELLYTYSTEN TUTKIMINEN

### 9 artikla

#### Toimivallan tutkiminen

Jos jäsenvaltion tuomioistuimessa nostettu kanne koskee asiaa, jossa se ei tämän yleissopimuksen mukaan ole toimivaltainen, mutta jonka toisen jäsenvaltion tuomioistuin on tämän yleissopimuksen mukaan toimivaltainen tutkimaan, tuomioistuimen on omasta aloitteestaan jätettävä asia tutkimatta.

### 10 artikla

#### Menettelyn edellytysten tutkiminen

1. Jos vastaaja ei vastaa, toimivaltaisen tuomioistuimen on keskeytettävä asian käsittely, kunnes on selvitetty, että vastaajalla on ollut mahdollisuus saada tieto haastehakemuksesta tai vastaavasta asiakirjasta niin hyvissä ajoin, että hän on voinut valmistautua vastaamaan asiassa, tai että kaikkiin tätä varten tarpeellisiin toimenpiteisiin on ryhdytty.
2. Edellä 1 kohdassa olevien määräysten asemesta sovelletaan oikeudenkäyntiasiakirjojen ja muiden asiakirjojen tiedoksiannosta Euroopan unionin jäsenvaltioissa siviili- tai kauppaoikeudellisissa asioissa 26 päivänä toukokuuta 1997 tehdyn yleissopimuksen 19 artiklan määräyksiä, jos haastehakemus oli annettava tiedoksi kyseisen yleissopimuksen mukaisesti.

### III JAKSO

#### VIREILLÄOLO JA SAMASSA YHTEYDESSÄ KÄSITELTÄVÄT KANTEET

### 11 artikla

1. Jos eri jäsenvaltioiden tuomioistuimissa nostetaan samojen asianosaisten välillä samaa asiaa koskevia kanteita, tuomioistuimen, jossa kanne on nostettu myöhemmin, on omasta aloitteestaan keskeytettävä asian käsittely, kunnes on ratkaistu, että tuomioistuin, jossa kanne on ensin nostettu, on toimivaltainen.
2. Jos eri jäsenvaltioiden tuomioistuimissa nostetaan samojen asianosaisten välillä eri asiaa koskevia avioeroon, asumuseroon tai avioliiton pätemättömäksi julistamiseen liittyviä kanteita, tuomioistuimen, jossa kanne on myöhemmin nostettu, on omasta aloitteestaan keskeytettävä asian käsittely, kunnes on ratkaistu, että tuomioistuin, jossa kanne on ensin nostettu, on toimivaltainen.
3. Kun on ratkaistu, että se tuomioistuin, jossa kanne on ensin nostettu, on toimivaltainen, tuomioistuimen, jossa kanne on myöhemmin nostettu, on jätettävä asia tutkimatta.

Tällöin asian vireille pannut kantaja voi siirtää asian siitä tuomioistuimesta, jossa kanne on myöhemmin nostettu, siihen tuomioistuimeen, jossa kanne on ensiksi pantu vireille.

### IV JAKSO

#### VÄLIAIKAISET TOIMENPITEET JA TURVAAMISTOIMET

### 12 artikla

Yleissopimuksen määräykset eivät estä jäsenvaltion tuomioistuija kiireellisissä tapauksissa toteuttamasta jäsenvaltion laissa määrättyjä turvaamistoimia ja muita väliaikaisia toimenpiteitä, jotka koskevat valtiossa oleskelevia henkilöitä tai siellä olevaa omaisuutta, myös silloin, kun toisen jäsenvaltion tuomioistuin on tämän yleissopimuksen mukaan toimivaltainen tutkimaan pääasian.

### III OSASTO

#### TUNNUSTAMINEN JA TÄYTÄNTÖÖNPANO

### 13 artikla

#### Tuomion määritelmä

1. Tässä yleissopimuksessa ”tuomiolla” tarkoitetaan jäsenvaltion tuomioistuimen julistamaa avioeroa, asumuseroa tai avioliiton pätemättömäksi julistamista sekä täl-

laisen avioliittoasian käsittelyn yhteydessä annettua puolisoiden lapsen huoltoa koskevaa ratkaisua, riippumatta siitä, kutsutaanko sitä tuomioksi, päätökseksi, täytäntöönpanomääräykseksi vai joksikin muuksi.

2. Tämän osaston määräyksiä sovelletaan myös tämän yleissopimuksen mukaan aloitetuista menettelyistä aiheutuvien oikeudenkäyntikulujen määrän vahvistamiseen sekä tällaisia oikeudenkäyntikuluja koskevan määräyksen tai päätöksen täytäntöönpanoon.

3. Tätä yleissopimusta sovellettaessa viralliset asiakirjat, jotka on asianmukaisesti laadittu jossakin jäsenvaltiossa ja jotka ovat siellä täytäntöönpanokelpoisia, sekä jäsenvaltion tuomioistuimessa oikeudenkäynnin aikana tehty sovinto, joka tunnustetaan ja joka on täytäntöönpanokelpoinen sanotussa jäsenvaltiossa, ovat täytäntöönpanokelpoisia samoin edellytyksin kuin 1 kohdassa tarkoitettu tuomiot.

## I JAKSO

### TUNNUSTAMINEN

#### 14 artikla

##### Tuomion tunnustaminen

1. Jäsenvaltiossa annettu tuomio tunnustetaan muissa jäsenvaltioissa vaatimatta minkään erityisen menettelyn noudattamista.

2. Mitään erityistä menettelyä ei vaadita siviilisäätyä koskevien jäsenvaltion rekistereiden päivittämiseksi toisessa jäsenvaltiossa avioeroa, asumuseroa tai avioliiton pätemättömäksi julistamista koskevan tuomion perusteella, johon kyseisen jäsenvaltion lainsäädännön mukaan ei saa hakea muutosta, tämän kuitenkin rajoittamatta 3 kohdan soveltamista.

3. Jokainen, jonka etua tuomion tunnustaminen koskee, voi pyytää tämän osaston II ja III jaksossa tarkoitettussa menettelyssä vahvistettavaksi, että tuomio on tunnustettava tai jätettävä tunnustamatta.

4. Jos kysymys tuomion tunnustamisesta tulee esille jäsenvaltion tuomioistuimessa vireillä olevassa asiassa, asiaa käsittelevä tuomioistuin voi ratkaista tuomion tunnustamista koskevan kysymyksen.

#### 15 artikla

##### Tunnustamatta jättämisen perusteet

1. Avioeroa, asumuseroa tai avioliiton pätemättömäksi julistamista koskevaa tuomiota ei tunnusteta,

- a) jos tunnustaminen on selvästi vastoin sen jäsenvaltion oikeusjärjestyksen perusteita, jossa tunnustamista pyydetään,
- b) jos tuomio on annettu poisjäänyttä vastaajaa vastaan eikä haastehakemusta tai vastaavaa asiakirjaa ole annettu asianmukaisesti tiedoksi niin hyvissä ajoin, että vastaaja olisi voinut valmistautua vastaamaan asiassa, paitsi jos vastaajan katsotaan yksiselitteisesti hyväksyneen tuomion,
- c) jos tuomio on ristiriidassa sellaisen tuomion kanssa, joka on annettu oikeudenkäynnissä samojen asianosaisten välillä siinä jäsenvaltiossa, jossa tunnustamista pyydetään,
- d) jos tuomio on ristiriidassa toisessa jäsenvaltiossa tai yhteisön ulkopuolisessa valtiossa samojen asianosaisten välillä aikaisemmin annetun tuomion kanssa ja tämä aikaisemmin annettu tuomio täyttää ne edellytykset, jotka ovat tarpeen sen tunnustamiseksi siinä jäsenvaltiossa, jossa tunnustamista pyydetään.

2. Puolisoiden lapsen huoltoa koskevaa tuomiota, joka on annettu 13 artiklassa tarkoitetun avioliittoasian käsittelyn yhteydessä, ei tunnusteta

- a) jos tunnustaminen on selvästi, ottaen huomioon lapsen etu, vastoin sen jäsenvaltion oikeusjärjestyksen perusteita, jossa tunnustamista pyydetään,
- b) jos tuomio on annettu, kiireellistä tilannetta lukuun ottamatta, antamatta lapselle tilaisuutta tulla kuulluksi vastoin sen jäsenvaltion olennaisia oikeudenkäyntiä koskevia periaatteita, jossa tunnustamista pyydetään,
- c) jos tuomio on annettu poisjäänyttä henkilöä vastaan eikä haastehakemusta tai vastaavaa asiakirjaa ole annettu asianmukaisesti tiedoksi poisjääneelle henkilölle niin hyvissä ajoin, että hän olisi voinut valmistautua vastaamaan asiassa, paitsi jos vastaajan katsotaan yksiselitteisesti hyväksyneen tuomion,
- d) kenen tahansa sellaisen henkilön vaatimuksesta, jonka huoltoajan asemaa tuomio loukkaa, jos tälle henkilölle ei ole varattu tilaisuutta tulla kuulluksi,
- e) jos tuomio on ristiriidassa lapsen huoltoa koskevassa asiassa myöhemmin siinä jäsenvaltiossa, jossa tunnustamista pyydetään, annetun tuomion kanssa, tai
- f) jos tuomio on ristiriidassa sellaisessa toisessa jäsenvaltiossa tai yhteisön ulkopuolisessa valtiossa, jossa lapsella on asuinpaikka, lapsen huoltoa koskevassa asiassa myöhemmin annetun tuomion kanssa, siitä alkaen kun tämä myöhemmin annettu tuomio täyttää ne edellytykset, jotka ovat tarpeen sen tunnustami-

seksi siinä jäsenvaltiossa, jossa tunnustamista pyydetään.

### 16 artikla

#### Tunnustamatta jättäminen ja tosiseikat

1. Tuomiota ei tunnusteta myöskään 43 artiklassa tarkoitettussa tapauksessa.
2. Se tuomioistuin, jossa tunnustamista vaaditaan, on tutkiessaan, onko jossain 1 kohdassa tarkoitettussa tapauksessa olemassa toimivaltaperuste, sidottu niihin tosiseikkoihin, joihin tuomion antanut jäsenvaltion tuomioistuin on perustanut toimivaltansa.
3. Tuomion antaneen jäsenvaltion tuomioistuimen toimivaltaa ei saa tutkia, tämän rajoittamatta 1 kohdan määräysten soveltamista. Tuomioistuimen toimivaltaa koskevat säännökset, joista määrätään 2–8 artiklassa, eivät kuulu 15 artiklan 1 kohdan a alakohdassa ja 2 kohdan a alakohdassa tarkoitettuihin oikeusjärjestyksen perusteisiin.

### 17 artikla

#### Sovellettavan lainsäädännön eroavuus

Avioeroa, asumuseroa tai avioliiton pätemättömäksi julistamista koskevan tuomion tunnustamisesta ei voida kieltäytyä sillä perusteella, että sen jäsenvaltion, jossa tunnustamista pyydetään, lainsäädännössä ei sallita avioeroa, asumuseroa tai avioliiton pätemättömäksi julistamista samojen tosiseikkojen perusteella.

### 18 artikla

#### Asiaratkaisun uudelleen tutkimisen kieltäminen

Tuomiota ei saa sen sisältämän asiaratkaisun osalta ottaa missään tapauksessa uudelleen tutkittavaksi.

### 19 artikla

#### Asian käsittelyn lykkääminen

1. Jos jäsenvaltion tuomioistuimessa pyydetään toisessa jäsenvaltiossa annetun tuomion tunnustamista, tämä voi lykätä asian käsittelyn, jos tuomioon on haettu muutosta varsinaisin muutoksenhakukeinoin.
2. Jos jäsenvaltion tuomioistuimessa pyydetään Irlannissa tai Yhdistyneessä kuningaskunnassa annetun tuomion tunnustamista, tuomioistuin voi lykätä asian käsittelyn, jos tuomion täytäntöönpano on siinä jäsenvaltiossa, jossa tuomio on annettu, muutoksenhaun vuoksi lykätty.

### II JAKSO

#### TÄYTÄNTÖÖNPANO

### 20 artikla

#### Täytäntöönpanokelpoiset tuomiot

1. Yhteisen lapsen huollosta jäsenvaltiossa annettu tuomio, joka on siinä jäsenvaltiossa täytäntöönpanokelpoinen, on pantava täytäntöön toisessa jäsenvaltiossa, kun se asiaan osallisen hakemuksesta on siellä julistettu täytäntöönpanokelpoiseksi.
2. Yhdistyneessä kuningaskunnassa on kuitenkin sellainen tuomio pantava täytäntöön Englannissa ja Walesissa, Skotlannissa tai Pohjois-Irlannissa, joka asiaan osallisen pyynnöstä on rekisteröity täytäntöönpanoa varten asianomaisessa Yhdistyneen kuningaskunnan osassa.

### 21 artikla

#### Paikallisten tuomioistuinten toimivalta

1. Täytäntöönpanoa koskevan pyynnön ottaa vastaan:
  - Belgiassa "Tribunal de première instance" tai "Rechtbank van eerste aanleg" tai "erstinstanzliche Gericht",
  - Tanskassa "byret (fogedret)",
  - Saksan liittotasavallassa "Familiengericht",
  - Kreikassa "Μονομελές Πρωτοδικείο",
  - Espanjassa "Juzgado de Primera Instancia",
  - Ranskassa "Tribunal de grande instance" puheenjohtaja,
  - Irlannissa "High Court",
  - Italiassa "Corte d'appello",
  - Luxemburgissa "Tribunal d'arrondissementin" puheenjohtaja,
  - Alankomaissa "arrondissementsrechtbankin" puheenjohtaja,
  - Itävallassa "Bezirksgericht",
  - Portugalissa "Tribunal de comarca" tai "Tribunal de família",
  - Suomessa "käräjäoikeus"/"tingsrätt",
  - Ruotsissa "Svea hovrätt",
  - Yhdistyneessä kuningaskunnassa
    - a) Englannissa ja Walesissa "High Court of Justice",
    - b) Skotlannissa "Court of Session",
    - c) Pohjois-Irlannissa "High Court of Justice".

2. a) Täytäntöönpanoa koskevan pyynnön osalta alueellisesti toimivaltainen tuomioistuin määräytyy sen henkilön asuinpaikan mukaan, jota vastaan täytäntöönpanoa pyydetään tai sen lapsen asuinpaikan mukaan, jota pyyntö koskee.
- b) Jos kumpikaan a alakohdassa tarkoitetuista paikoista ei ole sen jäsenvaltion alueella, jossa täytäntöönpanoa pyydetään, alueellisesti toimivaltainen tuomioistuin määräytyy täytäntöönpanopaikan mukaan.
3. Edellä 14 artiklan 3 kohdassa tarkoitettujen menettelyjen osalta alueellisesti toimivaltainen tuomioistuin määräytyy sen jäsenvaltion lainsäädännön mukaan, jossa tunnustamista tai tunnustamatta jättämistä koskevat menettelyt pannaan vireille.

#### 22 artikla

##### Täytäntöönpanomenettely

1. Täytäntöönpanoa pyydetään sen jäsenvaltion lain mukaisesti, jossa täytäntöönpanoa pyydetään.
2. Hakijan on ilmoitettava osoite tiedoksiantoja varten sen tuomioistuimen tuomiopiirin alueella, jolta täytäntöönpanoa pyydetään. Jos sen jäsenvaltion laki, jossa täytäntöönpanoa pyydetään, ei tunne sellaisen paikallisen osoitteen ilmoittamista, hakijan on nimettävä oikeudenkäyntiasiamies.
3. Hakemukseen on liitettävä 33 ja 34 artiklassa tarkoitettut asiakirjat.

#### 23 artikla

##### Tuomioistuimen päätös

1. Tuomioistuimen, jolta täytäntöönpanoa on pyydetty, on annettava päätöksensä viipymättä. Menettelyn tässä vaiheessa henkilölle, jota vastaan täytäntöönpanoa pyydetään, ei varata oikeutta tulla kuulluksi hakemuksen johdosta.
2. Hakemus voidaan hylätä ainoastaan jollakin 15 ja 16 artiklassa mainitulla perusteella.
3. Tuomiota ei saa sen sisältämän asiaratkaisun osalta ottaa missään tapauksessa uudelleen tutkittavaksi.

#### 24 artikla

##### Päätöksestä ilmoittaminen

Tuomioistuimen asianomaisen virkamiehen on viivytyksettä ilmoitettava hakijalle hakemuksen johdosta annetusta päätöksestä sen jäsenvaltion lain mukaisesti, jossa täytäntöönpanoa pyydetään.

#### 25 artikla

##### Muutoksenhaku täytäntöönpanoa koskevaan päätökseen

1. Jos täytäntöönpanoon suostutaan, vastapuoli voi kuukauden kuluessa päätöksen tiedoksiantamisesta hakea siihen muutosta.
2. Jos kyseisellä henkilöllä on asuinpaikka toisessa jäsenvaltiossa kuin siinä, missä on annettu päätös, jolla täytäntöönpanoon on suostuttu, muutoksenhaku-aika on kaksi kuukautta siitä päivästä, kun päätös on annettu tiedoksi hänelle joko henkilökohtaisesti tai hänen asunollaan. Tätä määräaikaa ei voida pidentää etäisyyden perusteella.

#### 26 artikla

##### Muutoksenhakutuomioistuimet ja muutoksenhakukeinot

1. Muutosta päätökseen, jolla täytäntöönpanoon on suostuttu, haetaan kontradiktorista oikeudenkäyntiä koskevien säännösten mukaisesti; tuomioistuin, jolta muutosta haetaan, on:
- Belgiassa "Tribunal de première instance" tai "Rechtbank van eerste aanleg" tai "erstinstanzliche Gericht",
  - Tanskassa "landsret",
  - Saksan liittotasavallassa "Oberlandesgericht",
  - Kreikassa "Εφετείο",
  - Espanjassa "Audiencia Provincial",
  - Ranskassa "Cour d'appel",
  - Irlannissa "High Court",
  - Italiassa "Corte d'appello",
  - Luxemburgissa "Cour d'appel",
  - Alankomaissa "arrondissementsrechtbank",
  - Itävallassa "Bezirksgericht",
  - Portugalissa "Tribunal da Relação",
  - Suomessa "hovioikeus"/"hovrätt",
  - Ruotsissa "Svea hovrätt",
  - Yhdistyneessä kuningaskunnassa
    - a) Englannissa ja Walesissa "High Court of Justice",
    - b) Skotlannissa "Court of Session",
    - c) Pohjois-Irlannissa "High Court of Justice".



2. Muutoksenhakemuksen johdosta annettuun päätökseen saa hakea muutosta ainoastaan:

- Belgiassa, Kreikassa, Espanjassa, Ranskassa, Italiassa, Luxemburgissa ja Alankomaissa kassaatiovalituksella,
- Tanskassa valittamalla ”Højesteretiltä” ”Procesbevillingsnævnetin” luvalla,
- Saksan liittotasavallassa ”Rechtsbeschwerdellä”,
- Irlannissa oikeuskysymykseen rajoittuvalla muutoksenhakukeinolla ”Supreme Courtilta”,
- Itävallassa ”revisionsrekursilla”,
- Portugalissa ”recurso restrito à matéria de direitolla”,
- Suomessa valittamalla ”korkeimmalta oikeudelta”/”genom besvär hos högsta domstolen”,
- Ruotsissa valittamalla ”Högsta domstolenilta”,
- Yhdistyneessä kuningaskunnassa yhdellä ainoalla oikeuskysymykseen rajoittuvalla muutoksenhakukeinolla.

#### 27 artikla

##### Asian käsittelyn keskeyttäminen

1. Tuomioistuimien, jolta muutosta on haettu, voi muutoksenhakijan pyynnöstä keskeyttää asian käsittelyn, jos tuomioon on siinä jäsenvaltiossa, jossa tuomio on annettu, haettu muutosta varsinaisin muutoksenhakukeinoin tai jos sellaisen muutoksenhakukeinon käyttämiseksi säädetty aika ei ole vielä kulunut umpeen. Viimeksi mainitussa tapauksessa tuomioistuin voi määrätä ajan, jonka kuluessa muutosta on haettava.

2. Jos tuomio on annettu Irlannissa tai Yhdistyneessä kuningaskunnassa, on jokaista siinä jäsenvaltiossa, jossa tuomio on annettu, käytettävissä olevaa muutoksenhakukeinona pidettävä ensimmäisessä kohdassa tarkoitettuna varsinaisena muutoksenhakukeinona.

#### 28 artikla

##### Muutoksenhakutuomioistuin täytäntöönpanohakemuksen hylkäävän päätöksen osalta

1. Jos täytäntöönpanoa koskeva hakemus on hylätty, se, jolta hakija voi hakea muutosta, on:

- Belgiassa ”Cour d’appel” tai ”Hof van beroep”,
- Tanskassa ”landsret”,
- Saksan liittotasavallassa ”Oberlandesgericht”,
- Kreikassa ”Εφετείο”,
- Espanjassa ”Audiencia Provincial”,
- Ranskassa ”Cour d’appel”,

- Irlannissa ”High Court”,
- Italiassa ”Corte d’appello”,
- Luxemburgissa ”Cour d’appel”,
- Alankomaissa ”gerechtshof”,
- Itävallassa ”Bezirksgericht”,
- Portugalissa ”Tribunal da Relação”,
- Suomessa ”hovioikeus”/”hovrätt”,
- Ruotsissa ”Svea hovrätt”,
- Yhdistyneessä kuningaskunnassa:
  - a) Englannissa ja Walesissa ”High Court of Justice”,
  - b) Skotlannissa ”Court of Session”,
  - c) Pohjois-Irlannissa ”High Court of Justice”.

2. Muutoksenhakemusta käsittelevän tuomioistuimen on varattava vastapuolelle tilaisuus tulla kuulluksi. Jos kyseinen henkilö jää pois, sovelletaan 10 artiklan määräyksiä.

#### 29 artikla

##### Muutoksenhaku muutoksenhakemuksen johdosta annettuun päätökseen

Edellä 28 artiklassa tarkoitetun muutoksenhakemuksen johdosta annettuun päätökseen saadaan hakea muutosta ainoastaan:

- Belgiassa, Kreikassa, Espanjassa, Ranskassa, Italiassa, Luxemburgissa ja Alankomaissa kassaatiovalituksella,
- Tanskassa valittamalla ”Højesteretiltä” ”Procesbevillingsnævnetin” luvalla,
- Saksan liittotasavallassa ”Rechtsbeschwerdellä”,
- Irlannissa oikeuskysymykseen rajoittuvalla muutoksenhakukeinolla ”Supreme Courtilta”,
- Itävallassa ”revisionrekursilla”,
- Portugalissa ”recurso restrito à matéria de direitolla”,
- Suomessa valittamalla ”korkeimmalta oikeudelta”/”genom besvär hos högsta domstolen”,
- Ruotsissa valittamalla ”Högsta domstolenilta”,
- Yhdistyneessä kuningaskunnassa yhdellä ainoalla oikeuskysymykseen rajoittuvalla muutoksenhakukeinolla.

#### 30 artikla

##### Osittainen täytäntöönpano

1. Jos tuomiolla on ratkaistu useampia vaatimuksia ja jos täytäntöönpanoa ei voida sallia kaikkien vaatimusten

osalta, tuomioistuimen on sallittava täytäntöönpano yhden tai useamman vaatimuksen osalta.

2. Hakija voi pyytää tuomion osittaista täytäntöönpanoa.

### 31 artikla

#### Oikeusapu

1. Jos siinä jäsenvaltiossa, jossa tuomio on annettu, täytäntöönpanon hakijalle on myönnetty kokonaan tai osittain maksuton oikeusapu tai hänet on vapautettu kulujen tai maksujen suorittamisesta, on hänelle myös 21–24 artiklassa tarkoitettussa menettelyssä myönnettävä maksuton oikeusapu ja vapautus kulujen tai maksujen suorittamisesta niin laajalti kuin se on mahdollista sen jäsenvaltion lain mukaan, johon pyyntö on osoitettu.

2. Se, joka pyytää Tanskan hallintoviranomaisen antaman tuomion täytäntöönpanoa, voi siinä jäsenvaltiossa, johon pyyntö on osoitettu, olla oikeutettu 1 kohdassa tarkoitettuihin etuihin, jos hän esittää Tanskan oikeusministeriön todistuksen siitä, että taloudelliset edellytykset saada kokonaan tai osittain maksutonta oikeusapua tai vapautus kulujen tai maksujen suorittamisesta hänen osaltaan ovat olemassa.

### 32 artikla

#### Vakuus, takuu tai talletus

Asianosaiselta, joka jäsenvaltiossa pyytää toisessa jäsenvaltiossa annetun tuomion täytäntöönpanoa, ei saa vaatia vakuutta, takuuta, talletusta tai muuta senkaltaista suoritusta sillä perusteella, että hän on ulkomaalainen tai että hänellä ei ole kotipaikkaa tai asuinpaikkaa siinä jäsenvaltiossa, jossa täytäntöönpanoa pyydetään.

### III JAKSO

#### YHTEISET MÄÄRÄYKSET

### 33 artikla

#### Asiakirjat

1. Asianosaisen, joka vaatii tuomion tunnustamista tai sen tunnustamatta jättämistä tai pyytää sen täytäntöönpanoa, on annettava

a) tuomiosta sellainen jäljennös, joka täyttää tarvittavat vaatimukset sen alkuperäisyyden toteamiseksi,

b) tarvittaessa asiakirja, josta ilmenee, että hakijalle on myönnetty oikeusapu tai maksuton oikeudenkäynti siinä jäsenvaltiossa, jossa tuomio on annettu.

2. Jos tuomio on annettu poisjäänyttä asianosaista vastaan, tunnustamista tai täytäntöönpanoa pyytävän asianosaisen on lisäksi toimitettava

a) alkuperäisenä tai oikeaksi todistettuna jäljennöksenä asiakirja, josta ilmenee, että haastehakemus tai vastaava asiakirja on annettu poisjääneelle asianosaiselle tiedoksi, tai

b) asiakirja, josta ilmenee, että vastaaja on yksiselitteisesti hyväksynyt tuomion.

3. Henkilön, joka hakee 14 artiklan 2 kohdassa tarkoitettua muutosta siviilisäätystä koskeviin jäsenvaltion rekisteritietoihin, on niin ikään annettava asiakirja, josta ilmenee, että tuomioon ei saa hakea muutosta sen jäsenvaltion lainsäädännön mukaisesti, jossa tuomio on annettu.

### 34 artikla

#### Muut asiakirjat

Asianosaisen, joka pyytää täytäntöönpanoa, on lisäksi annettava asiakirjat, joista ilmenee, että päätös on täytäntöönpanokelpoinen sen jäsenvaltion lain mukaan, jossa tuomio on annettu, ja että se on annettu tiedoksi.

### 35 artikla

#### Asiakirjojen puuttuminen

1. Jollei 33 artiklan 1 kohdan b alakohdassa tai 2 kohdassa tarkoitettuja asiakirjoja ole annettu, tuomioistuimien voi asettaa asiakirjojen antamiselle määräajan tai hyväksyä sanotuissa kohdissa tarkoitettuja asiakirjoja vastaavia muita asiakirjoja tai, jos se pitää asiaa riittävästi selvitettyinä, vapauttaa asiakirjan antamisvelvollisuudesta.

2. Tuomioistuimen vaatimuksesta asiakirjoista on annettava käännös. Käännöksen tulee olla sellaisen henkilön oikeaksi todistama, jolla on siihen jossakin jäsenvaltiossa kelpoisuus.

### 36 artikla

#### Laillistaminen tai vastaava muodollisuus

Edellä 33 ja 34 artiklassa sekä 35 artiklan 2 kohdassa tarkoitettujen asiakirjojen samoin kuin asianajovaltakirjan osalta ei saa vaatia laillistamista tai vastaavaa muodollisuutta.

## IV OSASTO

## SIIRTYMÄMÄÄRÄYKSET

## 37 artikla

1. Tämän yleissopimuksen määräyksiä sovelletaan ainoastaan sellaisiin oikeudenkäynteihin, jotka on pantu vireille, sellaisiin virallisiin asiakirjoihin, jotka on laadittu ja sellaisiin sovintoihin, jotka tuomioistuimien hyväksyntä asian käsittelyn aikana sen jälkeen, kun tämä yleissopimus on tullut voimaan siinä jäsenvaltiossa, jossa tuomio on annettu, sekä, jos tuomion tai virallisten asiakirjojen tunnustamista tai täytäntöönpanoa pyydetään siinä jäsenvaltiossa, johon pyyntö on osoitettu.

2. Tuomiot, jotka on annettu sen jälkeen, kun tämä yleissopimus on tullut voimaan sen jäsenvaltion, jossa tuomio on annettu, ja sen jäsenvaltion välillä, johon pyyntö on osoitettu, ja jotka on annettu ennen tämän yleissopimuksen voimaantuloa vireille pannuissa asioissa, tunnustetaan ja pannaan kuitenkin täytäntöön III osaston määräysten mukaisesti, jos sovelletut toimivaltasäännökset vastaavat joko tämän yleissopimuksen II osaston määräyksiä tai sellaisen sopimuksen määräyksiä, joka asian tullessa vireille oli voimassa kyseisten valtioiden välillä.

## V OSASTO

## YLEISET MÄÄRÄYKSET

## 38 artikla

## Suhde muihin yleissopimuksiin

1. Jollei tämän yleissopimuksen 37 ja 40 artiklasta ja tämän artiklan 2 kohdasta muuta johdu, tämä yleissopimus korvaa voimaan tullessaan sopimuspuolina olevien jäsenvaltioiden osalta ne yleissopimukset, jotka on tehty kahden tai useamman jäsenvaltion välillä ja jotka koskevat tällä yleissopimuksella säänneltyjä asioita.

2. a) Tehdessään 47 artiklassa tarkoitetun ilmoituksen Ruotsi, Tanska ja Suomi voivat ilmoittaa, että avioliittoa, lapseksiottamista ja holhousta koskevia kansainvälis-yksityisoikeudellisia määräyksiä sisältävää Suomen, Islannin, Norjan, Ruotsin ja Tanskan kesken 6 päivänä helmikuuta 1931 tehtyä sopimusta sekä siihen liittyvää lisäpöytäkirjaa sovelletaan kokonaisuudessaan tai osittain näiden valtioiden keskinäisissä suhteissa tämän yleissopimuksen määräysten sijasta. Kyseinen ilmoitus voidaan peruuttaa kokonaisuudessaan tai osittain milloin tahansa.

b) Euroopan unionin kansalaisten kansallisuudesta riippumattoman, tasa-arvoisen kohtelun periaa-

tetta noudatetaan ja tätä valvoo Euroopan yhteisöjen tuomioistuin tämän yleissopimuksen tulkitsemisesta Euroopan yhteisöjen tuomioistuimessa tehdyssä pöytäkirjassa määrättyjen sääntöjen mukaisesti.

c) Kaikki a alakohdassa tarkoitettujen jäsenvaltioiden väliset sopimukset, jotka koskevat tämän yleissopimuksen piiriin kuuluvia asioita, voidaan tulevaisuudessa tehdä vain, jos niissä olevat toimivaltasäännöt ovat tämän yleissopimuksen mukaiset.

d) Tuomiot, jotka on annettu a kohdassa tarkoitetun ilmoituksen antaneessa Pohjoismaassa tämän yleissopimuksen II osaston määräystä vastaavan toimivaltamääräyksen nojalla, tunnustetaan ja pannaan täytäntöön muissa jäsenvaltioissa yleissopimuksen III osaston määräysten mukaisesti.

3. Tämän yleissopimuksen tultua voimaan jäsenvaltiot eivät saa tehdä tai soveltaa keskinäisiä sopimuksia muuten kuin yleissopimuksen määräyksiä täydentämiseksi tai siihen sisältyvien periaatteiden soveltamisen helpottamiseksi.

4. Jäsenvaltiot toimittavat tämän yleissopimuksen tallettajalle:

- a) jäljennöksen 2 kohdan a ja c alakohdassa ja 3 kohdassa tarkoitetuista sopimuksista ja niiden täytäntöönpanoa koskevasta yhdenmukaisesta lainsäädännöstä, ja
- b) tiedon tällaisen sopimuksen tai yhdenmukaisen lainsäädännön irtisanomisesta tai niihin tehdyistä muutoksista.

## 39 artikla

## Suhde tiettyihin monenvälisiin yleissopimuksiin

Sopimuspuolina olevien jäsenvaltioiden suhteissa tällä yleissopimuksella on etusija seuraaviin yleissopimuksiin nähden, niiltä osin kuin ne koskevat tällä yleissopimuksella säänneltyjä asioita:

- alaikäisten suojelun suhteen toimivaltaisista viranomaisista ja sovellettavasta lainsäädännöstä 5 päivänä lokakuuta 1961 tehty Haagin yleissopimus,
- avioliittojen pätevyyttä koskevien päätösten tunnustamisesta 8 päivänä syyskuuta 1967 tehty Luxemburgin yleissopimus,
- avioerojen ja asumuserojen tunnustamista koskeva 1 päivänä kesäkuuta 1970 tehty Haagin yleissopimus,
- lasten huoltoa koskevien päätösten tunnustamisesta ja täytäntöönpanosta ja lasten palauttamisesta 20 päivänä toukokuuta 1980 tehty eurooppalainen yleissopimus,

– toimivallasta, sovellettavasta lainsäädännöstä, tunnus-  
tamisesta, täytäntöönpanosta ja yhteistyöstä lasten  
huoltoa ja lastensuojelutoimenpiteitä koskeissa  
asioissa 19 päivänä lokakuuta 1996 tehty Haagin  
yleissopimus, edellyttäen, että lapsen asuinpaikka on  
jäsenvaltiossa.

#### 40 artikla

##### Voimassaolo

1. Edellä 38 ja 39 artiklassa mainitut sopimukset ja  
yleissopimukset ovat edelleen voimassa sellaisissa asioissa,  
joissa tätä yleissopimusta ei sovelleta.

2. Ne ovat edelleen voimassa myös niiden tuomioiden  
osalta, jotka on annettu, ja niiden virallisten asiakirjojen  
osalta, jotka on laadittu ennen tämän yleissopimuksen  
voimaantuloa.

#### 41 artikla

##### Jäsenvaltioiden väliset sopimukset

Edellä 38 artiklan 3 kohdassa tarkoitettujen sopimusten  
mukaisesti annetut tuomiot tunnustetaan ja pannaan täy-  
täntöön jäsenvaltioissa, jotka eivät ole näiden sopimusten  
osapuolia, edellyttäen, että tuomiot on annettu II osaston  
mukaisesti toimivaltaisessa tuomioistuimessa, tämän kui-  
tenkaan rajoittamatta III osastossa määrättyjen tunnusta-  
matta jättämisen perusteiden soveltamista.

#### 42 artikla

##### Pyhän istuimen kanssa tehdyt sopimukset

1. Tämä yleissopimus ei rajoita Vatikaanissa 7 päivänä  
toukokuuta 1940 allekirjoitetun Pyhän istuimen ja Portu-  
galin tasavallan välillä tehdyn kansainvälisen sopimuksen  
(konkordaatit) soveltamista.

2. Edellisessä kohdassa mainitun sopimuksen mukai-  
sesti tehty päätös avioliiton mitättömäksi julistamisesta  
tunnustetaan jäsenvaltioissa tämän yleissopimuksen  
III osastossa määrättyin edellytyksin.

3. Mitä 1 ja 2 kohdassa määrätään, sovelletaan myös  
seuraaviin Pyhän istuimen kanssa tehtyihin kansainväli-  
siin sopimuksiin (konkordaatteihin):

- Italian tasavallan ja Pyhän istuimen välillä 11 päivänä  
helmikuuta 1929 tehty concordato lateranense, sellai-  
sena kuin se on muutettuna Roomassa 18 päivänä  
helmikuuta 1984 allekirjoitetulla sopimuksella ja sen  
lisäpöytäkirjalla,
- Pyhän istuimen ja Espanjan valtion välillä oikeu-  
sasioista 3 päivänä tammikuuta 1979 tehty sopimus.

4. Jäsenvaltiot lähettävät tämän yleissopimuksen tal-  
lettajalle

- a) jäljennöksen 1 ja 3 kohdassa tarkoitetuista sopimuk-  
sista,
- b) kyseisiä sopimuksia koskevat irtisanomiset tai muu-  
tokset.

#### 43 artikla

##### 8 artiklan mukaisten tuomioiden tunnustamatta ja täytäntöönpanematta jättäminen

Tämä yleissopimus ei estä jäsenvaltiota sitoutumasta  
yhteisön ulkopuoliseen valtioon nähden tuomioiden tun-  
nustamista ja täytäntöönpanoa koskevassa yleissopimuk-  
sessa toisessa jäsenvaltiossa annetun tuomion tunnusta-  
matta jättämiseen silloin, kun 8 artiklan mukaisessa  
tapauksessa tuomio on voinut perustua ainoastaan mui-  
hin kuin 2–7 artiklassa määriteltyihin toimivaltaperusteis-  
iin.

#### 44 artikla

##### Jäsenvaltiot, joissa on kaksi tai useampia oikeusjärjestelmiä

Sellaisissa jäsenvaltioissa, joissa on kaksi oikeusjärjestel-  
mää tai säännöstöä tai useita oikeusjärjestelmiä tai sään-  
nöstöjä, joita sovelletaan sen eri alueilla tämän yleissopi-  
muksen soveltamisalaan liittyvissä asioissa:

- a) viittauksella asuinpaikkaan tässä jäsenvaltiossa tarkoi-  
tetaan viittausta asuinpaikkaan alueella;
- b) viittauksella kansallisuuteen tarkoitetaan viittausta  
jäsenvaltion lainsäädännössä määrättyyn alueeseen;
- c) viittauksella jäsenvaltioon, jonka viranomaisen käsi-  
teltäväksi on saatettu avioero tai asumusero tai avio-  
liiton pätemättömäksi julistamista koskeva hakemus,  
tarkoitetaan viittausta alueeseen, jonka viranomaisen  
käsiteltävänä tällainen hakemus on;
- d) viittauksella jäsenvaltion sääntöihin tarkoitetaan viit-  
tausta sen alueen sääntöihin, jossa toimivaltaan, tun-  
nustamiseen tai täytäntöönpanoon vedotaan.

#### VI OSASTO

##### EUROOPAN YHTEISÖJEN TUOMIOISTUIN

#### 45 artikla

Euroopan yhteisöjen tuomioistuimella on toimivalta  
antaa ratkaisuja tämän yleissopimuksen tulkinnasta  
28 päivänä toukokuuta 1998 annetulla Euroopan unio-  
nin neuvoston säädöksellä vahvistetun pöytäkirjan mää-  
rysten mukaisesti.

## VII OSASTO

## LOPPUMÄÄRÄYKSET

## 46 artikla

## Julistukset ja varaumat

1. Tähän yleissopimukseen ei voida tehdä varaumia, tämän kuitenkaan rajoittamatta 38 artiklan 2 kohdan ja 42 artiklan soveltamista.
2. Poiketen siitä, mitä 1 kohdassa määrätään, tätä yleissopimusta sovelletaan ottaen huomioon siihen liitetyt Irlannin ja Italian julistukset.
3. Asianomainen jäsenvaltio voi milloin hyvänsä peruuttaa tällaisen julistuksen kokonaan tai osittain. Tällaisen julistuksen voimassaolo päättyy yhdeksänkymmenen päivän kuluttua peruutuksesta tallettajalle annetun ilmoituksen jälkeen.

## 47 artikla

## Hyväksyminen ja voimaantulo

1. Jäsenvaltiot hyväksyvät tämän yleissopimuksen valtiösääntöjensä asettamien vaatimusten mukaisesti.
2. Jäsenvaltioiden on ilmoitettava tallettajalle valtiösääntöjensä asettamien vaatimusten mukaisesti, tämän yleissopimuksen hyväksymiseksi tarvittavien menettelyjen saattamisesta päätökseen.
3. Tämä yleissopimus ja siihen tehdyt 49 artiklan 2 kohdassa tarkoitetut muutokset tulevat voimaan yhdeksänkymmenen päivän kuluttua siitä, kun viimeisenä tämän muodollisuuden suorittanut valtio, joka on Euroopan unionin jäsen neuvoston antaessa säädöksensä tämän yleissopimuksen tekemisestä, on tehnyt 2 kohdassa tarkoitetun ilmoituksen.
4. Ennen tämän yleissopimuksen voimaantuloa jäsenvaltio voi 2 kohdassa tarkoitettua ilmoitusta antaessaan tai milloin tahansa myöhemmin ilmoittaa, että sen osalta yleissopimusta, lukuun ottamatta sen 45 artiklaa, sovelletaan sen suhteissa muihin saman ilmoituksen tehneisiin jäsenvaltioihin. Ilmoitus tulee voimaan yhdeksänkymmenen päivän kuluttua sen tallettamisesta.

## 48 artikla

## Liittyminen

1. Tähän yleissopimukseen voi liittyä jokainen valtio, josta tulee Euroopan unionin jäsen.

2. Tämän yleissopimuksen teksti, joka on laadittu yleissopimukseen liittyvän jäsenvaltion kielellä tai kielillä neuvostossa, on todistusvoimainen.

3. Liittymiskirjat talletetaan tallettajan huostaan.

4. Tämä yleissopimus tulee voimaan siihen liittyneen jäsenvaltion osalta yhdeksänkymmenen päivän kuluttua sen liittymiskirjan tallettamispäivästä, tai tämän yleissopimuksen voimaantulopäivänä, jos se ei vielä ole tullut voimaan edellä mainitun yhdeksänkymmenen päivän määräajan päättyessä.

5. Jos tämä yleissopimus ei ole tullut voimaan päivänä, jona liittyvä jäsenvaltio tallettaa liittymiskirjansa, liittyvään jäsenvaltioon sovelletaan 47 artiklan 4 kohtaa.

## 49 artikla

## Muutokset

1. Kukin jäsenvaltio ja komissio voi ehdottaa muutoksia tähän yleissopimukseen. Muutosehdotukset toimitetaan tallettajalle, joka ilmoittaa niistä neuvostolle.
2. Neuvosto laatii muutokset ja suositaa niiden hyväksymistä jäsenvaltioille niiden valtiosääntöjen asettamien vaatimusten mukaisesti. Näin hyväksytyt muutokset tulevat voimaan 47 artiklan 3 kohdan määräysten mukaisesti.
3. Asianomaisen jäsenvaltion pyynnöstä 21 artiklan 1 kohdassa, 26 artiklan 1 ja 2 kohdassa, 28 artiklan 1 kohdassa ja 29 artiklassa tarkoitettujen tuomioistuinten ja muutoksenhakukeinojen luetteloa voidaan kuitenkin muuttaa neuvoston päätöksellä.

## 50 artikla

## Tallettaja ja julkaiseminen

1. Neuvoston pääsihteeri on tämän yleissopimuksen tallettaja.
2. Tallettaja julkaisee *Euroopan yhteisöjen virallisessa lehdessä*
  - a) hyväksymiset ja liittymiset,
  - b) yleissopimuksen voimaantulopäivän,
  - c) 2 artiklan 2 kohdassa, 38 artiklan 2 kohdassa, 46 artiklassa, 47 artiklan 4 kohdassa ja 48 artiklan 5 kohdassa tarkoitetut ilmoitukset sekä niiden muutokset tai peruuttamiset,
  - d) 49 artiklan 2 ja 3 kohdassa tarkoitetut muutokset tähän yleissopimukseen.

En fe de lo cual los plenipotenciarios abajo firmantes suscriben el presente Convenio.

Til bekræftelse heraf har undertegnede befuldmægtigede underskrevet denne konvention.

Zu Urkund dessen haben die unterzeichneten Bevollmächtigten ihre Unterschrift unter dieses Übereinkommen gesetzt.

Σε πίστωση των ανωτέρω, οι υπογράφωντες πληρεξούσιοι έθεσαν την υπογραφή τους κάτω από την παρούσα σύμβαση.

In witness whereof, the undersigned Plenipotentiaries have signed this Convention.

En foi de quoi, les plénipotentiaires soussignés ont apposé leurs signatures au bas de la présente convention.

Dá fhianú sin, chuir na Lánchumhachtaigh thíos-síithe a lámh leis an gCoinbhinsiún seo.

In fede di che i plenipotenziari sottoscritti hanno apposto le loro firme in calce alla presente convenzione.

Ten blijke waarvan de ondergetekende gevolmachtigden hun handtekening onder dit verdrag hebben gesteld.

Em fé do que, os plenipotenciários abaixo-assinados apuseram as suas assinaturas no final da presente convenção.

Tämän vakuudeksi alla mainitut täysivaltaiset edustajat ovat allekirjoittaneet tämän yleissopimuksen.

Till bekræftelse härav har undertecknade befullmäktigade ombud undertecknat denna konvention.

Hecho en Bruselas, el veintiocho de mayo de mil novecientos noventa y ocho, en un ejemplar único en lenguas alemana, danesa, española, finesa, francesa, griega, inglesa, irlandesa, italiana, neerlandesa, portuguesa y sueca, siendo cada uno de estos textos igualmente auténtico, que se depositará en los archivos de la Secretaría General del Consejo de la Unión Europea.

Udfærdiget i Bruxelles, den otteogtyvende maj nitten hundrede og otteoghalvfems, i ét eksemplar på dansk, engelsk, finsk, fransk, græsk, irsk, italiensk, nederlandsk, portugisisk, spansk, svensk og tysk, idet hver af disse tekster har samme gyldighed; de deponeres i arkiverne i Generalsekretariatet for Rådet for Den Europæiske Union.

Geschehen zu Brüssel am achtundzwanzigsten Mai neunzehnhundertachtundneunzig in einer Urschrift in dänischer, deutscher, englischer, finnischer, französischer, griechischer, irischer, italienischer, niederländischer, portugiesischer, schwedischer und spanischer Sprache, wobei jeder Wortlaut gleichermaßen verbindlich ist; die Urschrift wird im Archiv des Generalsekretariats des Rates der Europäischen Union hinterlegt.

Έγινε στις Βρυξέλλες, στις είκοσι οκτώ Μαΐου χίλια εννιακόσια ενενήντα οκτώ, σε ένα μόνο αντίτυπο στην αγγλική, γαλλική, γερμανική, δανική, ελληνική, ιρλανδική, ισπανική, ιταλική, ολλανδική, πορτογαλική, σουηδική και φινλανδική γλώσσα. Έκαστο κείμενο είναι εξίσου αυθεντικό, το δε πρωτότυπο αυτό κατατίθεται στα αρχεία της Γενικής Γραμματείας του Συμβουλίου της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

Done at Brussels on the twenty-eighth day of May in the year one thousand nine hundred and ninety-eight, in a single original, in the Danish, Dutch, English, Finnish, French, German, Greek, Irish, Italian, Portuguese, Spanish and Swedish languages, each text being equally authentic, such original being deposited in the archives of the General Secretariat of the Council of the European Union.

Fait à Bruxelles, le vingt-huit mai mil neuf cent quatre-vingt-dix-huit, en un exemplaire unique, en langues allemande, anglaise, danoise, espagnole, finnoise, française, grecque, irlandaise, italienne, néerlandaise, portugaise et suédoise, les textes établis dans chacune de ces langues faisant également foi, exemplaire qui est déposé dans les archives du secrétariat général du Conseil de l'Union européenne.

Arna dhéanamh sa Bhruiséil, ar an ochtú lá is fiche de Bhealtaine sa bhliain míle naoi gcéad nócha a hocht, i scríbhinn bhunaidh amháin sa Bhéarla, sa Danmhairgis, san Fhionlainnis, sa Fhraincis, sa Ghaeilge, sa Ghearmáinis, sa Ghréigis, san Iodáilis, san Ollainnis, sa Phortaingéilis, sa Spáinnis agus sa tSualainnis, agus comhúdarás ag gach ceann de na téacsanna sin; déanfar an scríbhinn bhunaidh sin a thaisceadh i gcartlann Ardrúnaíocht Chomhairle an Aontais Eorpaigh.

Fatto a Bruxelles, addì ventotto maggio millenovecentonovantotto, in unico esemplare in lingua danese, finlandese, francese, greca, inglese, irlandese, italiana, olandese, portoghese, spagnola, svedese e tedesca, ciascun testo facente ugualmente fede; l'esemplare è depositato negli archivi del Segretariato generale del Consiglio dell'Unione europea.

Gedaan te Brussel, de achtentwintigste mei negentienhonderd achtennegentig, in één exemplaar in de Deense, de Duitse, de Engelse, de Finse, de Franse, de Griekse, de Ierse, de Italiaanse, de Nederlandse, de Portugese, de Spaanse en de Zweedse taal, zijnde alle teksten gelijkelijk authentiek, dat wordt nedergelegd in het archief van het Secretariaat-generaal van de Raad van de Europese Unie.

Feito em Bruxelas, em vinte e oito de Maio de mil novecentos e noventa e oito, em exemplar único, nas línguas alemã, dinamarquesa, espanhola, finlandesa, francesa, grega, inglesa, irlandesa, italiana, neerlandesa, portuguesa e sueca, fazendo igualmente fé cada um dos textos, ficando esse exemplar depositado nos arquivos do Secretariado-Geral do Conselho da União Europeia.

Tehty Brysselissä kahdentenkymmenentenäkahdeksantena päivänä toukokuuta vuonna tuhatyhdeksänsataayhdeksänkymmentäkahdeksan englannin, espanjan, hollannin, iirin, italian, kreikan, portugalin, ranskan, ruotsin, saksan, suomen ja tanskan kielellä yhtenä kappaleena, jonka jokainen teksti on yhtä todistusvoimainen ja joka talletetaan Euroopan unionin neuvoston pääsihteeristön arkistoon.

Som skedde i Bryssel den tjuogoättonde maj nittonhundraoätta i ett enda exemplar på danska, engelska, finska, franska, grekiska, iriska, italienska, nederländska, portugisiska, spanska, svenska och tyska språken, varvid varje text äger samma giltighet, och detta exemplar skall deponeras i arkiven hos generalsekretariatet för Europeiska unionens råd.

Pour le gouvernement du Royaume de Belgique

Voor de regering van het Koninkrijk België

Für die Regierung des Königreichs Belgien



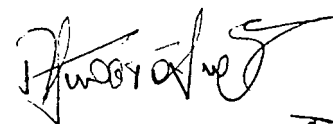
For regeringen for Kongeriget Danmark



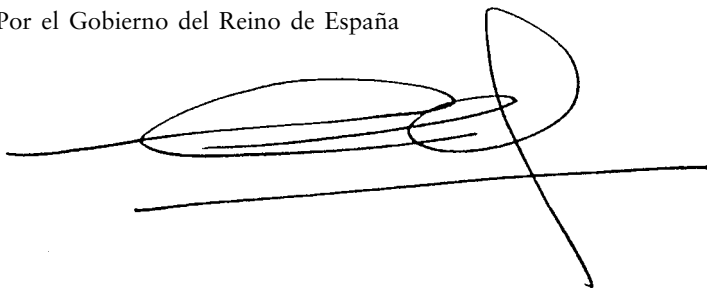
Für die Regierung der Bundesrepublik Deutschland



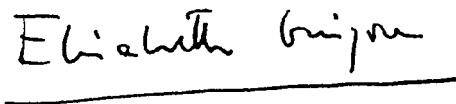
Για την κυβέρνηση της Ελληνικής Δημοκρατίας



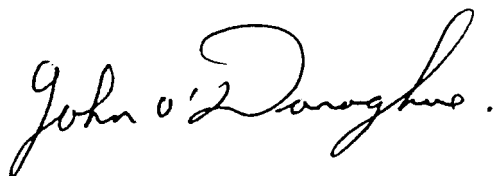
Por el Gobierno del Reino de España

A stylized, handwritten signature in black ink, consisting of several overlapping loops and a long horizontal stroke at the bottom.

Pour le gouvernement de la République française

A handwritten signature in black ink, appearing to read 'Elisabeth Guigou', with a horizontal line underneath.

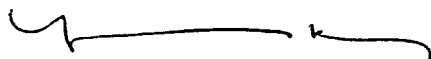
Thar ceann Rialtas na hÉireann  
For the Government of Ireland

A handwritten signature in black ink, appearing to read 'John O'Donoghue', written in a cursive style.

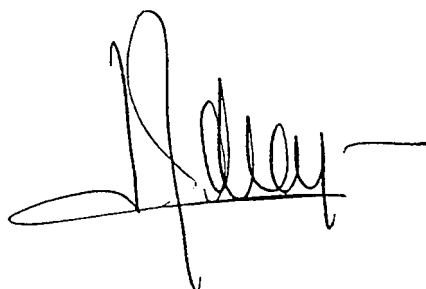
Per il governo della Repubblica italiana

A handwritten signature in black ink, consisting of a series of connected loops and a long horizontal stroke.

Pour le gouvernement du Grand-Duché de Luxembourg

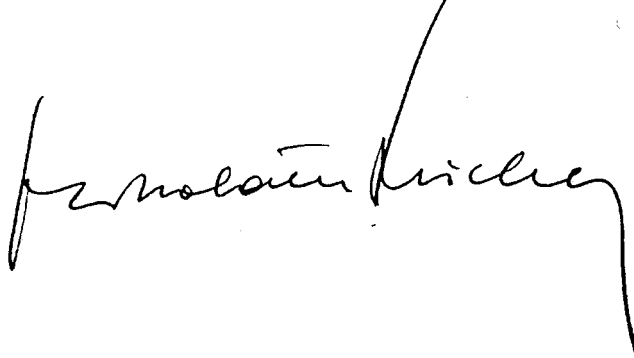
A handwritten signature in black ink, consisting of a long horizontal stroke with a small loop at the end.

Voor de regering van het Koninkrijk der Nederlanden

A handwritten signature in black ink, appearing to read 'H. van der Hoeven', with a horizontal line underneath.



Für die Regierung der Republik Österreich




Pelo Governo da República Portuguesa



Suomen hallituksen puolesta

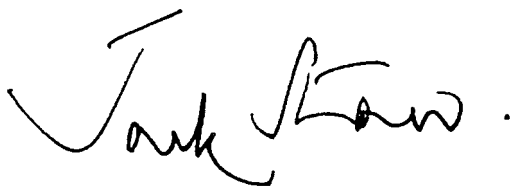
På finska regeringens vägnar



På svenska regeringens vägnar



For the Government of the United Kingdom of Great Britain and Northern Ireland



### IRLANNIN JULISTUS, JOKA LIITETÄÄN YLEISSOPIMUKSEEN

Sen estämättä, mitä tässä yleissopimuksessa määrätään, Irlanti voi säilyttää oikeutensa kieltäytyä tunnustamasta toisessa jäsenvaltiossa saadun avioeron silloin, kun avioero on siellä saatu asianosaisten tai asianosaisten tahallisesti harhautettua kyseessä olevan jäsenvaltion tuomioistuinta sellaisessa sen toimivallan edellytyksiä koskevassa asiassa, jonka vuoksi avioeron tunnustaminen olisi ristiriidassa Irlannin valtiosäännön kanssa.

Tämä julistus on voimassa viisi vuotta. Se voidaan uudistaa joka viides vuosi.

---

### YLEISSOPIMUKSEEN LIITETTÄVÄ, 38 ARTIKLAN 2 KOHDAN MUKAISEN ILMOITUKSEN TEKEMISEEN OIKEUTETUN POHJOISMAISEN JÄSENVALTION JULISTUS

Avioliittoa, lapseksiottamista ja holhousta koskevia kansainvälis-yksityisoikeudellisia määräyksiä sisältävän Suomen, Islannin, Norjan, Ruotsin ja Tanskan kesken 6 päivänä helmikuuta 1931 tehdyn sopimuksen sekä siihen liittyvän lisäpöytäkirjan soveltaminen on yhdenmukaista perussopimuksen K.7-artiklan kanssa, sillä sopimus ei estä kiinteämmän yhteistyön toteuttamista kahden tai useamman jäsenvaltion välillä, jos kyseinen yhteistyö ei ole ristiriidassa sopimuksessa tarkoitetun yhteistyön kanssa eikä haittaa sitä.

Ne sitoutuvat olemaan soveltamatta keskinäisissä suhteissaan vuoden 1931 pohjoismaisen sopimuksen 7 artiklan 2 kohtaa sekä tarkastelemaan lähiaikoina mainitun sopimuksen puitteissa sovellettavia toimivaltaperusteita tämän yleissopimuksen 38 artiklan 2 kohdan b alakohdassa tarkoitetun periaatteen perusteella.

Yhdenmukaisten lakien puitteissa käytettyjä hylkäämisperusteita sovelletaan käytännössä yhdenmukaisesti tämän yleissopimuksen III osaston perusteiden kanssa.

---

### ITALIAN VALTUUSKUNNAN JULISTUS, JOKA LIITETÄÄN YLEISSOPIMUKSEEN

Yleissopimuksen 42 artiklan suhteen Italia pidättää itsellään oikeuden Portugalin kirkollisten tuomioistuinten päätösten osalta noudattaa menettelyjä ja suorittaa tarkastuksia, joista kirkollisten tuomioistuinten vastaavanlaisten päätösten osalta säädetään sen omassa oikeusjärjestelmässä Pyhän istuimen kanssa tekemiensä sopimusten perusteella.

---

**Lausuma, joka merkittiin neuvoston pöytäkirjaan oikeus- ja sisäasioiden neuvoston 28.–29. toukokuuta 1998 pidetyssä istunnossa tuomioistuimen toimivaltaa sekä tuomioiden tunnustamista ja täytäntöönpanoa avioliittoasioissa koskevan yleissopimuksen tekemisen yhteydessä**

(98/C 221/02)

Neuvosto on tietoinen siitä, että Euroopan yhteisöjen tuomioistuimelle esitettyjen ratkaisupyyntöjen pitkällä käsittelyajalla saattaa olla haitallisia vaikutuksia perheoikeuden alalla, ja korostaa, että keinoja kyseisten pyyntöjen käsittelyajan lyhentämiseksi olisi tutkittava mahdollisimman pian; neuvosto ehdottaa, että kyseisen tutkimuksen toteuttaisi neuvoston toimivaltainen elin yhdessä Euroopan yhteisöjen tuomioistuimen kanssa.

---

## NEUVOSTON SÄÄDÖS

annettu 28 päivänä toukokuuta 1998,

pöytäkirjan tekemisestä Euroopan unionista tehdyn sopimuksen K.3 artiklan perusteella tuomioistuimen toimivallasta sekä tuomioiden tunnustamisesta ja täytäntöönpanosta avioliittoasioissa tehdyn yleissopimuksen tulkittamisesta Euroopan yhteisöjen tuomioistuimessa

(98/C 221/03)

EUROOPAN UNIONIN NEUVOSTO, joka

ottaa huomioon Euroopan unionista tehdyn sopimuksen ja erityisesti sen K.3 artiklan 2 kohdan c alakohdan,

ottaa huomioon tuomioistuimen toimivallasta sekä tuomioiden tunnustamisesta ja täytäntöönpanosta avioliittoasioissa tehdyn yleissopimuksen 45 artiklan,

katsoo, että Euroopan unionista tehdyn sopimuksen K.3 artiklan 2 kohdan c alakohdan mukaisesti K.3 artiklan perusteella tehdyissä yleissopimuksissa voidaan määrätä, että Euroopan yhteisöjen tuomioistuimella on näissä sopimuksissa määrättyjen yksityiskohtaisten sääntöjen mukaisesti toimivalta tulkita yleissopimusten määräyksiä,

on tutkinut Euroopan parlamentin näkemykset<sup>(1)</sup>, jotka se esitti puheenjohtajavaltion järjestämässä, Euroopan unionista tehdyn sopimuksen K.6 artiklassa tarkoitetussa kuulemisessa,

ON PÄÄTTÄNYT tehdä pöytäkirjan, jonka teksti on tämän säädöksen liitteenä ja jonka jäsenvaltioiden hallitusten edustajat ovat tänä päivänä allekirjoittaneet, ja

SUOSITTAA, että jäsenvaltiot hyväksyvät sen valtiosääntöjensä asettamien vaatimusten mukaisesti.

Tehty Brysselissä 28 päivänä toukokuuta 1998.

*Neuvoston puolesta*

J. STRAW

*Puheenjohtaja*

---

<sup>(1)</sup> Lausunto annettu 30. huhtikuuta 1998 (EYVL C 152, 18.5.1998).

## Euroopan unionista tehdyn sopimuksen K.3 artiklan perusteella tehty

## PÖYTÄKIRJA

## tuomioistuimen toimivallasta sekä tuomioiden tunnustamisesta ja täytäntöönpanosta avioliittoasioissa tehdyn yleissopimuksen tulkittamisesta Euroopan yhteisöjen tuomioistuimessa

TÄMÄN PÖYTÄKIRJAN KORKEAT SOPIMUSPUOLET, jotka ovat Euroopan unionin jäsenvaltioita, jotka

VIITTAAVAT 28 päivänä toukokuuta 1998 annettuun neuvoston säädökseen pöytäkirjan tekemisestä Euroopan unionista tehdyn sopimuksen K.3 artiklan perusteella tuomioistuimen toimivallasta sekä tuomioiden tunnustamisesta ja täytäntöönpanosta avioliittoasioissa tehdyn yleissopimuksen tulkittamisesta Euroopan yhteisöjen tuomioistuimessa,

VIITTAAVAT tuomioistuimen toimivallasta sekä tuomioiden tunnustamisesta ja täytäntöönpanosta avioliittoasioissa tehdyn yleissopimuksen 45 artiklaan, jonka mukaan Euroopan yhteisöjen tuomioistuimella on toimivalta antaa ratkaisuja kyseisen yleissopimuksen tulkinnasta, ja

HALUAVAT määrittää ne edellytykset, joilla Euroopan yhteisöjen tuomioistuimella on toimivalta antaa ratkaisuja kyseisen yleissopimuksen ja tämän pöytäkirjan tulkinnasta,

OVAT SOPINEET SEURAAVAA:

## 1 artikla

Euroopan yhteisöjen tuomioistuimella on toimivalta tässä pöytäkirjassa vahvistettujen edellytysten mukaisesti antaa ratkaisuja tuomioistuimen toimivallasta sekä tuomioiden tunnustamisesta ja täytäntöönpanosta avioliittoasioissa tehdyn yleissopimuksen, jäljempänä ”yleissopimus”, 45 artiklan mukaisesti kyseisen yleissopimuksen ja tämän pöytäkirjan tulkinnasta.

## 2 artikla

1. Tehdessään 9 artiklan 2 kohdassa tarkoitetun ilmoituksen kukin jäsenvaltio mainitsee, mitkä tuomioistuimet voivat pyytää yhteisöjen tuomioistuimelta ennakkoratkaisuja tulkintakysymyksissä.

2. Tuomioistuimet, joille tällainen toimivalta voidaan myöntää, ovat joko

- a) 3 artiklassa luetellut jäsenvaltioiden korkeimmat tuomioistuimet, tai
- b) 3 artiklassa luetellut korkeimmat tuomioistuimet sekä jäsenvaltioiden muut tuomioistuimet käsitellessään muutoksenhakuasiaa.

## 3 artikla

1. Tätä pöytäkirjaa sovellettaessa jäsenvaltioiden korkeimmat tuomioistuimet ovat seuraavat:

- Belgiassa: ”Cour de cassation” tai ”Hof van Cassatie” ja ”Conseil d’Etat” tai ”Raad van State”,
- Tanskassa: ”Højesteret”,
- Saksassa: ”Oberste Gerichtshöfe des Bundes”,
- Kreikassa: ”Ανώτατο Ειδικό Δικαστήριο, Άρειος Πάγος, Συμβούλιο Επιχειρηματικής”, ”Ελεγκτικό Συνέδριο”,
- Espanjassa: ”Tribunal Supremo”,
- Ranskassa: ”Cour de Cassation” ja ”Conseil d’Etat”,
- Irlannissa: ”Supreme Court”,
- Italiassa: ”Corte Suprema di Cassazione”,
- Luxemburgissa ”Cour Supérieure de justice” sen toimiessa kassaatiotuomioistuimena,
- Alankomaissa: ”Hoge Raad”,
- Itävallassa: ”Oberste Gerichtshof”, ”Verwaltungsgerichtshof” ja ”Verfassungsgerichtshof”,
- Portugalissa: ”Supremo Tribunal de Justiça”,
- Suomessa: ”korkein oikeus”/”högsta domstolen” ja ”korkein hallinto-oikeus”/”högsta förvaltningsdomstolen”,
- Ruotsissa: ”Högsta domstolen”, ”Regeringsrätten”,
- Yhdistyneessä kuningaskunnassa: ”Judicial Committee of the House of Lords”.

2. Asianomaisen jäsenvaltion pyynnöstä 1 kohdan luetteloa jäsenvaltioiden korkeimmista tuomioistuimista voidaan muuttaa neuvoston päätöksellä.

#### 4 artikla

1. Jos tulkintaa koskeva kysymys tulee esille 3 artiklan 1 kohdassa mainitussa korkeimmassa tuomioistuimessa, ja jos kyseinen tuomioistuin katsoo, että kysymys on ratkaistava, jotta se voi tehdä päätöksen, sen on pyydettävä yhteisöjen tuomioistuinta ratkaisemaan kysymys.

2. Jos tällainen kysymys tulee esille muutoksenhakuasiaa käsittelevässä tuomioistuimessa, kyseinen tuomioistuin voi 1 kohdassa määrätyin edellytyksin pyytää yhteisöjen tuomioistuinta ratkaisemaan sen.

#### 5 artikla

Neuvostolla, komissiolla ja jäsenvaltioilla on oikeus esittää yhteisöjen tuomioistuimelle kirjelmia tai kirjallisia huomautuksia, jotka koskevat 1 artiklan nojalla sen käsiteltäväksi annettuja asioita.

#### 6 artikla

1. Jäsenvaltion toimivaltainen viranomainen voi pyytää yhteisöjen tuomioistuimelta ratkaisua tulkinnasta, jos kyseisen valtion tuomioistuimen antama päätös on ristiriidassa yhteisöjen tuomioistuimen tulkinnan kanssa tai 2 artiklassa mainitun toisen jäsenvaltion tuomioistuimen antamassa päätöksessä omaksutun tulkinnan kanssa, jos viimeksi mainittu jäsenvaltio on tämän pöytäkirjan osapuoli. Tämän kohdan määräyksiä sovelletaan ainoastaan lainvoimaisiin päätöksiin.

2. Yhteisöjen tuomioistuimen tulkinta, jonka se on antanut tällaisen pyynnön johdosta, ei vaikuta niihin päätöksiin, joiden vuoksi tulkintaa pyydettiin.

3. Jäsenvaltion kassaatiotuomioistuimen julkisasiamiehellä tai muulla jäsenvaltion määräämällä viranomaisella on oikeus pyytää yhteisöjen tuomioistuimelta tulkintaa 1 kohdan mukaisesti.

4. Yhteisöjen tuomioistuimen kirjaajan on annettava ilmoitus pyynnöstä muille jäsenvaltioille, komissiolle sekä neuvostolle. Näillä on oikeus kahden kuukauden kuluessa ilmoituksesta toimittaa yhteisöjen tuomioistuimelle kirjelmia ja kirjallisia huomautuksia.

5. Tämän artiklan mukaisessa menettelyssä ei peritä oikeudenkäyntimaksuja eikä korvata kuluja.

#### 7 artikla

Sovelletaan Euroopan yhteisöjen tuomioistuimen perussäännöstä tehtyä pöytäkirjaa ja kyseisen tuomioistuimen työjärjestystä.

#### 8 artikla

Tähän pöytäkirjaan ei voida tehdä varauksia.

#### 9 artikla

1. Jäsenvaltiot hyväksyvät tämän pöytäkirjan valtiosääntöjensä asettamien vaatimusten mukaisesti.

2. Jäsenvaltioiden on ilmoitettava tallettajalle valtiosääntöjensä asettamien vaatimusten mukaisten, tämän pöytäkirjan hyväksymiseksi tarvittavien menettelyjen saattamisesta päätökseen.

3. Tämä pöytäkirja tulee voimaan yhdeksänkymmenen päivän kuluttua siitä, kun kolmantena tämän muodollisuuden suorittava valtio, joka oli Euroopan unionin jäsen neuvoston hyväksyessä tämän pöytäkirjan tekemistä koskevan säädöksen, on tehnyt 2 kohdassa tarkoitettun ilmoituksen. Pöytäkirja tulee kuitenkin voimaan aikaisintaan samanaikaisesti yleissopimuksen kanssa.

#### 10 artikla

1. Tähän pöytäkirjaan voi liittyä jokainen valtio, josta tulee Euroopan unionin jäsen.

2. Liittymisasiakirjat talletetaan tallettajan haltuun.

3. Liittymisasiakirjan tallettamisen yhteydessä liittyvä jäsenvaltio ilmoittaa

a) 2 artiklan soveltamisedellytykset omalta osaltaan;

b) mikä sen korkeimmista tuomioistuimista voi tai mitkä sen korkeimmista tuomioistuimista voivat pyytää Euroopan yhteisöjen tuomioistuimelta ennakkoratkaisua tulkintakysymyksissä 3 artiklan 1 kohdan mukaisesti.

4. Neuvosto tekee 3 artiklan 1 kohdassa olevaan korkeimpien tuomioistuinten luetteloon tehtävät muutokset 3 artiklan 2 kohdan mukaisesti, ennen kuin tämä pöytäkirja tulee voimaan siihen liittyvän jäsenvaltion osalta.

5. Tämän pöytäkirjan teksti, jonka neuvosto on laatinut pöytäkirjaan liittyvän jäsenvaltion kielellä tai kielillä, on todistusvoimainen.

6. Tämä pöytäkirja tulee voimaan siihen liittyneen jäsenvaltion osalta, kun on kulunut yhdeksänkymmentä päivää kyseisen valtion liittymisasiakirjan tallettamispäivästä, tai tämän pöytäkirjan voimaantulopäivänä, jos se ei vielä ole tullut voimaan edellä mainitun yhdeksänkymmenen päivän määräajan päättyessä.

#### *11 artikla*

1. Tämän pöytäkirjan osapuolena oleva jäsenvaltio tai komissio voi ehdottaa muutoksia tähän pöytäkirjaan, sanotun kuitenkin rajoittamatta 3 artiklan 2 kohdan ja 10 artiklan 4 kohdan soveltamista. Muutosehdotukset toimitetaan tallettajalle, joka toimittaa ne neuvostolle.

2. Neuvosto laatii muutokset ja suosittaa niiden hyväksymistä jäsenvaltioille niiden valtiosääntöjen asettamien vaatimusten mukaisesti.

3. Näin tehdyt muutokset tulevat voimaan 9 artiklan määräysten mukaisesti.

#### *12 artikla*

1. Neuvoston pääsihteeri on tämän pöytäkirjan tallettaja.

2. Tallettaja julkaisee tätä pöytäkirjaa koskevat ilmoitukset, asiakirjat tai tiedoksiannot *Euroopan yhteisöjen virallisessa lehdessä*.

En fe de lo cual los plenipotenciarios abajo firmantes suscriben el presente Protocolo.

Til bekræftelse heraf har undertegnede befuldmægtigede underskrevet denne protokol.

Zu Urkund dessen haben die unterzeichneten Bevollmächtigten ihre Unterschrift unter dieses Protokoll gesetzt.

Σε πιστώση των ανωτέρω, οι υπογράφοντες πληρεξούσιοι έθεσαν την υπογραφή τους κάτω από το παρόν πρωτόκολλο.

In witness whereof, the undersigned Plenipotentiaries have signed this Protocol.

En foi de quoi, les plénipotentiaires soussignés ont apposé leurs signatures au bas du présent protocole.

Dá fhianú sin, chuir na Lánchumhachtaigh thíos-síithe a lámh leis an bPrótacal seo.

In fede di che i plenipotenziari sottoscritti hanno apposto le loro firme in calce al presente protocollo.

Ten blijke waarvan de ondergetekende gevolmachtigden hun handtekening onder dit protocol hebben gesteld.

Em fé do que, os plenipotenciários abaixo-assinados apuseram as suas assinaturas no presente protocolo.

Tämän vakuudeksi alla mainitut täysivaltaiset edustajat ovat allekirjoittaneet tämän pöytäkirjan.

Till bekræftelse härav har undertecknade befullmäktigade ombud undertecknat detta protokoll.

Hecho en Bruselas, el veintiocho de mayo de mil novecientos noventa y ocho, en un ejemplar único en lenguas alemana, danesa, española, finesa, francesa, griega, inglesa, irlandesa, italiana, neerlandesa, portuguesa y sueca, siendo cada uno de estos textos igualmente auténtico, que será depositado en los archivos de la Secretaría General del Consejo de la Unión Europea.

Udfærdiget i Bruxelles, den otteogtyvende maj nitten hundrede og otteoghalvfems, i ét eksemplar på dansk, engelsk, finsk, fransk, græsk, irsk, italiensk, nederlandsk, portugisisk, spansk, svensk og tysk, idet hver af disse tekster har samme gyldighed; de deponeres i arkiverne i Generalsekretariatet for Rådet for Den Europæiske Union.

Geschehen zu Brüssel am achtundzwanzigsten Mai neunzehnhundertachtundneunzig in einer Urschrift in dänischer, deutscher, englischer, finnischer, französischer, griechischer, irischer, italienischer, niederländischer, portugiesischer, schwedischer und spanischer Sprache, wobei jeder Wortlaut gleichermaßen verbindlich ist; die Urschrift wird im Archiv des Generalsekretariats des Rates der Europäischen Union hinterlegt.

Έγινε στις Βρυξέλλες, στις είκοσι οκτώ Μαΐου χίλια εννιακόσια ενενήντα οκτώ, σε ένα μόνο αντίτυπο στην αγγλική, γαλλική, γερμανική, δανική, ελληνική, ιρλανδική, ισπανική, ιταλική, ολλανδική, πορτογαλική, σουηδική και φινλανδική γλώσσα. Όλα τα κείμενα είναι εξίσου αυθεντικά. Το πρωτόκολλο θα κατατεθεί στα αρχεία της Γενικής Γραμματείας του Συμβουλίου της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

Done at Brussels on the twenty-eighth day of May in the year one thousand nine hundred and ninety-eight, in a single original in the Danish, Dutch, English, Finnish, French, German, Greek, Irish, Italian, Portuguese, Spanish and Swedish languages, each text being equally authentic, such original being deposited in the archives of the General Secretariat of the Council of the European Union.

Fait à Bruxelles, le vingt-huit mai mil neuf cent quatre-vingt-dix-huit, en un exemplaire unique, en langues allemande, anglaise, danoise, espagnole, finnoise, française, grecque, irlandaise, italienne, néerlandaise, portugaise et suédoise, chaque texte faisant également foi, cet exemplaire étant déposé dans les archives du secrétariat général du Conseil de l'Union européenne.

Arna dhéanamh sa Bhruiséil, ar an ochtú lá is fiche de Bhealtaine sa bhliain míle naoi gcéad nócha a hocht, i scríbhinn bhunaidh amháin sa Bhéarla, sa Danmhairgis, san Fhionlainnis, sa Fhraincis, sa Ghaeilge, sa Ghearmáinis, sa Ghréigis, san Iodáilis, san Ollainnis, sa Phortaingéilis, sa Spáinnis agus sa tSualainnis, agus comhúdarás ag gach ceann de na téacsanna sin; déanfar an scríbhinn bhunaidh sin a thaisceadh i gcartlann Ardrúnaíocht Chomhairle an Aontais Eorpaigh.



Fatto a Bruxelles, addì ventotto maggio millenovecentonovantotto, in unico esemplare in lingua danese, finlandese, francese, greca, inglese, irlandese, italiana, olandese, portoghese, spagnola, svedese e tedesca, ciascun testo facente ugualmente fede; l'esemplare è depositato negli archivi del Segretariato generale del Consiglio dell'Unione europea.

Gedaan te Brussel, de achtentwintigste mei negentienhonderd achtennegentig, in één exemplaar in de Deense, de Duitse, de Engelse, de Finse, de Franse, de Griekse, de Ierse, de Italiaanse, de Nederlandse, de Portugese, de Spaanse en de Zweedse taal, zijnde alle teksten gelijkelijk authentiek, dat wordt nedergelegd in het archief van het Secretariaat-generaal van de Raad van de Europese Unie.

Feito em Bruxelas, em vinte e oito de Maio de mil novecentos e noventa e oito, em exemplar único, nas línguas alemã, dinamarquesa, espanhola, finlandesa, francesa, grega, inglesa, irlandesa, italiana, neerlandesa, portuguesa e sueca, fazendo igualmente fé cada um dos textos, ficando esse exemplar depositado nos arquivos do Secretariado-Geral do Conselho da União Europeia.

Tethy Brysselissä kahdentenkymmenentenäkahdeksantena päivänä toukokuuta vuonna tuhatyhdeksänsataayhdeksänkymmentäkahdeksan englannin, espanjan, hollannin, iirin, italian, kreikan, portugalin, ranskan, ruotsin, saksan, suomen ja tanskan kielellä yhtenä kappaleena, jonka jokainen teksti on yhtä todistusvoimainen ja joka talletetaan Euroopan unionin neuvoston pääsihteeristön arkistoon.

Som skedde i Bryssel den tjuogoättonde maj nittonhundra nittoåtta i ett enda exemplar på danska, engelska, finska, franska, grekiska, iriska, italienska, nederländska, portugisiska, spanska, svenska och tyska språken, varvid varje text äger samma giltighet, och detta exemplar skall deponeras i arkiven hos generalsekretariatet för Europeiska unionens råd.

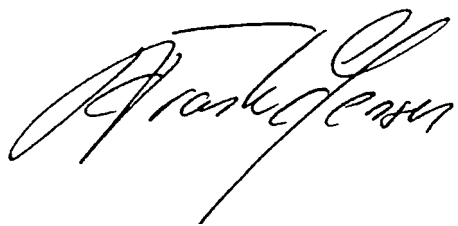
Pour le gouvernement du Royaume de Belgique

Voor de regering van het Koninkrijk België

Für die Regierung des Königreichs Belgien



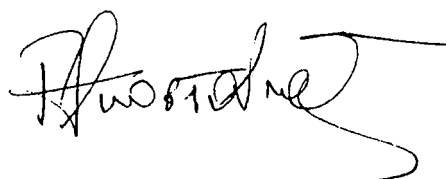
For regeringen for Kongeriget Danmark



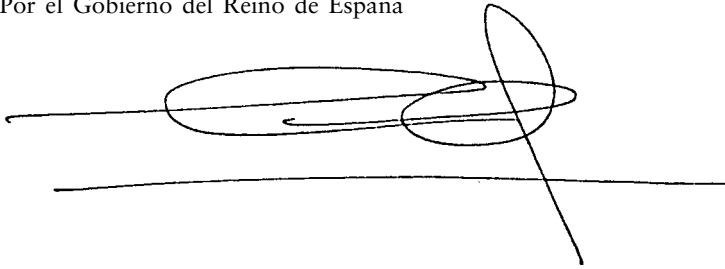
Für die Regierung der Bundesrepublik Deutschland



Για την κυβέρνηση της Ελληνικής Δημοκρατίας



Por el Gobierno del Reino de España

A stylized, abstract handwritten signature consisting of several overlapping loops and a long horizontal stroke at the bottom.

Pour le gouvernement de la République française

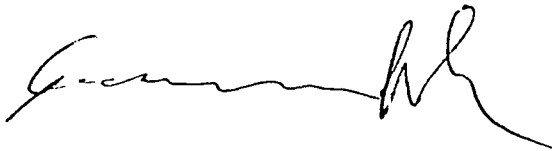
Eliane Giguère

Thar ceann Rialtas na hÉireann

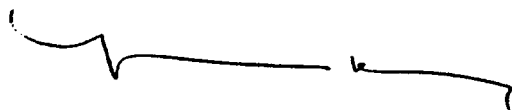
For the Government of Ireland

John O'Donoghue

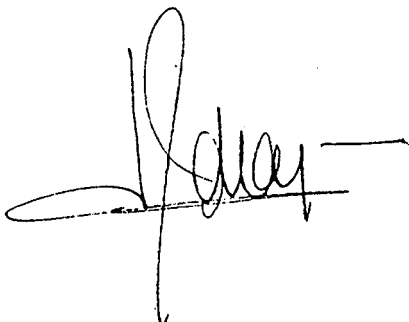
Per il governo della Repubblica italiana

A handwritten signature in cursive script, appearing to be a name followed by a surname.

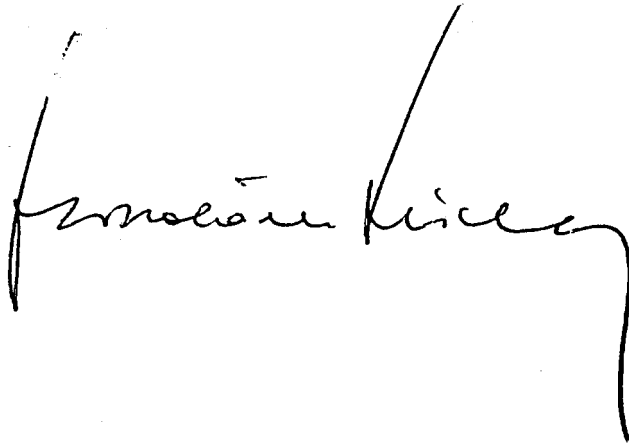
Pour le gouvernement du Grand-Duché de Luxembourg

A handwritten signature consisting of a series of connected loops and a long horizontal stroke.

Voor de regering van het Koninkrijk der Nederlanden

A handwritten signature in cursive script, appearing to be a name followed by a surname.


Für die Regierung der Republik Österreich



Pelo Governo da República Portuguesa



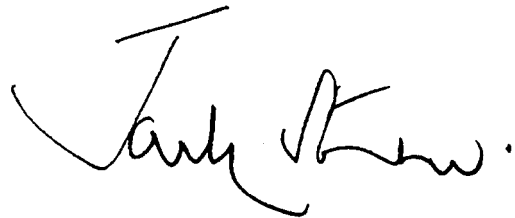
Suomen hallituksen puolesta  
På finska regeringens vägnar



På svenska regeringens vägnar



For the Government of the United Kingdom of Great Britain and Northern Ireland



\_\_\_\_\_

**Euroopan unionista tehdyn sopimuksen K.3 artiklan perusteella tuomioistuimen toimivallasta ja tuomioiden tunnustamisesta ja täytäntöönpanosta avioliittoasioissa tehdyn yleissopimuksen**

**SELITYSMUISTIO**

*(Neuvoston 28 päivänä toukokuuta 1998 hyväksymä teksti)*

laatinut ALEGRÍA BORRÁS

*Barcelonan yliopiston kansainvälisen yksityisoikeuden professori*

(98/C 221/04)

**SISÄLTÖ**

	<i>Sivu</i>
I YLEISSOPIMUKSEN TAUSTA .....	28
II YLEISSOPIMUKSEN YLEISESITTELY .....	32
III MÄÄRÄYSTEN TARKASTELU .....	35
A. Soveltamisala (1 artikla) .....	35
B. Oikeudellinen toimivalta: yleiset määräykset (2—8 artikla) .....	36
C. Tuomioistuimen toimivallan ja menettelyn edellytysten tutkiminen (9 ja 10 artikla) .....	45
D. Vireillöolo ja samassa yhteydessä käsiteltävät kanteet (11 artikla) .....	45
E. Väliaikaiset toimenpiteet ja turvaamistoimet (12 artikla) .....	47
F. Tunnustaminen ja täytäntöönpano: tuomion määritelmä (13 artikla) .....	48
G. Tunnustaminen (14—19 artikla) .....	49
H. Täytäntöönpano (20—32 artikla) .....	54
I. Tunnustaminen ja täytäntöönpano: yhteiset määräykset (33—36 artikla) .....	57
J. Siirtymämääräykset (37 artikla) .....	58
K. Yleiset määräykset (38—44 artikla) .....	59
L. Euroopan yhteisöjen tuomioistuin (45 artikla) .....	63
M. Loppumääräykset (46—50 artikla) .....	63

## I YLEISSOPIMUKSENTAUSTA

1. Euroopan yhdyntyminen oli alussa pääasiallisesti taloudellista, ja oikeudelliset asiakirjat laadittiin tästä syystä yleensä taloudellista yhdentymistä silmällä pitäen. Tilanne on kuitenkin muuttunut perusteellisesti viime aikoina, eikä yhdyntyminen ole enää yksinomaan taloudellista, vaan se vaikuttaa vähitellen yhä perinpohjaisemmin Euroopan kansalaisten elämään. Kansalaisten voi olla vaikea ymmärtää perheasioihin liittyviä oikeudellisia ongelmia, sillä varallisuuskysymysten alalla on edistytty pitkälle. Perheoikeuden ongelmia onkin tarkasteltava osana Euroopan yhdyntymistä. Huomattakoon vaikka vain Euroopan parlamentissa esiin tuodut ongelmat, jotka avioliiton purkamiseen liittyvien kysymysten lisäksi koskevat myös yleisesti perheoikeutta (esim. aviovarallisuussuhdetta, vanhemmuutta, lapsikaappausta ja adoptiota). Tämä yleissopimus on ensimmäinen, myönteinen ja merkittävä vaihe uudessa suuntauksessa, ja se voi mahdollistaa muiden perhe- ja perintöoikeusasioita koskevien tekstien laatimisen.
2. Yleissopimuksen tekeminen oli mahdollista sen vuoksi, että Maastrichtin sopimuksen K.3 artiklassa (katso jäljempänä II osan 11 kohta) luodaan uusia mahdollisuuksia oikeudelliselle yhteistyölle yksityisoikeuden alalla. Aikaisemmin vain rajoitettu yhteistyö oli ollut mahdollista Euroopan talousyhteisön perustamissopimuksen 220 artiklan nojalla. Kyseisessä artiklassa jäsenvaltiot sitoutuvat tarvittaessa ryhtymään neuvotteluihin taatakseen kansalaistensa hyväksi tuomioistuinten päätösten ja välitystuomioiden vastavuoroiseen tunnustamiseen ja täytäntöönpanoon sovellettujen menettelyjen yksinkertaistamisen. Komissio totesi 22. lokakuuta 1959 jäsenvaltioille osoittamassaan ilmoituksessa, jonka tarkoituksena oli kehottaa niitä ryhtymään neuvotteluihin asiasta, että

”varsinaiset sisämarkkinat toteutuvat kuuden valtion välillä vasta, kun riittävä oikeusturva taataan. Yhteisön taloudessa on pelättävissä häiriöitä ja vaikeuksia, jos moninaisista oikeudellisista suhteista johtuvia yksilön oikeuksia ei voida tarvittaessa oikeusteitse tunnustaa ja panna täytäntöön. Koska tuomiovalta yksityisoikeuden alalla kuuluu jäsenvaltioille ja koska oikeudellisten asiakirjojen vaikutukset rajoittuvat kansalliseen alueeseen, oikeusturva ja sen seurauksena yhteismarkkinoiden oikeusvarmuus ovat ratkaisevassa määrin riippuvaisia siitä, että tuomioiden tunnustaminen ja täytäntöönpano ratkaistaan tyydyttävällä tavalla jäsenvaltioiden välillä”.

Lukuisia yleissopimuksia on tehty suoraan tai välillisesti EY:n perustamissopimuksen 220 artiklan nojalla. Tärkeimpiä saavutuksia oikeudellisella alalla on 27. syyskuuta 1968 allekirjoitettu Brysselin yleissopimus tuomioistuimen toimivallasta sekä tuomioiden täytäntöönpanosta yksityisoikeuden alalla ja siihen yhteisön laajenemisen vuoksi myöhemmin tehdyt muutokset. Yleissopimuksen soveltamisalan ulkopuolelle (1 artiklan 2 kohta) jätettiin useita asioita. Tämä soveltamisalan rajoittaminen johtuu varsin monista syistä, ja joitain näistä soveltamisalan ulkopuolelle jätettyjä kysymyksiä on jo käsitelty muissa yleissopimuksissa, kuten maksukyvyttömyysmenettelyistä Brysselissä 23. marraskuuta 1995 tehdyssä yleissopimuksessa.

Lisäksi se, että Brysselin yleissopimuksen tekemisestä on kulunut kolmekymmentä vuotta ja toisaalta sen soveltamiskäytäntö ovat johtaneet siihen, että on aloitettu yleissopimuksen tarkistus, joka toteutetaan rinnakkain 16. syyskuuta 1988 tehdyn Luganon yleissopimuksen (niin sanotun ”rinnakkaissopimuksen”) tarkistuksen kanssa. Koska toistaiseksi on vasta tehty alustavia selvityksiä ja tarkistettua tekstiä valmisteleva tilapäinen työryhmä on kokoontunut vasta kaksi kertaa, tämän yleissopimuksen laatimisessa ei ole ollut mahdollista ottaa huomioon kyseistä valmistelutyötä. Myöhemmin tämä yleissopimus voidaan mahdollisesti mukauttaa tarkistettuun Brysselin yleissopimukseen.

Tilanteen muututtua jäsenvaltiot ovat luonnollisesti pyrkineet vastaamaan Euroopan kansalaisten uusiin tarpeisiin, mistä on osoituksena tämä yleissopimus. Tarve laajentaa

vuoden 1968 Brysselin yleissopimus koskemaan perheasioita on syntynyt vasta äskettäin ja johtuu kahdenlaisista syistä.

3. Aluksi on palautettava mieliin ne perusteet, joiden vuoksi perheasiat jätettiin vuoden 1968 Brysselin yleissopimuksen ulkopuolelle. Jenardin muistiossa (eli kyseisen yleissopimuksen alkuperäisen version selitysmuistiossa) perustellaan luonnollisten henkilöiden asemaan liittyvien kysymysten jättämistä yleissopimuksen ulkopuolelle seuraavasti:

”valuista toimivaltasäännöistä huolimatta — olettaen, että komitea olisi onnistunut yhtenäistämään nämä säännöt tällä alalla — oikeusjärjestelmät olivat kyseisissä asioissa, etenkin lainvalintasääntöjen alalla, niin erilaiset, että olisi ollut vaikeaa jättää toimivaltasääntöjä tarkistamatta ulkomaisen tuomion täytäntöönpanomenettelyn yhteydessä. Tämä puolestaan olisi merkinnyt sitä, että yleissopimuksen luonnetta olisi täytynyt muuttaa ja lieventää huomattavasti sen tehokkuutta. Jos komitea olisi lisäksi evännyt ulkomaisen tuomion täytäntöönpanevalta tuomioistuimelta valvontavallan myös muissa kuin varallisuusasioissa, tuomioistuin olisi näin ehkä saanut aiheen käyttäjä väärin yleisen järjestyksen käsitettä ja olla tunnustamatta sille esitettyä ulkomaista tuomiota. Komitean jäsenet valitsivat kahdesta pahasta pienemmän säilyttämällä hankkeen yhtenäisyyden ja tehokkuuden mutta kaventamalla samalla sen soveltamisalaa. Huomattavin ongelma oikeudellisen aseman ja oikeuskelpoisuuden osalta on epäilemättä avioeron ongelma, jota lainsäädäntöjen väliset erittäin suuret erot vaikeuttavat”.

Tuomioiden tunnustamisen ja täytäntöönpanon alalla vuoden 1968 yleissopimus on näin ollen Euroopan talousyhteisön perustamissopimuksen 220 artiklan määräyksen mukainen ”yleisluonteinen yleissopimus”, jonka ulkopuolelle ei sinänsä jätetty mitään yksityisoikeudellista asiaa ja jossa sen vuoksi olisi voitu määrätä oikeudellisesta asemasta ja oikeuskelpoisuudesta; syynä näiden asioiden pois jättämiseen olivat itse asiaan liittyneet vaikeudet ja se, että ne eivät vaikuttaisi suoraan taloudelliseen yhdentymiseen.

4. Toisaalta perheoikeuden alan keskeisin kysymys on avioerokysymys, toisin sanoen tämän yleissopimuksen alaan kuuluvat avioliittoasiat. On syytä huomauttaa, että Jenardin muistiossa viitataan ”erittäin huomattaviin eroihin” kansallisissa lainsäädännöissä, kun jäsenvaltioita tuolloin oli vain kuusi, ja voidaan todeta, että koska erot nykyisten viidentoista jäsenvaltion välillä ovat vielä huomattavampia, myös työryhmän työssään kohtaamat vaikeudet ovat olleet vielä suuremmat. Kyseessä eivät ole merkityksettömät erot, sillä joillain niistä on myös valtiosääntöoikeudellisia vaikutuksia. Joissakin tapauksissa vaikeudet liittyvät siihen, että yleissopimuksen piiriin kuuluvia vakiintuneita menettelyjä ei mahdollisesti tunneta (esimerkiksi asumuseroa ja avioliiton pätemättömäksi julistamista ei tunneta Suomen ja Ruotsin kansallisessa aineellisessa oikeudessa). Niidenkin valtioiden välillä, joiden oikeudessa kaikki käytännöt tunnetaan, säännöt vaihtelevat huomattavasti (esim. perusteet ja vaatimus edeltävästä erillään asumisesta).

Tämän vuoksi yleissopimuksen tekemiseen kulunut aika ja ne kompromissit, joita joissakin tapauksissa on jouduttu tekemään, eivät ole yllättäviä. Perheoikeuden alan jättäminen vuoden 1968 yleissopimuksen ulkopuolelle ja tämän yleissopimuksen tekeminen korostavat sitä, että perheasioita koskevat oikeudenkäynnit ovat erilaisia kuin varallisuusasioita koskevat oikeudenkäynnit. Euroopan yhdentymisen on edennyt huomattavasti niinä kolmenakymmenenä vuonna, jotka ovat kuluneet vuoden 1968 Brysselin yleissopimuksen tekemisestä. Henkilöiden vapaan liikkuvuuden toteutuminen ja eri kansallisuutta olevien tai eri maissa asuvien henkilöiden välisten perhesuhteiden määrän jatkuva kasvu edellyttivät oikeudellista ratkaisua, jonka tämä yleissopimus tarjoaa ottaen huomioon kaikki tilanteeseen samanaikaisesti vaikuttavat tekijät.

5. Keskusteluja käytiin laajasti siitä, onko yleissopimuksen tekeminen tuomioistuimen toimivallasta sekä tuomioiden tunnustamisesta ja täytäntöönpanosta avioliittoasioissa aiheellis-

ta. Jotkut jäsenvaltiot, jotka ovat avioerosta ja asumuserosta 1. kesäkuuta 1970 tehdyn Haagin yleissopimuksen sopimuspuolia, ilmoittivat olevansa tyytyväisiä yleissopimuksen soveltamisesta saatuihin tuloksiin. Kuitenkin muut jäsenvaltiot, jotka eivät ole vuoden 1970 Haagin yleissopimuksen sopimuspuolia, ilmoittivat, etteivät ne ole valmiita liittymään kyseiseen yleissopimukseen. Uuden Euroopan laajuisen yleissopimuksen tekemisen aiheellisuuden puolesta esitettiin kolme keskeistä perustetta:

- a) pyrkimys ottaa käyttöön tuomioistuimen toimivaltaa avioliittoasioissa koskevat yhtenäiset säännöt,
  - b) tarve ottaa käyttöön avioliiton pätemättömäksi julistamista, avioeroa ja asumuseroa koskevissa asioissa annettujen tuomioiden tunnustamista ja täytäntöönpanoa koskevat nykyaikaiset säännöt Euroopan unionin jäsenvaltioiden välillä yhtenäisen menettelyn luomiseksi, ja
  - c) eri jäsenvaltioiden rinnakkaisten menettelyjen välttäminen avioliittoasioissa antamalla säännöt vireilläolosta; tämä tärkeä uudistus riittäisi jo sinänsä yleissopimuksen perusteeksi ja auttaisi estämään keskenään ristiriitaisia tuomioita. Näistä syistä neuvosto päätti aloittaa neuvottelut näitä kysymyksiä koskevan yleissopimuksen tekemiseksi. On myös huomautettava, että vuoden 1970 Haagin yleissopimuksen 18 artiklan mukaisesti sopimusvaltiot voivat tehdä kyseistä alaa koskevia yleissopimuksia.
6. Yleissopimuksen alkuperäisenä tarkoituksena oli laajentaa vuoden 1968 Brysselin yleissopimus koskemaan avioliittoasioita. Tämän vuoksi Brysselin yleissopimuksen teksti on tämän yleissopimuksen laatimisen lähtökohta, ja se mainitaan tämän yleissopimuksen johdanto-osassa. Ei olisi ollut mahdollista jättää huomiotta näin merkittävää taustatekijää, jonka toimivuus on ilmeinen ja jota tukee lisäksi Euroopan yhteisöjen tuomioistuimen laaja oikeuskäytäntö, jonka avulla voidaan soveltuvin osin arvioida myös yleissopimuksen ongelmallisimpia kohtia uuden yleissopimuksen kannalta. Näissä kahdessa yleissopimuksessa käsiteltyjen asioiden erilaisuus aiheuttaa kuitenkin huomattavia eroja joiltakin osin (esimerkiksi yleisen oikeuspaikan tai toimivalta-perusteiden keskinäisen hierarkian puuttuminen), kun taas toisilla aloilla säännöt voivat olla yhdenmukaisia (kuten vireilläolo tai tunnustaminen ilman eri toimenpiteitä). Tämän vuoksi tuloksena on erillinen yleissopimus, vaikka sillä onkin samat tavoitteet, toisin sanoen yhtenäistää kansainvälistä oikeudellista toimivaltaa koskevat säännöt ja helpottaa tuomioiden kansainvälistä tunnustamista ja täytäntöönpanoa.

Jollei toisin mainita, vuoden 1968 Brysselin yleissopimuksen ja tämän yleissopimuksen sisältämiä samoja termejä pidetään yleensä merkitykseltään yhtäpitävinä, joten myös jälkimmäisten suhteen on otettava huomioon Euroopan yhteisöjen tuomioistuimen oikeuskäytäntö. Todettakoon, että vuoden 1968 yleissopimuksen tai sen myöhempien muutosten selitysmuistioihin ei juurikaan olisi lisättävää niiden määräysten osalta, joiden teksti on tässä yleissopimuksessa säilytetty samanlaisena kuin Brysselin yleissopimuksessa. Tässä selitysmuistiosta on kuitenkin haluttu toistaa niiden keskeinen sisältö, jotta lakimiesten olisi helpompi tarkistaa asioita tästä muistiosta tarvitsematta käyttäen eri tekstejä rinnan sen kanssa.

7. Euroopan poliittisen yhteistyön yhteydessä harkittiin 1990-luvun alussa, olisiko Euroopan tasolla mahdollista tehdä yleissopimus avioliiton purkamisesta tai aviositeiden höllentämisestä. Jäsenvaltiot vaihtoivat alustavasti näkemyksiä asiasta Yhdistyneen kuningaskunnan puheenjohtajakaudellaan vuonna 1992 laatiman kyselyn ja Tanskan puheenjohtajakaudellaan vuoden 1993 ensimmäisellä puoliskolla asiasta laatiman yhteenvedon perusteella. Belgian puheenjohtajakaudella vuoden 1993 jälkimmäisellä puoliskolla, ennen Euroopan unionista tehdyn sopimuksen voimaantuloa, työryhmän kokoukseen kutsuttiin professori Marc Fallon kansainvälisen yksityisoikeuden Euroopan ryhmän sihteerinä kertomaan ryhmän valmistelemasta niin sanotusta Heidelbergin hankkeesta, jonka nimi johtuu siitä, että hanke hyväksyttiin kyseisessä kaupungissa 2. lokakuuta 1993. Euroopan ryhmä

muodostuu asiantuntijoista, joiden yksinomaisena tehtävänä on antaa ehdotuksia samanaikaisesti sekä yhteisön oikeuden että kansainvälisen yksityisoikeuden alaan kuuluvista asioista. Ryhmä antoi hyväksyntänsä tuomioistuimen toimivaltaa ja tuomioiden täytäntöönpanoa perhe- ja perintöasioissa koskevalle yleissopimusehdotukselle, jonka soveltamisala oli huomattavasti laajempi kuin tämän yleissopimuksen. Tarve saavuttaa tuloksia ja tehtyjen tutkimusten eteneminen edellyttivät Euroopan unionin piirissä tehtävän työn asiallisen alan rajaamista yksityiskohtaisemmin.

8. Brysselissä 11. ja 12. joulukuuta 1993 kokoontunut Eurooppa-neuvosto totesi, että Maastrichtin sopimuksen voimaantulo avasi Euroopan kansalaiselle uusia näkymiä, mikä Eurooppa-neuvoston mukaan edellytti, että kansalaisen perhe-elämän tiettyihin oikeudellisiin näkökohtiin liittyvää työtä oli täydennettävä. Tätä varten neuvosto kehotti harkitsemaan mahdollisuutta laajentaa vuoden 1968 Brysselin yleissopimuksen soveltamisalaa koskemaan perheoikeuden alaan kuuluvia asioita. Vuoden 1994 ensimmäisellä puoliskolla puheenjohtajavaltiona toiminut Kreikka toimitti jäsenvaltioille kyselyn yleissopimuksen yleislinjojen määrittämiseksi. Vastausten pohjalta laadittiin yhteenveto, jonka perusteella neuvosto antoi kesäkuussa 1994 hyväksyntänsä sille, että aloitetaan yleissopimusehdotuksen laatiminen. Vuoden 1994 jälkimmäisellä puoliskolla puheenjohtajavaltiona toiminut Saksa esitti yleissopimusehdotuksen, joka koski ainoastaan avioeroa, asumuseroa ja avioliiton pätemättömäksi julistamista. Sen jälkeen Espanjan ja Ranskan valtuuskunnat pyysivät, että lasten huolto sisällytettäisiin yleissopimuksen soveltamisalaan.
  
9. Yleissopimuksen taustaa käsiteltäessä ei voida jättää mainitsematta yhteyksiä Haagin kansainvälisen yksityisoikeuden konferenssiin. Samanaikaisesti kun Euroopan unionissa valmisteltiin yleissopimusta tuomioistuimen toimivallasta sekä tuomioiden tunnustamisesta ja täytäntöönpanosta avioliittoasioissa, Haagin kansainvälisen yksityisoikeuden konferenssissa tarkistettiin alaikäisten suojeluun sovellettavasta lainsäädännöstä ja toimivaltaisista viranomaisista 5. lokakuuta 1961 tehtyä yleissopimusta. Tämä seikka oli otettava huomioon sen varalta, että uuteen Haagin yleissopimukseen otettaisiin määräys avioeron myöntäneen maan viranomaisten toimivallasta toteuttaa toimenpiteitä lasten suojelemiseksi, joskin näiden tahojen erilaisten työmenetelmien vuoksi menettelytkin erosivat toisistaan. Vaikka Euroopan unionilla siis on tarkkailijan asema Haagin konferenssissa (siten, että komission ja neuvoston pääsihteeristön edustajat osallistuvat työskentelyyn Haagissa), päinvastainen järjestely ei ole mahdollinen Euroopan yhteisön perustamisopimuksen ja Euroopan unionista tehdyn sopimuksen nojalla. Tämän vuoksi Ranskan puheenjohtajakaudesta vuoden 1995 ensimmäiseltä puoliskolta lähtien troikka, neuvoston pääsihteeristö ja komissio ovat kokoontuneet epävirallisesti Haagin kansainvälisen yksityisoikeuden konferenssin pysyvän toimiston edustajien kanssa virallisten kokousten yhteydessä, jotta kummankin osapuolen tahollaan valmisteleminen tekstien väliset yhteydet voitaisiin ottaa huomioon.

Tällä tavoin ratkaistiin valmisteilla olleiden yleissopimusten väliseen suhteeseen aluksi liittyneet ongelmat, ja tuloksen voi todeta sekä Euroopan unionin jäsenvaltioiden välillä tehtävästä yleissopimuksesta että toimivallasta, sovellettavasta lainsäädännöstä, tunnustamisesta ja täytäntöönpanosta sekä yhteistyöstä lapsen huolto ja lasten suojelutoimenpiteitä koskevilla asioilla 19. lokakuuta 1996 tehdystä Haagin yleissopimuksesta. Oikeus- ja sisäasiainministerien neuvoston 25. syyskuuta 1995 pidetyssä istunnossa sovittiin, että ”lapsen huollon sisällyttämistä avioliittoasioihin on käsiteltävä siten, että se täydentää Haagin yleissopimusta”. Tämän vuoksi Haagin yleissopimuksen valmistuttua työryhmä otti huomioon sen määräykset, erityisesti ne, joilla on suoraa vaikutusta tähän yleissopimukseen, eli 10 artiklan, jossa käsitellään vanhempien avioliiton pätemättömäksi julistamista, avioeroa tai asumuseroa käsittelevien tuomioistuinten toimivaltaa toteuttaa toimenpiteitä lasten suojelemiseksi, ja 52 artiklan, jossa käsitellään Haagin yleissopimuksen suhdetta muihin yleissopimuksiin ja erityisesti mahdollisuutta, jonka mukaan eri sopimusvaltiot voivat tehdä sopimuksia, joihin sisältyy Haagin yleissopimuksen soveltamisalaan kuuluvia asioita koskevia määräyksiä niiden lasten osalta, joiden asuinpaikka on jossakin kyseisten sopimusten osapuolena olevassa valtiossa.



10. Yleissopimuksen tekstin valmistelusta vastasi Brysselin yleissopimuksen laajentamista käsittelevä työryhmä, joka on kokoontunut säännöllisesti vuodesta 1993 lähtien. Neuvottelut olivat pitkiä ja joiltakin osin erityisen vaikeita. Luxemburgin puheenjohtajakaudella joulukuussa 1997 pidetyssä Eurooppa-neuvostossa saatiin aikaan poliittinen sopimus useista määräyksistä puheenjohtajavaltion ehdottaman lopullisen välitysratkaisun perusteella.

Tällainen on pääpiirteissään nyt esiteltävän yleissopimuksen työlään, mutta tuloksellisen valmistelutyön tausta.

## II YLEISSOPIMUKSEN YLEISESITTELY

11. Aluksi on syytä tarkastella tekstin oikeudellista perustaa. Kun vuoden 1968 Brysselin yleissopimus tehtiin, oikeusperustana oli käytettävissä ainoastaan perustamissopimuksen 220 artikla. Nyt tämän määräyksen lisäksi yleissopimuksen oikeusperustana voidaan käyttää myös Maastrichtin sopimuksessa käyttöön otettua uutta määräystä eli K.3 artiklaa yhdessä K.1 artiklan kanssa. Sopimuksen K.1 artiklassa mainitaan ”oikeudellinen yhteistyö yksityisoikeuden alalla” (6 alakohta) eräänä ”yhteistä etua” koskevana asiana unionin tavoitteiden saavuttamiseksi. Tällaisella yhteistyöllä voidaan epäilemättä pyrkiä toteuttamaan yhtä unionin tavoitteista eli ”kehittää kiinteää yhteistyötä oikeus- ja sisäasioissa” (B artikla).

Se, että yleissopimuksen aihetta käsitellään täsmällisesti ja asiaankuuluvasti, on epäilemättä merkittävä edistysaskel Euroopan unionin jäsenvaltioiden välistä oikeudellista yhteistyötä yksityisoikeuden alalla koskevissa määräyksissä. Yleissopimuksen oikeusperustaksi valittiinkin Euroopan unionista tehdyn sopimuksen K.3 artikla, joskin myös Euroopan yhteisön perustamissopimuksen 220 artikla olisi ollut teoreettisesti mahdollinen oikeusperusta. Huomautettakoon lopuksi, että oikeusperustalla on ollut vaikutuksia yleissopimuksen valmistelutyöhön, mutta sillä ei yleissopimusta sovellettaessa ole vaikutusta käytännössä lakimiehiin eikä kansalaisiin.

Komissio on osallistunut täysimääräisesti työryhmän työhön VI osaston määräysten mukaisesti, eli se on ollut aktiivisesti ja myönteisesti mukana tekstin laadinnassa. Työryhmän päätettyä työnsä puheenjohtajavaltio saattoi yleissopimusehdotuksen tekstin Euroopan unionista tehdyn sopimuksen K.6 artiklan mukaisesti Euroopan parlamentin tarkasteltavaksi.

Euroopan parlamentti antoi lausuntonsa täysistunnossaan 30 päivänä huhtikuuta 1998. Neuvoston vastaavat yksiköt tarkastelivat Euroopan parlamentin kantoja toukokuun 1998 kuluessa.

Neuvosto hyväksyi yleissopimuksen 28 päivänä toukokuuta 1998, ja kaikkien jäsenvaltioiden edustajat allekirjoittivat sen samana päivänä.

12. Yleissopimuksen valmistelua ohjanneet lähtökohdat ja ajatukset esitetään johdanto-osassa, jossa otetaan esiin neljä näkökohtaa:
  1. Tarve ottaa käyttöön yhtenäiset ja nykyaikaiset oikeudellista toimivaltaa koskevat säännöt avioliiton pätemättömäksi julistamiseen, avioeroon ja asumuseroon liittyvissä asioissa ja helpottaa jäsenvaltioissa kyseisissä asioissa annettujen tuomioiden nopeaa ja ilman eri toimenpiteitä tapahtuvaa tunnustamista jäsenvaltioiden välillä.
  2. On tärkeää, että näiden menettelyjen yhteydessä on käytettävissä toimivaltasäännöt yhteisten lasten huoltoa koskevissa asioissa ja että, tähän liittyen, niitä koskevat tuomiot tunnustetaan nopeasti ja ilman eri toimenpiteitä ja ne pannaan täytäntöön yksinkertaistettua menettelyä käyttäen.

3. Tarve ottaa huomioon periaatteet, joihin vuoden 1968 Brysselin yleissopimus perustuu; tämä yleissopimus on siis Brysselin yleissopimuksen mukaan laadittu yleissopimus, joka on kuitenkin erilainen sen piiriin kuuluvien asioiden vuoksi.
  4. Euroopan yhteisöjen tuomioistuimelle voidaan antaa toimivalta tulkita yleissopimuksen määräyksiä.
13. On syytä korostaa kahta keskeistä piirrettä yleissopimuksessa:
- A) Yleissopimus on niin sanottu ”kaksoissopimus”, koska se sisältää sekä suoraa toimivaltaa että ulkomaisten tuomioiden tunnustamista ja täytäntöönpanoa koskevia sääntöjä. Sen mallina on Brysselin yleissopimus, joka oli aikanaan mullistava edistysaskel, mutta poikkeaa siitä kuitenkin huomattavasti. Siinä annetaankin tuomioistuimen kansainvälistä toimivaltaa koskevat säännöt, joita asiaa ensin käsitelleen tuomioistuimen on noudatettava ja joiden mukaan sen on jätettävä asia tutkimatta, jos se ei katso olevansa toimivaltainen yleissopimuksen määräysten nojalla. Näin kansalaiselle taataan oikeusvarmuus ja luodaan keskinäisen luottamuksen ilmapiiri, joka puolestaan on edellytys ilman eri toimenpiteitä tapahtuvaa tunnustamista koskevalle järjestelmälle ja hyvin yksinkertaistetun täytäntöönpanojärjestelmän perustamiselle.
  - B) Kun jäsenvaltiot ovat hyväksyneet yleissopimuksen valtiosääntönsä asettamien vaatimusten mukaisesti ja kun se on tullut voimaan, sitä on sovellettava viran puolesta. Tämä tarkoittaa, että kaikkia sen määräyksiä on sovellettava ja että se voimaantulostaan lähtien korvaa sopimusvaltioiden välillä kaikki muut kansalliset tai sopimusperusteiset määräykset siten, että vain itse yleissopimuksesta ja valtiosäännöstä johtuvat rajoitukset otetaan huomioon. Kyseessä on siis järjestelmä, joka perustuu kunkin jäsenvaltion kansalliseen lainsäädäntöön ja on osa sitä. Tämän vuoksi kansallista lainsäädäntöä sovelletaan vain silloin, kun yleissopimuksessa ei ole asiaa koskevia määräyksiä.
14. Yleissopimus jakaantuu seitsemään osastoon seuraavasti:
- I osasto: Soveltamisala
  - II osasto: Oikeudellinen toimivalta
  - III osasto: Tunnustaminen ja täytäntöönpano
  - IV osasto: Siirtymämääräykset
  - V osasto: Yleiset määräykset
  - VI osasto: Euroopan yhteisöjen tuomioistuin
  - VII osasto: Loppumääräykset
- On itsestään selvää, että yleissopimuksen keskeisimmät ja samalla eniten keskustelua aiheuttaneet osat ovat II ja III osasto (oikeudellinen toimivalta sekä tuomioiden tunnustaminen ja täytäntöönpano). Näistä asioista käytyjen keskustelujen taustalla on lisäksi suuressa määrin koko soveltamisalasta (I osasto) käyty keskustelu.
15. Yleissopimuksen I osasto (soveltamisala) sisältää vain yhden artiklan, josta käydyssä pitkässä keskustelussa voitiin päätyä vain poliittiseen sopimukseen, jossa vahvistetaan yleissopimuksen aineelliseksi soveltamisalaksi avioliiton pätemättömäksi julistamista sekä avioeroa ja asumuseroa koskevat oikeudenkäynnit sekä puolisoitten yhteisten lasten huoltoa koskevat kysymykset tällaisen oikeudenkäynnin yhteydessä.

16. Yleissopimuksen II osasto sisältää suoraa kansainvälistä oikeudellista toimivaltaa koskevat määräykset, toisin sanoen määräykset, joita asiaa ensin käsitelleen tuomioistuimen on noudatettava ennen päätöksen tekemistä avioliittoasioita koskevasta kanteesta. Nämä määräykset eivät kuitenkaan vaikuta valtion sisäiseen toimivallan alueelliseen jakoon eivätkä vaikuta niiden valtioiden tilanteeseen, joissa ei ole yhtenäistä oikeusjärjestelmää. Tärkein uusi asia tässä yleissopimuksessa on epäilemättä suorasta toimivallasta määrääminen avioliittoasioissa. Vastaavia asioita koskevat yleissopimukset rajoittuvat yleensä tuomioiden tunnustamiseen ja täytäntöönpanoon sekä epäsuoraa toimivaltaa koskevien määräysten antamiseen, toisin sanoen siihen, että täytäntöönpanovaltion tuomioistuin tutkii asiaa ensin käsitelleen tuomioistuimen toimivaltaisuuden.

Osasto jakautuu neljään jaksoon.

- a) Osaston 1 jakso sisältää määräykset, jotka koskevat toimivaltaperusteita suppeassa merkityksessä (2—8 artikla). Jakson ydin on 2 artikla, jossa määrätään avioliittoasioita koskevista toimivaltaperusteista, sekä lapsen huoltoa koskeva 3 artikla ja sitä täydentävä 4 artikla vuoden 1980 Haagin yleissopimukseen liittyvällä erityisellä määräyksellä. Jaksossa käsitellään seuraavaksi vastakannetta (5 artikla) ja asumuseron muuntamista avioeroksi (6 artikla). Sen 7 artikla koskee edellisissä artikloissa tarkoitettujen toimivaltamääräysten yksinomaisuutta ja 8 artikla ”toimivaltaa muissa tapauksissa”; 8 artikla vastaa sisällöltään vuoden 1968 Brysselin yleissopimuksen 4 artiklassa olevaa määräystä.
  - b) Osaston 2 jaksossa (9 ja 10 artikla) käsitellään yleissopimuksen perusteiden mukaisen toimivaltaisuuden tutkimista ja sen varmistamista, että vastaajalla on mahdollisuus valmistautua vastaamaan asiassa.
  - c) Osaston 3 jaksossa (11 artikla) käsitellään vireilläoloa ja samassa yhteydessä käsiteltäviä kanteita.
  - d) Osaston 4 jaksossa (12 artikla) käsitellään väliaikaisia toimenpiteitä ja turvaamistoimia.
17. Yleissopimuksen III osasto on II osaston johdonmukainen jatko, ja se koskee tuomioiden tunnustamista ja täytäntöönpanoa. Ensimmäiseltä voi vaikuttaa siltä, että edellisten artiklojen sisältöön liittyvien ongelmien ratkettua jatkon laatiminen olisi ollut helppoa, mikä ei kuitenkaan pitänyt paikkaansa. Keskusteluissa käsiteltiin pääasiassa ilman eri toimenpiteitä tapahtuvan tunnustamisen vaikutuksia jäsenvaltioiden väestökistereihin sekä tunnustamatta ja täytäntöönpanematta jättämisen perusteita. Oli myös otettava huomioon tunnustamisen rajoittaminen koskemaan vain avioliiton purkamista siten, ettei se vaikuta muihin näkökohtiin (katso jäljempänä 22 ja 64 kohta). Ongelma vaikuttaa myös täytäntöönpanon välttämättämyyteen, mikä puolestaan on ratkaistu soveltamisalan käsittelyn yhteydessä. Täytäntöönpanomenettelyä koskevat määräykset ovat samat kuin Brysselin yleissopimuksessa.
18. Yleissopimuksen IV osastossa käsitellään siirtymämääräyksiä, V osastossa yleisiä määräyksiä, VI osastossa tulkintaa Euroopan yhteisöjen tuomioistuimessa ja VIII osastossa loppumääräyksiä.

## III MÄÄRÄYSTEN TARKASTELU

## I OSASTO

## A. Soveltamisala

## 1 artikla

## Soveltamisala

19. Tämä kysymys on keskeinen edellytys yleissopimuksen koko olemassaololle, ja kuten 12 kohdassa on todettu, siihen sisältyvät toimivaltaa sekä tuomioiden tunnustamista ja täytäntöönpanoa avioliittoaasioissa koskevat säännöt. Soveltamisalan määrittelyyn sisältyy erillisiä kysymyksiä, jotka koskevat toisaalta kannetyyppejä ja toisaalta käsiteltäviä asioita.

20. Kannetyypin osalta 1 kohdassa todetaan, että kyse on yksityisoikeudellisista oikeudenkäynneistä, jolloin kaikki muuntyyppiset oikeudenkäynnit jätetään soveltamisalan ulkopuolelle sillä perusteella, että avioeroa, asumuseroa ja avioliiton pätemättömäksi julistamista koskevat asiat yleensä käsitellään yksityisoikeudellisissa oikeudenkäynneissä. Ilmaisu ”yksityisoikeudellinen” käytetään yleissopimuksen kohteen rajaamiseksi selkeästi. Maininnan ei pidä katsoa liittyvän ainoastaan artiklan 2 kohdassa tarkoitettuihin hallinnollisiin menettelyihin, vaan sen tarkoituksena on myös rajata yksinomaan uskonnollisluontoiset menettelyt yleissopimuksen soveltamisalan ulkopuolelle. Näin ollen:

A. Yksityisoikeudellisten menettelyjen lisäksi yleissopimuksen soveltamisalaan kuuluvat tietyissä valtioissa avioliittoaasioissa käytettävät muut kuin oikeudenkäyntimenettelyt. Jossakin jäsenvaltiossa virallisesti tunnustetut hallinnolliset menettelyt kuuluvat näin ollen soveltamisalaan. Esimerkiksi Tanskassa on oikeudellisen menettelyn lisäksi käytettävissä hallinnollinen menettely Statsamt- (alueneuvosto) tai Københavns Overpræsidium -nimisessä viranomaisessa (jälkimmäinen hoitaa Statsamtin tehtäviä Kööpenhaminassa); tämän menettelyn käyttäminen edellyttää, että avioerolle on perusteita ja että puolisoitten välillä vallitsee yhteisymmärrys sekä avioerosta että siihen liittyvistä asioista (huolto, elatusmaksu, jne.). Statsamt- ja Københavns Overpræsidium -viranomaisen antamaan päätökseen voi hakea muutosta oikeus-

ministeriöstä (yksityisoikeuden osasto), jonka päätöksiä puolestaan koskevat tavanomaiset oikeudelliset muutoksenhakukeinot. Samoin voidaan todeta, että Suomi otti vuonna 1983 käyttöön järjestelmän, jonka mukaan lapsen huolto, asuinpaikkaa ja tapaamisoikeutta koskevat kysymykset voidaan ratkaista oikeudenkäynnin ulkopuolella vanhempien välisellä sopimuksella, joka paikallisen sosiaalilautakunnan on vahvistettava (Laki 8.4.1983/361, 7, 8, 10, 11 ja 12 artikla).

Tämän vuoksi tekstissä määrätään avioerojen ja asumuserojen tunnustamista koskevan vuoden 1970 Haagin yleissopimuksen 1 artiklan mukaisesti, että tuomioistuimella tarkoitetaan koko yleissopimuksen tekstissä kaikkia avioliittoaasioissa toimivaltaisia viranomaisia, olivatpa ne oikeusviranomaisia tai muita viranomaisia.

B. Yleissopimuksen soveltamisalaan eivät kuulu uskonnollisluontoiset menettelyt, jotka saattavat yleistyä maahanmuuton seurauksena (esimerkiksi islamilaiset ja hindulaiset avioliitot).

Yleissopimuksen 42 artiklassa määrätään tiettyjen jäsenvaltioiden ja Pyhän istuimen välisten sopimusten pitämisestä voimassa (katso 42 artiklaa koskeva selitys, jäljempänä 120 kohta).

21. Yleissopimuksen soveltamisalaan sisällytettyjen asioiden osalta on myös tehtävä ero yksinomaan itse avioliittoa koskevien ja lasten huoltoa koskevien asioiden välillä.

22. Yleissopimuksessa käsitellään vain varsinaisia avioliittoaasioita, toisin sanoen avioliiton pätemättömäksi julistamista, avioeroa ja asumuseroa. Näin ollen avioeroa tai avioliiton pätemättömäksi julistamista koskevien tuomioiden tunnustaminen koskee vain avioliiton purkamista. Yleissopimuksessa ei käsitellä esimerkiksi kysymystä puolisoitten syyllisyydestä, avioliiton varallisuusosoikeudellisia vaikutuksia tai elatusvelvollisuutta, eikä muita asiaan mahdollisesti liittyviä kysymyksiä (oikeus nimeen jne.). Elatusasioiden osalta tuomioistuimen toimivalta sekä tuomioiden tunnustaminen ja täytäntöönpano sisältyvät muiden kansainvälisten sopimusten lisäksi vuoden 1968 Brysselin yleissopimukseen, jossa on erityinen toimivaltaa koskeva määräys (5 artiklan 2 alakohta), ja lisäksi 6. marraskuuta 1990 tehtiin elatusmaksujen perintämenettelyjen yksinkertaistamista koskeva Rooman yleissopimus, joka ei kuitenkaan vielä ole voimassa. Kaikkien muiden asioiden osalta sovelletaan edel-

leen asianomaisten valtioiden välillä voimassa olevia kansallisia tai kansainvälisiä määräyksiä.

23. Lasten huolto on kaikkein ongelmallisin kysymys, sillä joissakin valtioissa kansallinen lainsäädäntö edellyttää, että avioliittoa koskevien päätösten on sisällettävä lasten huoltoa koskevien kysymysten ratkaisu, kun taas toisissa valtioissa avioliittoa ja lasten suojelua koskevat asiat käsitellään täysin erillään, toisin sanoen avioliittoa koskevassa tuomiossa ei välttämättä käsitellä lapsen huoltoa ja kysymys lapsen huollosta voidaan jopa antaa eri viranomaisen ratkaistavaksi. Tämän vuoksi huoltoa koskevassa kysymyksessä oli ratkaistava monenlaisia ongelmia, eikä ollut helppoa saada kaikkia valtioita hyväksymään 1 kohdan b alakohdan tekstiä, jolla kyseinen asia sisällytetään yleissopimukseen sen sijaan, että se olisi jätetty muihin teksteihin, kuten jotkut valtuuskunnat olivat aluksi ehdottaneet. Kyseessä ovat kuitenkin vain sellaiset lasten huoltoon koskevat asiat, jotka liittyvät sillä hetkellä vireillä olevaan avioliitto-oikeudenkäyntiin (katso tämän osalta 3 artiklan 3 kohta).
24. Ensimmäinen ratkaistava ongelma olikin lasten huoltoa koskevan kysymyksen sisällyttäminen yleissopimukseen. Edellä mainittujen lainsäädännöllisten eroavuuksien lisäksi vaikeudet johtuivat myös siitä, että Haagin konferenssissa valmisteltiin tuolloin vuoden 1996 yleissopimusta lasten suojelusta. Tämä tilanne ilmenee 3 artiklasta. Jo ”lapsen huolto” käsite on ongelmallinen sen vuoksi, että se on määriteltävä sen jäsenvaltion oikeusjärjestyksessä, jossa kysymys lapsen huollosta on tutkittavana. Elatusvelvollisuuden osalta katso edellä 22 kohta. ”Lapsen huolto” käsite, joka joidenkin maiden edustajien mielestä on vaikeasti käännettävissä, esiintyy kuitenkin useissa kansainvälisissä yleissopimuksissa ja erityisesti vuoden 1996 Haagin yleissopimuksessa, minkä vuoksi se on tietyssä määrin yhdistävä tekijä.
25. Toisena ongelmana oli rajata, mihin lapsiin määräystä sovelletaan. Yhteisymmärrykseen päästiin siitä, että määräys koskee sekä puolisoitten biologisia lapsia että puolisoitten yhteisiä adoptoituja lapsia. Jotkut valtiot kuitenkin esittivät mahdollisuuden, että käsiteltäväksi otettaisiin yhteisten lasten huoltoon lisäksi myös niin sanottujen ”perheen lasten” huolto. Siihen sisältyisivät esimerkiksi jomankumman puolison aikaisemman liiton lapset. Tällainen tilanne tunnetaan Englannin, Skotlannin ja Alankomaiden oikeudessa. Lopulta päädyttiin kantaan, jonka mukaan yleissopimus on rajoitettava koskemaan puolisoitten yhteisiä lapsia ottaen huomioon, että kyseessä ovat sellaiset lasten huoltoon koskevat oikeudenkäynnit, jotka liittyvät läheisesti avioeroa, asumuseroa tai avioliiton pätemättömmäksi julistamista koskevaan oikeudenkäyntiin.

Muunlainen ratkaisu voisi lisäksi loukata toisessa jäsenvaltiossa asuvan isän tai äidin perusoikeuksia. Omaksuttu kanta ilmenee 3 artiklan 3 kohdasta, jossa määrätään, milloin lakkaa viranomaisten toimivalta ratkaista lapsen huolto valtiossa, jossa avioliittoaasia ratkaistaan.

Päätös rajoittaa yleissopimuksen soveltamisala lapsen huollon osalta ”molempien puolisoitten lapsia” koskeviin tuomioihin ei kuitenkaan estä jäsenvaltioita päättämästä vastaisuudessa soveltaa samoja toimivaltaperusteita, joita 3 artiklan mukaisesti sovelletaan edellä mainittuun ryhmään kuulumattomiin ”perheen lapsiin”. Yleissopimus ei vaikuta ”perheen lapsiin” sovellettaviin toimivaltaperusteisiin, ja siten kyseisiä lapsia koskeva toimivalta ja tuomioiden tunnustaminen ja täytäntöönpano määräytyvät kansallisen oikeuden mukaan.

26. Muiden kansainvälisten asiakirjojen ja erityisesti lapsen oikeuksia koskevan Yhdistyneiden Kansakuntien vuoden 1989 yleissopimuksen perusteella on siis selvää, että jokaisen lapsen tapausta on harkittava erikseen. Toisin sanoen vaikka asia sisältyy yleisesti yleissopimuksen soveltamisalaan, yleissopimusta voidaan soveltaa ainoastaan, jos 3 artiklassa tarkoitetut edellytykset täyttyvät kunkin lapsen osalta.

## II OSASTO

### B. Oikeudellinen toimivalta

#### 1 jakso

#### *Yleiset määräykset*

#### 2 artikla

#### **Avioero, asumusero ja avioliiton pätemättömmäksi julistaminen**

27. Valitut toimivaltaiset tuomioistuimet ovat objektiivisten vaatimusten mukaisia, ne ottavat huomioon

osapuolten edut, edustavat henkilöiden liikkuvuuteen mukautettua joustavaa sääntelyä ja pyrkivät auttamaan henkilöitä tinkimättä oikeusvarmuudesta. Näin ollen on ymmärrettävää, että näiden vaatimusten vuoksi suurin osa tekstin hyväksymistä edeltäneistä pitkistä neuvotteluista käytiin juuri tästä artiklasta sekä 3 artiklasta. Valittuun ratkaisuun päädyttiin tiettyjen hyväksytyjen toimivaltaperusteiden osalta tehdyn vaikean tasapainottamistehtävän tuloksena. Kyse oli toimivaltaperusteiden määrittämisestä avioliittoasioissa ottamatta huomioon tilannetta, jossa avioliiton pätevyyttä on tarkasteltava sen pätemättömäksi julistamista koskevan kanteen yhteydessä toisen tai molempien puolisoitten kuoltua, koska tällainen tilanne jää yleissopimuksen soveltamisalan ulkopuolelle. Tällaisia tilanteita esiintyy yleensä perintöasioihin liittyvinä esikysymyksinä. Kysymys ratkaistaan asiaa koskevien kansainvälisten sopimusten, kuten avioerojen ja asumuserojen tunnustamista koskevan vuoden 1970 Haagin yleissopimuksen perusteella tai mahdollisesti valtion kansallisen lainsäädännön mukaan.

28. Toisin kuin vuoden 1968 Brysselin yleissopimuksessa, jossa 2 artiklaan sisältyvä yleistä toimivaltaa koskeva sääntö ja 5 artiklaan sisältyvät erityiset toimivaltuudet muodostavat keskenään kokonaisuuden, tässä tapauksessa katsottiin, että käsiteltävän asian erityisluonteen vuoksi ei ole aiheellista laatia Brysselin yleissopimuksen 2 artiklan kaltaista määräystä yleisestä oikeuspaikasta eikä myöskään asettaa hyväksytyjä perusteita keskinäiseen järjestykseen. On täysin perusteltua olla määräämättä yleisestä toimivallasta ja sen sijaan nimetä konkreettisesti oikeuspaikat, koska nimenomaan avioliiton hajotessa tilanteessa tapahtuu yleensä nopeasti muutoksia.

Näin ollen hyväksytyt perusteet ovat objektiivisia, keskenään vaihtoehtoisia ja muut poissulkevia jäljempänä esitetyllä tavalla.

Yleissopimuksen 2 artiklaan sisältyy vain objektiivisia perusteita, jotka on tarkistettava 9 artiklan mukaisesti. Jos puoliso näin ollen nostaa kanteen jäsenvaltiossa, jonka tuomioistuimet eivät 2 artiklassa määrättyjen perusteiden nojalla ole toimivaltaisia, näiden tuomioistuinten toimivaltaisuus ei voi perustua siihen, että toinen puoliso saapuu oikeuteen vastaamaan asiassa. Sen sijaan tuomioistuimen on arvioitava, onko se toimivaltainen, ja jos se ei ole, sen on jätettävä asia tutkimatta. Asianosaisten tekemän valinnan merkityksen osalta katso jäljempänä 31 kohta yhdessä 2 artiklan 1 kohdan a alakohdan neljännen luetelmakohtan kanssa.

Näin ollen 2 artiklassa mainitut perusteet ovat keskenään vaihtoehtoisia, eikä sisällymistä joko a tai b alakohtaan voida tulkita tärkeysjärjestykseksi. Artiklan 1 kohdan a alakohdassa kansainvälisen oikeudellisen toimivallan määrittäminen perustuu asuinpaikkaan toisin kuin vuoden 1968 Brysselin yleissopimuksessa, jossa se perustuu kotipaikkaan. Joidenkin sopimuspuolten kansallisen lainsäädännön erityispiirteiden takia b alakohdassa toimivaltaperusteena on joko kansalaisuus tai kotipaikka sellaisena kuin kotipaikan käsitettä käytetään Yhdistyneessä kuningaskunnassa ja Irlannissa. Vuoden 1968 Brysselin yleissopimuksen nojalla asianosaisen kotipaikka määritellään sen valtion lain mukaisesti, jossa asiaa käsittelevä tuomioistuin sijaitsee (52 artikla). Tässä yhteydessä keskusteltiin siitä, olisiko vakinaisen asuinpaikan osalta annettava vastaavanlainen määräys; tästä kysymyksestä katso jäljempänä 31 kohta.

29. Tässä artiklassa määritellyt perusteet ovat ainoat, joita soveltamisalaan kuuluvissa asioissa voidaan käyttää; niitä voidaan siis pitää ”yksinomaisina” (katso 7 artiklaa koskeva selitys). Käsitettä ei kuitenkaan voida ymmärtää samoin kuin Brysselin yleissopimuksessa, jossa tietyissä 16 artiklassa tarkoitetuissa asioissa vain tietyn valtion tuomioistuimet ovat toimivaltaisia ja kyseistä sääntöä sovelletaan ensisijaisesti muista perusteista huolimatta. Tässä yleissopimuksessa käsite ”yksinomainen” on ymmärrettävä siten, että vain määriteltyjä perusteita voidaan käyttää ja että ne ovat keskenään vaihtoehtoisia ilman, että mikään niistä olisi muita merkittävämpi. Luettelo on näin ollen tyhjentävä, eikä siihen voida lisätä mitään. Tämän vuoksi ei ole tarpeen sisällyttää yleissopimukseen vastaavanlaista sääntöä kuin vuoden 1968 Brysselin yleissopimuksen 28 artiklan 1 kohdassa oleva sääntö.
30. Perusteet, joilla määritetään tietyn valtion tuomioistuinten toimivalta ratkaista yleissopimuksen soveltamisalaan kuuluvia avioliittoasioita, jakautuvat kahteen ryhmään, jotka esitetään 1 kohdan a ja b alakohdassa. Artiklan 2 kohtaa sovelletaan 1 kohdan b alakohtaan sekä 1 kohdan a alakohdan viimeiseen luetelmakohtaan (ilmoituksen vaikutusten osalta katso 7 artikla ja 8 artiklan 2 kohta).

Hyväksytyjen perusteiden lähtökohtana on periaate, että asianosaisen ja jonkin jäsenvaltion välillä on todellinen yhteys. Yksittäisten perusteiden sisällyttämisestä artiklaan päätettiin siksi, että ne tunnustetaan eri kansallisissa oikeusjärjestelmissä ja että muut jäsenvaltiot hyväksyvät ne, tai koska pyrittiin löytämään kaikkien hyväksyttävissä oleva ratkaisu.

31. Artiklan 1 kohdan a alakohdassa olevista perusteista jäsenvaltioissa hyväksytään laajasti kansainvälisen oikeudellisen toimivallan määrittäminen sen mukaan, missä puolisoiden vakinainen asuinpaikka on hakemuksen tekemisajankohtana (ensimmäinen luettelma kohta), ja kyseistä perustetta sovellettaen suurimmassa osassa asioista. Kolmannessa luettelma kohdassa oleva peruste (vastaajan asuinpaikka) ei myöskään ole ongelmallinen, koska se vastaa actor sequitur -periaatteen mukaista yleistä toimivaltaperustetta. Laaja yksimielisyys saavutettiin myös yhteisen hakemuksen tapauksessa sovellettavasta perusteesta (neljäs luettelma kohta), jolloin hakemus voidaan jättää jommankumman puolison asuinpaikan viranomaisille. Viimeksi mainitun tapauksen osalta on todettava, että toisin kuin vuoden 1968 Brysselin yleissopimuksessa, tässä yleissopimuksessa puolisoiden valinnanvapauden merkitys on vähäinen, ja se esiintyy vain kyseisessä rajoitetussa muodossa; tämä on johdonmukaista ottaen huomioon, että kyseessä ovat avioliitto-oikeudenkäynnit.
32. Muiden kyseisessä kohdassa mainittujen perusteiden hyväksyminen oli ongelmallisempaa. Periaatteessa hyväksyttäneen sen valtion tuomioistuimen toimivaltaisuus, jossa puolisoilla oli viimeinen asuinpaikka, jos toinen puolisoista asuu siellä edelleen (toinen luettelma kohta). Jotkut jäsenvaltiot katsoivat, että tämä tilanne on vaikea sovittaa toisen puolison tilanteeseen, koska avioliiton hajotessa tämä usein palaa siihen maahan, jossa hänen kotipaikkansa oli tai jonka kansalainen hän oli ennen avioliiton solmimista, ja tällöin häntä koskevat viidennessä ja kuudennessa luettelma kohdassa olevat rajoitukset, joilla epäilemättä on seurauksia asian vireilläolon kannalta (katso 11 artikla).

Molemmissa edellä mainituissa määräyksissä hyväksytään kantajan oikeuspaikka (forum actoris) poikkeustapauksissa asuinpaikan perusteella yhdessä muiden tekijöiden kanssa. Viidennessä luettelma kohdassa todetaankin toimivaltaisiksi sen jäsenvaltion tuomioistuimet, jossa kantajalla on asuinpaikka, jos hän on asunut siellä vähintään vuoden ajan. Koska jotkut jäsenvaltiot pitivät kyseisenlaisia määräyksiä riittämättömänä ja ottaen huomioon, että puolison uusi asuinpaikka on usein siinä valtiossa, jonka kansalainen hän on tai jossa hänellä on kotipaikka sanan Yhdistyneessä kuningaskunnassa ja Irlannissa käytetyssä merkityksessä, kuudennessa luettelma kohdassa lisättiin mahdollisuus, että avioliittoasian ratkaisevat sen jäsenvaltion tuomioistuimet, jossa kantajalla on asuinpaikka, jos hän on asunut siellä vähintään kuuden kuukauden ajan välittömästi ennen hakemuksen tekemistä, edellyttäen, että asianosainen on joko kyseisen

jäsenvaltion kansalainen tai hänellä on siellä kotipaikka siinä merkityksessä, joka sanalle annetaan Yhdistyneessä kuningaskunnassa ja Irlannissa. Kyseinen määräys sisällytettiin yleissopimukseen joulukuussa 1997 tehdyn poliittisen sopimuksen tuloksena joidenkin valtioiden ilmoitettua virallisesti, että kyseisen oikeuspaikan hyväksyminen on ehdottoman välttämätöntä lopullisen sovitteluratkaisun aikaansaamiseksi.

Ratkaisussa otetaan huomioon kotimaahansa palaavan puolison tilanne ilman, että tästä seuraisi ainoastaan kantajan oikeuspaikkaan perustuvan toimivaltaperusteen hyväksyminen: toisaalta kansalaisuuden tai kotipaikan olemassaolo on osoitus alkuperäisestä yhteydestä kyseiseen jäsenvaltioon; toisaalta taas voidakseen esittää hakemuksen asianosaisen on täytynyt ausa kyseisessä jäsenvaltiossa vähintään kuuden kuukauden ajan välittömästi ennen hakemuksen jättämistä. Viimeksi mainittu edellytys johti keskusteluun asuinpaikan vahvistamisesta ottaen huomioon sen puolison tilanne, joka avioliiton hajottua palaa kotimaahansa. Tuomioistuin arvioi, onko yhteys olemassa. Mahdollisuudesta sisällyttää yleissopimukseen vuoden 1968 Brysselin yleissopimuksen 52 artiklassa olevan määräyksen kaltainen, kotipaikan määrittämistä koskeva määräys, käytiin keskustelua, mutta lopuksi päätettiin olla lisäämättä yleissopimukseen asiaa koskevaa erityistä määräystä. Euroopan yhteisöjen tuomioistuimen useissa yhteyksissä antama asuinpaikan määrittelmä otettiin kuitenkin erityisesti huomioon, vaikka sitä ei sovelletakaan vuoden 1968 Brysselin yleissopimuksessa; määrittelmän mukaan asuinpaikka tarkoittaa ”paikkaa, jossa henkilö asuu vakinaisesti, joka on hänen elinetsijänsä pysyvä tai tavanomainen keskus, ja kyseisen asuinpaikan määrittelemiseksi on tärkeää ottaa huomioon kaikki asiaan kuuluvat seikat.” Näin ollen hylättiin joukko ehdotuksia, joiden mukaan kantajan asuinpaikan osalta olisi riittänyt, että hän on asunut siellä vähintään vuoden ajan hakemuksen tekemistä välittömästi edeltävien viiden vuoden aikana, myös kun tämä edellytys olisi yhdistetty kansalaisuuteen tai kotipaikkaan.

Lisäksi vuoden 1968 Brysselin yleissopimuksen tavoin tämän yleissopimuksen valmistelu perustuu keskinäiseen luottamukseen, jonka olisi riitettävä voittamaan vastahakoinen suhtautuminen siihen, että toisen valtion tuomioistuimet tutkivat asian.

33. Edellä esitettyjen perusteiden vaihtoehtona, joka tekstin jäsentelyn vuoksi esitetään erillisessä alakohdassa (1 kohdan b alakohhta), on mahdollisuus

tutkia avioliittoasia sen valtion tuomioistuimissa, jonka kansalaisia molemmat puoliset ovat tai jossa molempien puolisoiden pysyväisluonteinen ”kotipaikka” on. Tähän määräykseen on syytä kiinnittää erityistä huomiota ja selittää sitä.

Ensinnäkin on syytä korostaa, että molemmilla puolisoilla on oltava sama kansalaisuus tai heillä on oltava yhteinen kotipaikka. Jotkut valtiot halusivat, että määrättäisiin kyseisen edellytyksen soveltamisesta vain toiseen puolisoista. Mahdollisuus hylättiin, koska se merkitsisi ainoastaan kantajan oikeuspaikkaa useimmiten ilman mitään todellista yhteyttä asianomaiseen valtioon ja olisi siis yleissopimuksen hengen vastainen.

Sen valtion viranomaisten mahdollinen toimivaltaisuus, jonka kansalaisia molemmat puoliset ovat tai jossa molempien puolisoiden kotipaikka on, ei merkitse sitä, että kyseisen valtion tuomioistuimet voivat aina tutkia, täyttykö jompikumpi edellytyksistä. Tarkoituksena on, että valtiot hyväksyvät jommankumman perusteen kansallisen järjestelmänsä perusteella. Toisin sanoen Espanja saattaa hyväksyä yhteisen kansalaisuuden, kun taas Yhdistynyt kuningaskunta ja Irlanti käyttävät kotipaikan perustetta.

Juuri tästä syystä 1 artiklan 2 kohdassa määrätään, että jäsenvaltion on vahvistettava 47 artiklan 2 kohdassa tarkoitettun ilmoituksen antaessaan, soveltaako se 1 kohdan b alakohdassa tarkoitettua kansalaisuuden vai kotipaikan perustetta.

Yleissopimuksessa ei ole määräyksiä kaksoiskansalaisuuden seurauksista, joten kunkin valtion oikeusviranomaiset soveltavat kansallisia säännöksiä asiaa koskevan yhteisön yleisen säännösten puitteissa.

34. Yleissopimuksen eri kieliversioista johtuvien ongelmien vuoksi oli tässä tekstissä käytettyyn termiin ”kotipaikka” tehtävä joitakin täsmennyksiä, jotka koskevat kuitenkin vain tätä yleissopimusta. Tämä on 2 artiklan 3 kohdan tarkoitus. Vuoden 1968 Brysselin yleissopimuksen osalta esiin tulleet ongelmat ja niiden ratkaisut on jo osoitettu. Koska tässä tapauksessa eli laajennettaessa yleissopimusta koskemaan avioliittoasioita kansalaisuus oli otettava kansainvälisen oikeudellisen toimivallan määrittämisen perusteeksi, vuonna 1968 käytettyjä perusteita ei voitu käyttää. Vaikka kansalaisuusperusteen merkitys ei aiheuta merkittäviä ongelmia, kotipaikan ongelma on monimutkaisempi, koska se esiintyy tässä tekstissä siinä merkityksessä, joka sillä on Yhdistyneessä kuningaskunnassa ja Irlannissa. Tästä syystä se esiintyy joissakin teksteissä

englanninkielisessä muodossa ”domicile” ja muissa taas käännettynä, mutta lainausmerkeissä, jotta tuotaisiin esiin sen erityismerkitys. Näin ollen sitä ei ole mahdollista rinnastaa 1 kohdassa tarkoitettuun asuinpaikan käsitteeseen.

Yhdistynyt kuningaskunta selvensi kotipaikan käsitettä yksityiskohtaisessa asiakirjassa, joka oli tarkoitettu vain yleissopimuksen soveltamista varten, pyrkimättä selvittämään termiä tyhjentävästi. Kotipaikan käsitteen päätarkoituksena on yhdistää henkilö siihen maahan, jossa hänen kotinsa on pysyvästi tai toistaiseksi. Sitä käytetään asianomaisen henkilön saattamiseksi kyseisen maan oikeusjärjestelmän piiriin useita eri tarkoituksia varten, pääasiassa perhesuhteisiin ja perheen omaisuuteen liittyvien keskeisten asioiden osalta. Yhdistyneessä kuningaskunnassa henkilön kotipaikan määrittämistä koskevilla säännöillä pyritään yleensä varmistamaan, että kullakin henkilöllä on kunakin hetkenä kotipaikka ja vain yksi sellainen. Lasten kotipaikan (domicile of origin) määrittämistä koskevien sääntöjen lisäksi Yhdistyneessä kuningaskunnassa on myös aikuisten kotipaikan määrittämistä koskevia sääntöjä, joko asetuttaessa uuteen kotipaikkaan (domicile of choice) että palattaessa alkuperäiseen kotipaikkaan (revival of the domicile of origin). Irlannin lainsäädännössä tunnetaan samat periaatteet.

### 3 artikla

#### Lapsen huolto

35. Yleissopimuksen 1 artiklassa todetaan, että lasten huoltoa (termin käytöstä katso 1 artiklaa koskeva selitys) koskevat oikeudenkäynnit, jotka liittyvät avioeroa, asumuseroa ja avioliiton pätemättömäksi julistamista koskevaan oikeudenkäyntiin, kuuluvat yleissopimuksen soveltamisalaan, kun taas 3 artiklassa määrätään, missä tapauksissa ja millä edellytyksillä viranomaiset siinä valtiossa, jonka oikeusviranomaiset ovat 2 artiklassa määrättyjen perusteiden nojalla toimivaltaisissa avioliittoasioissa, ovat toimivaltaisia myös molempien puolisoiden lapsen huoltajuutta koskevassa asiassa. Tämän vuoksi 3 artiklaan kuuluu kolme kohtaa; 1 kohdassa määrätään viranomaisten toimivallasta siinä jäsenvaltiossa, jonka tuomioistuimet ovat toimivaltaisia avioliittoasiassa, ja 2 kohdassa käsitellään tapauksia, joissa lapsen asuinpaikka ei ole edellä mainitussa jäsenvaltiossa. Artiklan 3 kohdassa kyseiselle toimivaltaisuukselle asetetaan aikaraja.



36. Tämän määräyksen rakenteeseen ja sisältöön päädyttiin niin yhteisön sisäisestä näkökulmasta kuin maailmanlaajuisten suhteiden, erityisesti vuoden 1996 Haagin yleissopimuksen kannalta vaikeiden neuvottelujen tuloksena. Yhteisön yleissopimuksen rajoittuminen lapsiin, joilla on asuinpaikka jäsenvaltioissa, edistää sen yhteensopivuutta Haagin yleissopimuksen kanssa.

Jäsenvaltioiden sovittua lasten huollon sisällyttämisestä yleissopimuksen soveltamisalaan vaikeutena oli toimivaltaperusteiden vahvistaminen, sillä vaikka tilanne, jossa lapsen asuinpaikka on valtiossa, jonka viranomaiset ovat toimivaltaisia avioliittoasiassa, ei aiheuttanut ongelmia, asia ei ole näin tilanteessa, jossa lapsen asuinpaikka on toisessa jäsenvaltiossa.

Ongelmaa vaikeuttaa edelleen se, että vuoden 1996 Haagin yleissopimuksen 52 artiklan 2 kohdassa todetaan, että yleissopimus ei rajoita yhden tai useamman sopimuspuolena olevan valtion mahdollisuutta tehdä sopimuksia, joihin sisältyy yleissopimukseen kuuluvia asioita koskevia määräyksiä lapsista, joiden asuinpaikka on jossakin kyseisten sopimusten osapuolena olevista valtioista. Tästä seuraa, että molempien yleissopimusten tultua voimaan se yleissopimus, jota tämä selitysmuistio koskee, on ensisijainen tämän yleissopimuksen osapuolena olevissa Euroopan unionin jäsenvaltioissa asuvien lasten suhteen, kun taas Haagin yleissopimusta sovelletaan muissa tapauksissa.

37. Kansainvälisen toimivallan määrittämistä molempien puolisoitten lapsen huoltoa koskevissa asioissa koskevan 3 artiklan 1 kohdan soveltaminen ei ole ongelmallista silloin, kun lapsen asuinpaikka on siinä jäsenvaltiossa, jonka viranomaiset ovat toimivaltaisia ratkaisemaan myös avioliitto-oikeudenkäynnin. Selvennettäköön, että tämä määräys ei missään tapauksessa tarkoita, että samojen viranomaisten kyseisessä valtiossa on ratkaistava avioliittoasia ja lapsen huoltoa koskeva asia; tarkoituksena on vain vahvistaa, että saman valtion viranomaiset ratkaisevat molemmat asiat. Käytännössä joissakin valtioissa kyseessä ovat samat viranomaiset, toisissa taas eri viranomaiset. Yleissopimuksen soveltamisen kannalta merkitystä on vain sillä, että kyseessä ovat saman jäsenvaltion viranomaiset, ottaen asianmukaisesti huomioon toimivallan jakautuminen kyseisessä valtiossa.

38. Artiklan 2 kohdassa määrätään edellytyksistä, joilla sen valtion viranomaiset, jotka ovat toimivaltaisia ratkaisemaan avioeroasian, ovat toimivaltaisia ratkaisemaan myös lapsen huoltoa koskevan asian, jos lapsen asuinpaikka ei ole kyseisessä valtiossa vaan jossakin muussa jäsenvaltiossa. Molempien seuraavista edellytyksistä on täyttyttävä samanaikaisesti: ainakin toinen vanhemmista on lapsen huoltaja, ja kyseisten tuomioistuinten toimivalta on puolisoitten hyväksymä ja lapsen edun mukainen. Tämä määräys on otettu vuoden 1996 Haagin yleissopimuksen 10 artiklan 1 kohdasta, millä taataan, etteivät tämän yleissopimuksen 3 artiklan 2 kohta ja asiaa koskevat Haagin yleissopimuksen määräykset ole keskenään ristiriitaisia. Artikla on lähes sama, ja ainoana erona on, että Haagin yleissopimuksessa edellytetään, että ainakin toisen vanhemman huoltajuuden lisäksi toisella vanhemmista on oltava asuinpaikka kyseisessä valtiossa oikeudenkäynnin aloittamisajankohtana.

Ero johtuu yleissopimusten erilaisesta tavoitteesta: Haagin yleissopimus koskee lasten suojelua, kun taas tässä selitysmuistiossa tarkasteltava yleissopimus koskee avioliittoasioita, minkä vuoksi vanhempien siteitä jonkin valtion alueeseen avioliittoasiaa koskevan toimivallan ratkaisemisessa määräytyy 2 artiklassa esitetyn perustein. Yleissopimuksen 3 artiklan 2 kohdan tarkoituksena on ratkaista sellainen erityistilanne, jossa paras ratkaisu on käyttää samoja perusteita kuin Haagin yleissopimuksessa.

39. Yleissopimuksessa päätettiin olla vahvistamatta avioerotuomioistuimen toimivallan jatkuvuutta (perpetuatio jurisdictionis) molempien puolisoitten lapsen suojelussa, ja tästä syystä 3 kohdassa määrätään 1 ja 2 kohdassa tarkoitetun toimivallan lakkaamisesta kolmessa vaihtoehtoisessa tilanteessa. Määräyksessä noudatetaan vuoden 1996 Haagin yleissopimuksen 10 artiklan 2 kohtaa, ja tarkoituksena on välttää kyseisten tekstien väliset ristiriidat.

a) Kyseisessä a alakohdassa lähtökohtana on, että avioliittoasiassa annettu tuomio on lopullinen eikä siihen enää voida hakea muutosta eikä sitä voida tarkistaa. Tässä tapauksessa 1 ja 2 kohtaa ei enää sovelleta, sanotun kuitenkin rajoittamatta b alakohdan soveltamista. Lapsen huolto on tällöin määriteltävä joko kansallisen lainsäädännön tai asiaa koskevien kansainvälisten yleissopimusten perusteella.

- b) Tämän hyvin tunnetun tilanteen lisäksi, ottaen myös huomioon c alakohdassa oleva muita tapauksia koskeva määräys, b alakohdassa mainitaan tilanne, jossa sinä ajankohtana, jona avioliittoasiassa annettu tuomio tulee lainvoimaiseksi eikä siihen voi enää hakea muutosta, lapsen huoltoa koskeva oikeudenkäynti on edelleen vireillä, ja tällöin toimivaltaisuuden on jatkuttava, kunnes huoltoa koskeva tuomio tulee lainvoimaiseksi; lapsen huoltoa koskeva toimivaltaisuus voi myös jatkua avioeroa, asunuseroa tai avioliiton pätemättömäksi julistamista koskevan päätöksen tultua lainvoimaiseksi. Määräyksen sisällyttäminen tähän yleissopimukseen oli tarpeen, koska on mahdollista, että saman maan eri viranomaisten käsitellessä asioita tai myös saman viranomaisen käsiteltävinä olevissa asioissa avioliittoasiata koskeva päätös tulee lainvoimaiseksi, kun lapsen huoltoa koskeva oikeudenkäynti on vielä kesken. Lapsen huoltoa koskeva toimivalta lakkaa tässä tapauksessa viimeksi käsiteltävänä olevan oikeudenkäynnin päättyessä. Näin ollen lapsen huoltoa koskevan oikeudenkäynnin alettua sitä on myös jatkettava, kunnes asia on lopullisesti ratkaistu. Avioliittoasiata koskevan kanteen ratkaiseminen ei saa vaikuttaa vanhempien ja lapsen odotuksiin siitä, että lapsen huoltoa koskeva oikeudenkäynti saatetaan päätökseen siinä jäsenvaltiossa, jossa se on aloitettu. Vaikkei sitä erityisesti mainita, tavoitteena on, että toimivalta ei olisi jatkuva (perpetuatio jurisdictionis), mutta että avioliitto-oikeudenkäynnin yhteydessä aloitettua lapsen huoltoa koskevaa oikeudenkäyntiä ei keskeytettäisi.
- c) Artiklan 3 kohdan c alakohtaan sisältyvät muut tapaukset eli toimivallan lakkaaminen oikeudenkäynnin päätyttyä muusta syystä (esimerkiksi kun avioerohakemus peruutetaan tai kun toinen puolisoista kuolee).

#### 4 artikla

#### Kansainvälinen lapsikaappaus

40. Ehkä merkittävin riski puolisoitten yhteisten lasten suojelussa avioliiton hajotessa on se, että toinen vanhemmista vie lapsen pois maasta, kaikkine lapsen tasapainolle ja suojelulle aiheutuvine ongelmineen. Tällaisten ongelmien ratkaisemiseksi kiinnitettiin erityistä huomiota Haagissa 25. lokakuuta 1980 tehtyyn yksityisoikeuden alaa koskevaan yleissopimukseen kansainvälisestä lapsikaappauksesta. Lasten suojelusta tehdyt yleissopimukset,

kuten vuoden 1996 Haagin yleissopimus ja tämä avioliittoasioita koskeva yleissopimus, jotka sisältävät puolisoitten yhteisten lasten suojelua kriisitilanteissa koskevia kysymyksiä, voivat kuitenkin vaikuttaa kielteisesti lapsen palauttamiseen, jos asianmukaisia toimia ei toteuteta. Tämä on nyt tarkasteltavan yleissopimuksen 4 artiklan tarkoitus.

41. Tässä tapauksessa määrätään erityisesti, vuoden 1980 Haagin yleissopimukseen viittaavasta toimivaltasäännöstä, jolloin tilanne on erilainen kuin 39 artiklassa, jossa määrätään yhteydestä muihin yleissopimuksiin. Kun 39 artiklassa määrätään tämän yleissopimuksen ensisijaisuudesta muihin yleissopimuksiin nähdessä sellaisten valtioiden välillä, jotka ovat osapuolina molemmissa, 4 artiklassa määrätään, että 3 artiklaan perustuvaa toimivaltaa on käytettävä vuoden 1980 Haagin yleissopimuksen ja erityisesti sen 3 ja 16 artiklan mukaisesti. Tämä turvaa asuinpaikan toimivaltaperusteena silloin, kun lapsen luvattoman poisviemisen tai palauttamisen seurauksena lapsen asuinpaikka on tosiasiallisesti muuttunut.

Useista syistä on tärkeää viitata molempiin artikloihin. Ensinnäkin koska vuoden 1980 Haagin yleissopimuksen 3 artiklassa määrätään, että lapsen poisviemistä tai palauttamatta jättämistä on pidettävä luvattomana, jos

- ”a) se loukkaa huoltoon liittyviä oikeuksia, jotka kuuluvat henkilölle, laitokselle tai muulle elimelle, joko yhdessä tai yksin, sen valtion oikeusjärjestyksen mukaisesti, missä lapsella oli asuinpaikka välittömästi ennen poisviemistä tai palauttamatta jättämistä; ja
- b) näitä oikeuksia oli poisviemisen tai palauttamatta jättämisen hetkellä tosiasiallisesti käytetty, joko yhdessä tai yksin, tai olisi käytetty, jollei poisviemistä tai palauttamatta jättämistä olisi tapahtunut.

Edellä kohdassa a) tarkoitetut huoltoa koskevat oikeudet saattavat perustua etenkin välittömästi lakiin tai oikeus- tai hallintoviranomaisen päätökseen taikka sopimukseen, jolla kyseessä olevassa valtiossa on oikeudellisia vaikutuksia.”

Viittaus on tärkeä myös, koska luvattoman poisviemisen tai palauttamatta jättämisen seurauksista asianosaisille määrätään 16 artiklassa seuraavasti:

”Jos sen sopimusvaltion oikeus- tai hallintoviranomainen, minne lapsi on viety tai mistä lapsi on jätetty palauttamatta, on saanut tiedon

siitä, että kysymyksessä on 3 artiklassa tarkoitettu luvaton lapsen poisvieminen tai palauttamatta jättäminen, se ei saa antaa ratkaisua lapsen huoltoa koskevista oikeuksista ennen kuin on selvitetty, että tämän sopimuksen mukaisia edellytyksiä lapsen palauttamiselle ei ole olemassa, tai ellei hakemusta lapsen palauttamisesta ole tehty kohtuullisessa ajassa edellä mainitun tiedon saamisesta lukien.”

Näin ollen vaikka asuinpaikka olisi muuttunut ja voitaisiin katsoa asianmukaiseksi käyttää tässä yleissopimuksessa hyväksytyjä perusteita, Haagin yleissopimuksen 16 artiklan ensisijaisuus estäisi toteuttamasta lapsen huoltoon vaikuttavia toimenpiteitä ennen kuin palauttamisesta tai palauttamatta jättämisestä on päätetty.

Tässä artiklassa oletetaan, että jäsenvaltiot ovat vuoden 1980 Haagin yleissopimuksen sopimuspuolia. Mahdollisten tulevien uusien jäsenvaltioiden olisikin aiheellista liittyä vuoden 1980 Haagin yleissopimukseen, elleivät ne vielä ole sen sopimuspuolia.

#### 5 artikla

#### Vastakanne

42. Tässä yleissopimuksessa on tavanomainen vastakanteita koskeva sääntö, jonka mukaan toimivalta on sillä tuomioistuimella, jossa alkuperäisen kanteen käsittely on vireillä, jos vastakanne esitetään. Koska yleissopimuksen soveltamisala on rajoitettu ja koska sen piiriin kuuluvat asiat liittyvät usein muihin asioihin, oli aiheellista täsmentää, että sekä alkuperäisen kanteen että vastakanteen on koskettava tämän yleissopimuksen soveltamisalaan kuuluvaa asiaa. Kyseinen määräys on nähtävä yhteydessä 11 artiklaan (ks. kyseistä vireilläoloa koskevan artiklan selitys), jotta kummassakin artiklassa tarkoitettut tilanteet pidettäisiin erillään, vaikka käytännössä niiden vaikutukset voivatkin monissa tapauksissa olla samanlaisia.

#### 6 artikla

#### Asumuseron muuntaminen avioeroksi

43. Joissakin oikeusjärjestyksissä on varsin tavallista, että asumusero muunnetaan avioeroksi. Tietyissä

valtioissa asumusero on välttämätön, avioeroa edeltävä vaihe, ja asumuseron ja avioeron välillä on yleensä kuluttava määrätty aika. Joissakin muissa oikeusjärjestyksissä eroa ei kuitenkaan tunneta.

Työryhmä päätyi tähän määräykseen tutkittuaan, voidaanko muissa tilanteissa esittää hakemuksia avioliittoasiassa annetun tuomion täydentämiseksi tai ajantasaistamiseksi. Lopuksi todettiin, että määräyksen olisi koskettava ainoastaan asumuseron muuntamista avioeroksi.

Kyseisissä tapauksissa avioeron saaminen on yleissopimuksen määräysten mukaisesti mahdollista joko 2 artiklan mukaisesti toimivaltaisen valtion tuomioistuimissa tai sen valtion tuomioistuimissa, jossa asumusero on myönnetty; tällöin on selvää, että muuntamisen mahdollisuus ei riipu yleissopimuksesta, vaan kyseessä olevan valtion kansalliseen lainsäädäntöön perustuvasta mahdollisuudesta.

#### 7 artikla

#### 2—6 artiklassa tarkoitettu yksinomainen toimivalta

44. Tässä yleissopimuksessa olevien toimivaltasääntöjen pääpiirteitä on tarkasteltu 2 artiklan yhteydessä (katso 29 kohta); toisin sanoen vain 2—6 artiklassa lueteltuja perusteita voidaan käyttää, ja ne ovat vaihtoehtoisia eikä niillä ole keskinäistä tärkeysjärjestystä. Tässä artiklassa on kuitenkin haluttu korostaa edeltävissä artikloissa olevien perusteiden yksinomaisuutta tietyn valtion viranomaisten toimivallan määrittämisessä. Huomattakoon, että yksinomainen toimivalta koskee vain avioliittoasioita ja niihin liittyviä lapsen huoltoa koskevia kysymyksiä, eikä se näin ollen vaikuta toimivaltasääntöihin alaikäisten suojelua koskevista asioista, jotka eivät ole yhteydessä avioliitto-oikeudenkäyntiin. Yksinomaisuus ei siis vaikuta 8 artiklan 1 kohdan ja 38 artiklan 2 kohdan määräykseen.

45. Koska 2 artiklassa esitetyt perusteet ovat tiettyjen edellytysten mukaisesti puolison asuinpaikka sekä kansalaisuus tai ”kotipaikka” (katso 2 artiklan 2 kohdassa tarkoitettu ilmoitus, johon 33 kohdassa viitataan), hakemus voidaan 7 artiklan mukaisesti esittää tuomioistuimelle vain edeltävissä artikloissa

olevien määräysten mukaisesti. Toimivaltasääntöjen rajoittaminen johtaa muita tapauksia koskevaan toimivaltaan, josta määrätään 8 artiklassa. Jos Yhdistynyt kuningaskunta näin ollen hyväksyy määritellyn kotipaikan perusteen ja Espanja määritellyn kansalaisuuden perusteen, esimerkiksi puolisoa, joka on Yhdistyneen kuningaskunnan kansalainen, jonka kotipaikka on Espanjassa ja jonka asuinpaikka on Brasiliassa, eivät koske 7 artiklan määräykset, mutta häntä voi silti koskea 8 artiklan mukaisesti esitetty hakemus.

### 8 artikla

#### Toimivalta muissa tapauksissa

46. Tämä artikla vastaa vuoden 1968 Brysselin yleissopimuksen 3 ja 4 artiklassa tarkoitettua liiallista toimivaltaa koskevia sääntöjä. Teksteissä on kuitenkin joitakin eroja. Edellä mainituissa artikloissa tarkoitettujen toimivaltuuksien luonteen vuoksi vuoden 1968 Brysselin yleissopimuksen 3 artiklan kaltainen määräys on tarpeeton.
47. Yleissopimuksen 7 artiklan (2—6 artiklassa tarkoitettu yksinomainen toimivalta) jälkeen tässä artiklassa käsitellään kansalliseen oikeusjärjestykseen kuuluvia järjestelyjä, joita voidaan käyttää vain tämän artiklan yhteydessä. Kun toinen puolisoista asuu yhteisön ulkopuolisissa valtioissa ja kun mikään yleissopimuksen mukaisista toimivalta-perusteista ei täyty, toimivalta olisi joidenkin jäsenvaltioiden mielestä määritettävä kyseisessä jäsenvaltiossa sovellettavan lainsäädännön mukaisesti. Tällaisen tilanteen osalta hyväksytty ratkaisu on yhdentävä, jolloin kantaja, joka on jonkin jäsenvaltion kansalainen ja jonka asuinpaikka on toisessa jäsenvaltiossa, voi vedota kyseisessä valtioissa sovellettaviin toimivaltasääntöihin samoin kuin valtion omat kansalaiset. Määräyksen soveltaminen edellyttää, että vastaajalla ei ole asuinpaikkaa missään jäsenvaltiossa, hänen ”kotipaikkansa” ei ole minkään jäsenvaltion alueella eikä hän ole minkään jäsenvaltion kansalainen, 2 artiklan 2 kohdassa olevan ilmoituksen mukaisesti tapaukseen sovellettavien perusteiden mukaan (katso edellä).

Kyseistä toimivaltaa nimitetään ”toimivallaksi muissa tapauksissa” ottaen huomioon sen luonne

ja asema yleissopimuksessa määritelyihin toimivaltaperusteisiin nähden. Nimitystä pidettiin parempana kuin ”yhteisön ulkopuolisia riita-asioita”. Ottaen huomioon artiklan tarkoitus, joka vastaa läheisesti Brysselin yleissopimuksen 4 artiklan tarkoitusta, siinä ei kuitenkaan eritellä kyseistä toimivaltaa koskevia määräyksiä, toisin kuin vuoden 1968 Brysselin yleissopimuksen 3 artiklassa.

Joidenkin valtioiden, esimerkiksi Alankomaiden omassa oikeusjärjestyksessä ei ole toimivaltaa, joka voitaisiin määritellä ”toimivallaksi muissa tapauksissa” yleissopimuksen 2 artiklan merkityksessä.

Kyseisenlainen toimivalta tunnetaan kuitenkin joissakin muissa kansallisissa järjestelmissä. Esimerkkeinä voidaan mainita seuraavat:

Saksassa ”toimivaltana muissa tapauksissa” voitaisiin pitää Zivilprozessordnungin 606 a pykälän 1, 3 ja 4 momentin mukaista toimivaltaa; niissä säädetään, että saksalaiset tuomioistuimet ovat kansainvälisesti toimivaltaisia, kun 1) toinen puolisoista on tai oli avioliiton solmimishetkellä Saksan kansalainen, 2) toinen puolisoista on vailla kansalaisuutta ja hänellä on asuinpaikka Saksassa tai 3) kun toisella puolisoista on asuinpaikka Saksassa, paitsi jos asiassa annettava tuomiota ei voitaisi tunnustaa missään niistä valtioista, jonka oikeusjärjestelmän piiriin jompikumpi puoliso kuuluu.

Suomessa vuonna 1987 tarkistetun, eräistä kansainvälisluontoisista perheoikeudellisista suhteista annetun lain 8 pykälän mukaan avioeroa koskeva asia voidaan tutkia Suomessa, vaikka kummallakaan puolisoilla ei ole asuinpaikkaa Suomessa, jos sen valtion tuomioistuin, jossa jommallakummalla puolisoilla on asuinpaikka, ei ole toimivaltainen tai jos asian vieminen sen valtion tuomioistuimeen, jossa asuinpaikka on, aiheuttaisi hakijalle kohtuuttomia vaikeuksia ja jos lisäksi asian tutkimista Suomessa on olosuhteisiin katsoen pidettävä aiheellisenä (forum conveniens).

Espanjassa ainoana esimerkkinä on eräs 1. heinäkuuta 1985 annetun Ley Orgánica del Poder Judicialin 22 pykälän 3 momentissa olevista säännöksistä, jonka nojalla hakemus voidaan esittää Espanjassa, jos kantaja on espanjalainen ja hänen asuinpaikkansa on Espanjassa, mutta hän ei täytä tämän yleissopimuksen 2 artiklan 1 kohdassa olevia vaatimuksia, sekä sen 22 pykälän 2 momentissa tarkoitettu nimenomainen tai hiljainen tutkitavaksi saattaminen. Muilta osin avioliittoasioita

koskevan kansainvälisen toimivallan perusteet espanjalaisissa säädöksissä ovat samat kuin yleissopimuksessa, eli molemmilla puolisoilla on oltava asuinpaikka Espanjassa hakemusta esitettäessä tai molempien puolisoiden on oltava Espanjan kansalaisia asuinpaikasta riippumatta, jos hakemus esitetään yhteisesti tai toisen puolison suostumuksella.

Ranskassa kyseeseen tulisi Code civilin 14 pykälä, jonka mukaan Ranskan tuomioistuimet ovat toimivaltaisia, jos kantaja on Ranskan kansalainen.

Irlannissa Irlannin tuomioistuimet ovat toimivaltaisia avioliiton pätemättömäksi julistamisen osalta (vuoden 1995 Family Law Actin 39 pykälä), avioeron osalta (vuoden 1996 Family Law (Divorce) Actin asianomainen pykälä) ja asumuseron osalta (vuoden 1989 Judicial Separation and Family Law Reform Actin 31 pykälä), kun jommankumman puolison 2 artiklan 3 kohdan mukainen kotipaikka on Irlannissa päivänä, jolloin oikeudenkäynti pannaan vireille.

Italiassa asiaa koskevat kansainvälistä yksityisoikeutta koskevan Italian järjestelmän uudistamisesta 31. toukokuuta 1995 annetun lain n:o 218 3, 4, 32 ja 37 pykälässä tarkoitettut säännökset.

Yhdistyneessä kuningaskunnassa erotetaan toisistaan avioeroa, asumuseroa ja avioliiton pätemättömäksi julistamista koskevat oikeudenkäynnit sekä kyseisiin oikeudenkäynteihin liittyvät huoltomääräykset. Avioeroa, avioliiton pätemättömäksi julistamista ja asumuseroa koskevien oikeudenkäyntien osalta tähän artiklaan voivat kuulua toimivaltaperusteet, jotka perustuvat jommankumman asianosaisen kotipaikkaan Yhdistyneessä kuningaskunnassa hakemuksen esittämisaikana tai asuinpaikkaan, joka asianosaisella on ollut vähintään vuoden ajan välittömästi ennen kyseistä ajankohdtaa. Skotlannissa avioero- ja asumusero-oikeudenkäyntien osalta toimivaltaisia ovat Sheriff Court-tuomioistuimet, jos toisella asianosaisella on ollut asuinpaikka Skotlannissa 40 päivää välittömästi ennen hakemuksen esittämistä tai on asunut siellä vähintään 40 päivän ajan enintään 40 päivää ennen kyseistä päivämäärää eikä hänellä ole tiedossa olevaa asuinpaikkaa Skotlannissa kyseisenä ajankohdantana. Yhdistyneen kuningaskunnan oikeusviranomaiset, Skotlannin Sheriff Court -tuomioistuimet mukaan lukien, ovat toimivaltaisia avioeroa, avioliiton pätemättömäksi julistamista ja asumuseroa

koskeviin tuomioihin sisältyvien huoltomääräysten osalta; jos asiaa kuitenkin käsitellään aiheellisesti Yhdistyneen kuningaskunnan ulkopuolisessa tuomioistuimessa, Yhdistyneen kuningaskunnan tuomioistuimilla on laaja harkintavalta jättää asia tutkimatta, jos oikeudenkäyntiä jatketaan Yhdistyneen kuningaskunnan ulkopuolella ja jos se on lisäksi vireillä sellaisessa oikeusviranomaisessa, joka on toimivaltainen kyseisen maan kansallisen oikeuden nojalla.

Ruotsissa tuomioistuinten toimivallasta avioeroasioissa on säädetty vuonna 1904 annetussa ja vuonna 1973 muutetussa Lag om vissa internationella rättsförhållanden rörande äktenskap och förmynderskap -laissa. Yleissopimuksen 8 artiklan osalta Ruotsin tuomioistuimet ovat toimivaltaisia avioeroasioissa, jos molemmat puoliset ovat Ruotsin kansalaisia, jos kantaja on ruotsalainen ja hänellä on asuinpaikka Ruotsissa tai hänellä on ollut sellainen jossain vaiheessa täytettyään 18 vuotta tai muissa tapauksissa, jos hallitus antaa suostumuksensa asian tutkimiselle Ruotsissa. Hallitus voi antaa suostumuksensa vain, jos jompikumpi puolisoista on ruotsalainen tai jos kantaja ei voi viedä asiaa sen valtion tuomioistuimeen, jonka kansalainen hän on.

48. Yleissopimuksen 2—6 artiklassa olevat toimivaltaperusteet huomioon ottaen 1 kohdassa erotetaan toisistaan yleissopimuksessa määritellyt, yksinomaiset perusteet ja kansallisten toimivaltasäännösten soveltamisen periaate, mistä siis käyvät ilmi yleissopimuksen maantieteelliset rajat. Yleissopimuksen 8 artiklan 2 kohdassa määriteltyjä vaatimuksia on tarkasteltava seuraavalta kannalta:
- a) kantajan on oltava jonkin jäsenvaltion kansalainen, jolla on asuinpaikka toisessa jäsenvaltiossa. Näin toteutuu jäsenvaltioiden kansalaisten välisen yhtäläisen kohtelun periaate 1 kohdan mukaisesti,
  - b) vastaajan on täytettävä kaksi edellytystä: toisaalta hänen asuinpaikkansa on oltava jäsenvaltioiden ulkopuolella ja toisaalta hän ei saa olla minkään jäsenvaltion kansalainen eikä hänellä saa olla kotipaikkaa missään jäsenvaltiossa (2 artiklan 2 kohdassa tarkoitettun ilmoituksen mukaisesti). Molempien edellytysten on täytettävä, koska muutoin tilanteessa olisi sovellettava jotakin 2 artiklan perusteista.

## 2 jakso

## C. Tuomioistuimen toimivallan ja menettelyn edellytysten tutkiminen

## 9 artikla

## Toimivallan tutkiminen

49. Tässä yhteydessä on korostettava erityisesti sen merkitystä, että tämän yleissopimuksen mukaisesti asiaa ensin käsitelleen tuomioistuimen on omasta aloitteestaan tutkittava toimivaltansa, ilman että kummankaan osapuolen tarvitsee vaatia sitä. Kansallisissa lainsäädännöissä säädetään erittäin tarkasti avioliittoasioista, jopa tarkemmin kuin vuoden 1968 Brysselin yleissopimuksen piiriin kuuluvista varallisuusasioista.

Otaen huomioon jäsenvaltioiden kansallisten lainsäädäntöjen huomattavat erot ja sovellettavien lainvalintasääntöjen jättämä liikkumavara, 2 artiklassa olevien toimivaltaperusteiden vaihtoehtoisuus voi helposti johtaa siihen, että jotkut puoliset koettavat esittää avioliittoasioita koskevan hakemuksensa sellaisen valtion tuomioistuimelle, jonka lainvalintasääntöjen perusteella sovelletaan heille edullisinta lainsäädäntöä. Tämän vuoksi tuomioistuimen, jossa kanne ensimmäisenä nostetaan, on tutkittava toimivaltansa, mitä ei tapahtuisi, jos asiaa käsiteltäisiin kyseisessä jäsenvaltiossa vain poikkeuksellisesti.

Tähän asiaan liittyvää Irlannin erityisongelmaa, joka koskee ulkomaisten tuomioiden tunnustamista, käsitellään 46 artiklaa koskevassa selityksessä.

## 10 artikla

## Menettelyn edellytysten tutkiminen

50. Määräyksen tarkoituksena on taata vastaajan oikeudet. Pelkkä edellisessä artiklassa tarkoitettu toimivallan tutkiminen ei riitä, vaan on myös määrättävä vastaavasti menettelyn edellytysten tutkimisesta, mikä edellyttää asian käsittelyn keskeyttämistä, kunnes on selvitetty, että vastaajalla on ollut mahdollisuus saada haastehakemus tai vastaava asiakirja riittävän ajoissa voidakseen valmistautua vastaamaan asiassa tai että on tehty kaikki voitava tämän varalta. Tarkoituksena on, että tuomioistuin voi varmistua kansainvälisten toimivaltaperusteiden asianmukaisuudesta ja näin välttää mahdollisimman pitkälle tuomion tunnustamatta jättämisen mahdolliset syyt.

51. Määräys perustuu vuoden 1968 Brysselin yleissopimuksen 20 artiklaan sekä oikeudenkäynti- ja muiden asiakirjojen tiedoksiantoa ulkomailla siviili- tai kauppaoikeudellisissa asioissa koskevan vuoden 1965 Haagin yleissopimuksen määräyksiin samasta asiasta. Soveltaessaan jotakin yleissopimuksessa määrättyistä toimivaltaperusteista tuomioistuin tutkii toimivaltansa, jos vastaaja ei vastaa. Valittu sanamuoto on yksinkertaisempi kuin muissa yleissopimuksissa, mutta se sisältää olennaiset tekijät:

- a) tuomioistuimella on velvollisuus eikä vain mahdollisuus keskeyttää asian käsittely,
- b) tuomioistuin tutkii vastaajan oikeudet varmistaa, että tämä on saanut asiakirjan ”niin hyvissä ajoin, että hän on voinut valmistautua vastaamaan asiassa” ja että ”kaikkiin tätä varten tarpeellisiin toimenpiteisiin on ryhdytty”.

Koska äskettäin allekirjoitettiin 26 päivänä toukokuuta 1997 tehty yleissopimus oikeudenkäynti- ja muiden asiakirjojen tiedoksiannosta Euroopan unionin jäsenvaltioissa siviili- tai kauppaoikeudellisissa asioissa, tässä yleissopimuksessa määrätään, että edellä mainitun yleissopimuksen tultua voimaan sovelletaan sen 19 artiklan määräyksiä 1 kohdassa olevien määräysten asemesta. Koska vuoden 1997 yleissopimusta on mahdollista soveltaa aikaistetusti, Euroopan unionin yleissopimus korvaa asteittain Haagin yleissopimuksen, minkä vuoksi yleistä voimaantuloa ei tapahdu. Koska Haagin yleissopimuksen 15 ja 16 artikla sisältyvät vuoden 1997 yleissopimukseen, siirtymä yleissopimuksesta toiseen ei aiheuta olennaisia muutoksia.

## 3 jakso

## D. Vireilläolo ja samassa yhteydessä käsiteltävät kanteet

## 11 artikla

## Vireilläolo ja samassa yhteydessä käsiteltävät kanteet

52. Tämä määräys perustuu Brysselin yleissopimuksen 21 artiklaan ja liittyy lasten suojelun osalta vuoden 1996 Haagin yleissopimuksen 13 artiklaan. Määräyksestä keskusteltiin aivan viime hetken saakka, ja erimielisyydet johtuvat kahdenlaisista seikoista.

Ensinnäkin vuoden 1968 Brysselin yleissopimuksen 21 artiklaa koskeva Euroopan yhteisöjen tuomioistuimen oikeuskäytäntö on tuonut esiin määräyksen nykyisen sanamuodon aiheuttamat vaikeudet sekä samassa yhteydessä käsiteltävien kanteiden rajaamiseen liittyvät ongelmat, koska useissa tapauksissa on ollut kyse vireilläolosta. Kyseinen Brysselin yleissopimuksen artikla kuuluu syystäkin niihin, joihin on kiinnitettävä erityistä huomiota tammi-kuussa 1998 aloitetussa Brysselin ja Luganon yleissopimusten yhteisessä tarkistuksessa. Tällä hetkellä tarkastelu on kuitenkin vasta alustavassa vaiheessa, eikä sillä ole vaikutusta nykyiseen tekstiin.

Toisaalta tässä kysymyksessä tulevat erityisen selvästi esiin jäsenvaltioiden oikeusjärjestysten erot. On otettava huomioon esimerkiksi Suomi ja Ruotsi, joissa avioero on ainoa laillinen keino purkaa elossa olevien puolisoitten välinen avioliitto, koska kyseisten maiden kansallisissa lainsäädännöissä ei tunneta asumuseroa tai avioliiton pätemättömäksi julistamista. Eräät avioeron perusteet kyseisissä maissa ovat kuitenkin samoja, joiden perusteella avioliitto voidaan julistaa pätemättömäksi muiden maiden lainsäädännöissä.

Jäsenvaltioiden lainsäädäntöjen erot vaikuttavat myös itse vireilläolon käsitteeseen. Käsite on tiukemmin rajattu joissakin jäsenvaltioissa (kuten Ranskassa, Espanjassa, Italiassa ja Portugalissa), joissa edellytyksenä on sama asia, sama peruste ja samat asianosaiset. Toisissa jäsenvaltioissa vireilläolon käsite on laajempi ja edellyttää vain samaa asiaa ja samoja asianosaisia.

Vireilläolokäsitteistön avulla pyritään välttämään rinnakkaiset kanteet ja siten mahdollisuus, että samoista asioista annetaan keskenään ristiriitaisia tuomioita. Tavoitteena on ollut sääntö, jolla prior temporis -perusperiaatteen mukaisesti voitaisiin ratkaista perheoikeudelliset tapaukset, jotka ovat erilaisia kuin varallisuusoikeudelliset tapaukset. Tavanomaisella vireilläolomenettelyllä ei pystytty ratkaisemaan kaikkia ongelmia, minkä vuoksi pyrittiin löytämään uusi sanamuoto tavoitteen saavuttamiseksi. Pitkän käsittelyn jälkeen puheenjohtajavaltio Luxemburg ehdotti tekstiä, jonka jäsenvaltiot lopulta hyväksyivät.

53. Artiklan 1 kohdassa on perinteinen vireilläoloa koskeva prior temporis -sääntö, jota sovelletaan kaikkiin yleissopimuksessa tarkoitettuihin riita-asioihin, jos ne koskevat samaa asiaa samojen asianosaisten välillä ja niillä on sama peruste. Toimivaltaristiriidan välttämiseksi määrätään, että tuomioistuin, jossa kanne on nostettu myöhemmin, keskeyttää omasta aloitteestaan asian käsittelyn,

kunnes on ratkaistu, että tuomioistuin, jossa kanne on ensin nostettu, on toimivaltainen. Tätä määräystä sovelletaan, jos kanteet koskevat samaa asiaa (esim. avioero) mutta niillä on eri peruste (esim. aviorikos ja asumusero).

54. Artiklan 2 kohta on uusi ja siinä on otettu erityisesti huomioon erot, joita jäsenvaltioiden oikeusjärjestyksissä on asumuseroon, avioeroon tai avioliiton pätemättömäksi julistamiseen liittyvissä menettelyissä. Tämän kohdan määräys koskee näin ollen "samassa yhteydessä käsiteltäviä kanteita", mitä voitaisiin kutsua myös "vääräksi vireilläoloksi". Tätä määräystä sovelletaan tapauksiin, joissa kanteet eivät koske samaa asiaa (esim. avioero ja avioliiton pätemättömäksi julistaminen).

Hyväksytyt ehdotus oli puheenjohtajavaltio Luxemburgin välitysratkaisu, ja sitä on tarkasteltava erityisesti 3 kohdan suhteen, sillä 1 kohdassa tarkoitettuja tapauksia on todennäköisesti verraten vähän. Hyväksytyt ratkaisu katsottiin paremmaksi kuin toinen ehdotus, jossa toimivaltaisena olisi pidetty tuomioistuinta, jonka antamalla tuomiolla on laajimmat oikeusvaikutukset. Tämän ratkaisun perusteina olivat oikeusvarmuus ja välttyminen ongelmien aiheutumiselta maille, joiden lainsäädäntö ei tunne asumuseroa eikä avioliiton pätemättömäksi julistamista. Jotkut olisivat toivoneet joustavampaa sääntelyä, samaan tapaan kuin vuoden 1968 Brysselin yleissopimuksessa samassa yhteydessä käsiteltävien kanteiden osalta.

Ensi lukemalta voisi vaikuttaa siltä, että 2 kohta on toistoa tai tarpeeton, koska ratkaisu on sama kuin 1 kohdassa, jossa tarkoitetuissa tapauksissa kanteet eivät koske samaa asiaa. Tällainen arvio olisi virheellinen, koska 1 kohta käsittää myös lapsen huollon, mutta 2 kohdan soveltamisala on sitä vastoin haluttu tarkoituksella rajata avioeroon, asumuseroon ja avioliiton pätemättömäksi julistamiseen: vireilläolon sääntöä sovelletaan vain näihin, kun kanteen kohteena ei ole sama asia.

55. Artiklan 3 kohdassa määrätään, mitä seuraa siitä, että tuomioistuin, jossa kanne ensin nostettiin, on todennut itsensä toimivaltaiseksi. Pääsäännön mukaan sen tuomioistuimen, jossa kanne on nostettu myöhemmin, on jätettävä asia ensiksi mainitun tuomioistuimen tutkittavaksi. Kyseisessä kohdassa on myös erityinen sääntö, jonka mukaan myöhemmän kanteen nostaja voi halutessaan siirtää asian siihen tuomioistuimeen, joka on todennut itsensä toimivaltaiseksi sillä perusteella, että kanne on nostettu siinä ensin. Näin ollen 3 kohdan toisen alakohdan ensimmäinen sana "tällöin" on tulkittava siten, että vasta silloin kun se tuomioistuin, jossa kanne on nostettu myöhemmin, jättää asian tutkimatta, kantajalla on mahdollisuus siirtää asia

siihen tuomioistuimeen, joka on todennut itsensä toimivaltaiseksi sillä perusteella, että kanne nostettiin ensin siinä. Kyseisessä 3 kohdassa oleva sääntö on osa joulukuussa 1997 saavutettua poliittista yhteisymmärrystä, jolle työryhmä on tyytynyt vain antamaan sopivan muodon. On kuitenkin todettava, että eräät työryhmän jäsenet eivät hyväksyneet tälle 3 kohdalle annettua laajaa soveltamisalaa, vaan kannattivat sitä, että mahdollisuus toiseen kanteeseen rajattaisiin 2 kohdassa tarkoitettuihin tapauksiin.

On joka tapauksessa huomattava, että tämän artiklan 3 kohdassa oleva sääntö on erilainen kuin 5 artiklassa oleva sääntö (vastakanne). Jälkimmäinen koskee toimivaltaa, kun taas 11 artiklassa oleva sääntö koskee toimivaltamääräysten soveltamista samassa yhteydessä käsiteltäviä kanteita koskeissa tapauksissa. On myös huomattava, että artikloja sovelletaan eri tavoin, koska joissakin tapauksissa vastakannetta ei voida esittää (esim. koska ajankohta ei ole sopiva), kun taas 11 artiklan 3 kohdan sääntöä voidaan soveltaa aina.

56. Samassa yhteydessä käsiteltäviä kanteita koskevan säännön sisällyttäminen 11 artiklaan on johtanut tätä asiaa koskevan erillisen artiklan poistamiseen, koska tämän yleissopimuksen piirissä ei katsota enää olevan sellaisia tapauksia, joita samassa yhteydessä käsiteltäviä kanteita koskeva määräys ei kattaisi.
57. On korostettava, että tämän säännön mukaisesti sen tuomioistuimen, jossa kanne on nostettu myöhemmin, on aina luovuttava asian tutkimisesta sen tuomioistuimen hyväksi, jossa kanne on ensin nostettu — silloinkin, kun kyseisen jäsenvaltion kansallisessa lainsäädännössä ei tunneta asumuseroa tai avioliiton pätemättömäksi julistamista. Näin ollen, jos esimerkiksi Ruotsissa jätettäisiin avioerohakemus ja Itävallassa hakemus avioliiton pätemättömäksi julistamiseksi, Itävallan oikeuslaitoksen olisi luovuttava asian käsittelystä, vaikka Ruotsin laissa ei olekaan säännöksiä avioliiton pätemättömäksi julistamisesta. Mutta kun avioeropäätös olisi lopullinen Ruotsissa, asianosainen voisi kääntyä Itävallan tuomioistuimen puoleen varmistuakseen siitä, että avioerolla, joka Itävallan oikeuden mukaan olisi avioliiton pätemättömäksi julistaminen, on tarpeellinen taannehtiva vaikutus toisin kuin avioerolla, jolla ei ole taannehtivaa vaikutusta. On lisäksi otettava huomioon, että tämän yleissopimuksen mukainen tunnustaminen rajoittuu siviilisäädyn muutokseen (ks. jäljempänä 64 kohta). Samaa periaatetta sovellettaisiin päinvastaiseen tilanteeseen. Yleissopimuksen mukaan olisi siis mahdollista, että Itävallassa annettu tuomio avioliiton pätemättömäksi julistamisesta saa Ruotsissa

annetun avioerotuomion vaikutuksen. Samoja ongelmia ei kuitenkaan esiintyisi asumuseron yhteydessä, sillä vaikka asumuseroa ei tunneta Ruotsin laissa, avioerolla on laajemmat vaikutukset, jotka ylittävät asumuseron vaikutukset.

#### 4 jakso

##### E. Väliaikaiset toimenpiteet ja turvaamistoimet

#### 12 artikla

58. Väliaikaisia toimenpiteitä ja turvaamistoimia koskevaan määräykseen ei sovelleta yleissopimuksen toimivaltasääntöjä sen soveltamisalaan kuuluvien menettelyjen osalta. On myös huomattava, että tätä artiklaa sovelletaan vain kiireellisissä tapauksissa. Kyseinen määräys on otettu vuoden 1968 Brysselin yleissopimuksen 24 artiklasta, joskin se on kyseisen artiklan määräyksiä kattavampi. Vaikka Brysselin yleissopimuksen 24 artiklan määräys aiheuttaakin ongelmia, joista keskustellaan käynnissä olevassa Brysselin ja Luganon yleissopimusten tarkistuksessa, tässä yhteydessä päätettiin kuitenkin olla laatimatta uutta määräystä eikä siihen myöskään sisällytetty asiasta tehtyjä ehdotuksia. Se, miten ja missä muodossa Brysselin yleissopimuksen vastavaan määräykseen mahdollisesti tehtävät parannukset voidaan sisällyttää tähän sopimukseen, jää tässä ja muutamassa muussa samankaltaisessa tapauksessa myöhemmin ratkaistavaksi.
59. Määräyksen sisällön osalta on huomattava, että vaikka väliaikaisia toimenpiteitä tai turvaamistoimia voidaan toteuttaa yleissopimuksen piiriin kuuluvien menettelyjen yhteydessä ja vain kiireellisissä tapauksissa, ne koskevat sekä henkilöitä että omaisuutta, jotka siis eivät kuulu yleissopimuksen alaan, kun kyse on kansallisissa säännöksissä tarkoitetuista toimenpiteistä. Eroavuudet Brysselin yleissopimukseen ovat huomattavia, koska Brysselin yleissopimuksen 24 artiklassa tarkoitettujen toimenpiteiden rajoittuvat yleissopimuksen soveltamisalaan kuuluviin asioihin, mutta niillä on sitävastoin ekstraterritoriaalisia vaikutuksia. Mahdollisia toimenpiteitä on hyvin paljon, koska ne voivat koskea sekä henkilöitä että omaisuutta kyseisessä valtiossa, mikä onkin välttämätöntä avioero-oikeudenkäynneissä. Yleissopimuksessa ei ole mainintaa toimenpiteiden laadusta eikä niiden yhteydestä avioliitto-oikeudenkäynteihin. Tämän vuoksi toimenpiteet voivat myös koskea asioita, jotka eivät kuulu yleissopimuksen soveltamisalaan. Tämä sääntö perus-



tuu kansallisen lainsäädännön soveltamisen periaatteeseen, ja se poikkeaa tämän asian osalta yleissopimuksen ensimmäisessä osastossa vahvistetuista säännöistä. Säännössä täsmennetään, että toimenpiteet voidaan toteuttaa jossakin valtiossa, vaikka toisen valtion tuomioistuimien on toimivaltainen tutkimaan asian. Toimenpiteitä ei luonnollisesti voida enää toteuttaa, kun toimivaltainen viranomaisena on antanut yleissopimuksen johonkin toimivaltaperusteeseen perustuvan päätöksen, ja tämä päätös on tunnustettu (tai pantu täytäntöön) tämän yleissopimuksen mukaisesti. Muita yleissopimuksen soveltamisalaan kuulumattomia asioita, esimerkiksi aviovarallisuussuhteita, koskevia toimenpiteitä voidaan edelleen toteuttaa siihen asti, kunnes toimivaltainen tuomioistuin antaa asianmukaiset tuomiot.

Tässä artiklassa olevalla säännöllä rajoitetaan toimenpiteiden alueelliset vaikutukset valtioon, jossa ne toteutetaan.

### III OSASTO

#### F. Tunnustaminen ja täytäntöönpano

##### 13 artikla

#### Tuomion määritelmä

60. Tämän artiklan määräykset on otettu osittain vuoden 1968 Brysselin yleissopimuksen 25 artiklasta. Tarkoituksena on määritellä, mitä tarkoitetaan ”tuomiolla” tunnustamisen ja täytäntöönpanon yhteydessä. Tämän vuoksi 1 kohdassa olevan yleisen määritelmän lisäksi 2 kohdassa on selvennys siitä, että III osaston määräyksiä sovelletaan myös menettelyistä aiheutuvien kustannusten määrän vahvistamiseen sekä niitä koskevaan määräykseen tai päätökseen. Tätä artiklaa sovellettaessa on otettava huomioon, että se koskee myös 1 artiklan 2 kohdassa tarkoitettujen viranomaisten antamia päätöksiä (ks. edellä 20 kohdan A alakohta).

Joissain kieliversioissa samaa termiä voidaan käyttää sekä asiaratkaisusta että täytäntöönpanoa kos-

kevasta päätöksestä, kun taas toisissa kieliversioissa kumpaakin varten on oma terminsä.

Työryhmässä keskusteltiin laajasti siitä, kuuluvatko ”tuomion” käsitteeseen vain myönteiset päätökset vai myös jossakin jäsenvaltiossa tehdyt kielteiset päätökset eli päätökset, jotka eivät olisi johtaneet avioeroon, asumuseroon tai avioliiton pätemättömäksi julistamiseen. Ottaen huomioon toisaalta, että toimeksiantona oli laatia yleissopimus, joka helpottaa avioeroa, asumuseroa ja avioliiton pätemättömäksi julistamista koskevien päätösten tunnustamista ja täytäntöönpanoa, ja toisaalta jäsenvaltioiden väliset suuret erot avioeroon ja asumuseroon liittyvissä asioissa, ”tuomiolla” tarkoitetaan vain myönteisiä eli avioeroon, asumuseroon tai avioliiton pätemättömäksi julistamiseen johtaneita päätöksiä.

Mitä tulee lapsen huoltoa koskeviin päätöksiin, jotka kuuluvat yleissopimuksen soveltamisalaan ja joihin sovelletaan 3 artiklan toimivaltasääntöjä, joillakin avioliittoasioissa annetuilla myönteisillä päätöksillä voi olla lapsen huollon kannalta kielteisiä vaikutuksia toiseen henkilöön kuin siihen, jonka eduksi tuomio annettiin. On selvää, että tällainen tuomio kuuluu yleissopimuksen soveltamisalaan.

Eriyistä huomiota on kiinnitettävä Alankomaiden ja Belgian tuomioistuinten antamiin avioerotuomioiden. Alankomaiden lainsäädännön mukaan avioerotuomiot on rekisteröitävä, jotta avioero saisi lainvoiman. Jos tuomiota ei ole rekisteröity kuuden kuukauden kuluessa sen antamisesta, tuomio lakkaa olemasta lainvoimainen. Belgian lainsäädännön (Code judiciaire/Gerechdelijk Wetboek, 1275, 1303, 1309 ja 1310 pykälä) mukaan avioeroa tai asumuseroa koskevan tuomion tuomiolauselma on merkittävä siviilirekisteriin kuukauden kuluessa siitä, kun tuomio on ilmoitettu rekisteriin. Tätä ei edellytetä avioliiton pätemättömäksi julistamisen yhteydessä. Tuomion rekisteriin merkitsemättä jättäminen merkitsee kuitenkin vain sitä, että avioerolla ei ole lainvoimaa kolmansiiin osapuoliin nähden.

”Lapsen huoltoa” koskevien toimenpiteiden määrittäminen kuuluu kansalliseen lainsäädäntöön. Tätä asiaa on selvitetty 1 artiklan yhteydessä.

Kustannusten osalta on otettava huomioon 38 artiklan 1 kohdassa oleva määräys, joka koskee riita-asiaiden oikeudenkäynnistä vuonna 1954 tehdyn Haagin yleissopimuksen ja kansainvälisluonteisten oikeudenkäyntien helpottamisesta vuonna 1980 tehdyn Haagin yleissopimuksen soveltamista.

61. Artiklan 3 kohdalla on erityinen tavoite. Vuoden 1968 Brysselin yleissopimuksessa tunnustamista ja täytäntöönpanoa koskevaa osastoa seuraa erityinen osasto, joka koskee virallisia asiakirjoja ja tuomioistuimessa tehtyä sovintoa, jotka voidaan jättää tunnustamatta tai täytäntöönpanematta ainoastaan jos se olisi vastoin oikeusjärjestyksen perusteita. Aluksi harkittiin tämän säännön sisällyttämistä tähän yleissopimukseen tai sen pois jättämistä. Kansallisten lainsäädäntöjen tarkastelun jälkeen oli kuitenkin ilmeistä, että joissakin valtioissa ei käytännössä esiintynyt tapauksia, joissa kyseinen sääntö olisi tarpeellinen, kun taas toisille valtioille se oli välttämätön — esimerkiksi Skotlannissa on tällaisia tapauksia, ja Suomessa toimivaltaisen hallintoviranomaisen vahvistamien lapsen huoltoa koskevien sopimusten yhteydessä. Kun käytettävissä olevat mahdollisuudet oli tutkittu, ei katsottu tarpeelliseksi ottaa kyseistä sääntöä suoraan Brysselin yleissopimuksesta, vaan mieluummin lisättiin 13 artiklaan 3 kohta, jossa rinnastetaan ”viralliset asiakirjat, jotka on asianmukaisesti laadittu jossakin jäsenvaltiossa ja jotka ovat siellä täytäntöönpanokelpoisia, sekä sopimusvaltion tuomioistuimessa oikeudenkäynnin kuluessa tehty sovinto, joka tunnustetaan ja joka on täytäntöönpanokelpoinen sanotussa jäsenvaltiossa” saman artiklan 1 kohdassa tarkoitettuihin ”tuomioihin”.

Yhdistyneessä kuningaskunnassa virallisia asiakirjoja voidaan laatia vain Skotlannin oikeusjärjestelmän puitteissa, vaikka ne tunnustetaan kaikissa oikeusjärjestelmissä täytäntöönpanokelpoisiksi. Niiden on oltava asiakirjoja, jotka julkinen viranomaislainen on todennut täytäntöönpanokelpoisiksi ja jotka voidaan kirjata Skotlannin Higher Courtsissa oleviin julkisiin rekistereihin, Books of Council and Session ja Books of the Sheriff Court. Kirjaamisen jälkeen asiakirja saa tuomioistuimen tuomiota vastaavan lainvoiman. Tällaiset asiakirjat voivat Skotlannin perheoikeuskäytännössä liittyä mihin tahansa aviopuolisoiden keskinäisten suhteiden uudelleenjärjestelyyn avioeron jälkeen. Kyse voi olla paitsi tämän yleissopimuksen piiriin kuulumattomista asioista, kuten aviovarallisuussuhteet, myös lapsia koskevista mutta lapsen huollon piiriin kuuluvista asioista. Tällä pyritään erottamaan kyseiset asiakirjat sopimuksista, joita vanhemmat, jotka eivät ole avioliitossa, voivat tehdä lastensa huollossa vuoden 1995 Children (Scotland) Actin 4 artiklan mukaisesti.

Vaikka käytännössä oikeusjärjestyksen perusteiden vastaisuuteen perustuva poikkeus voisi tarvittaessa riittää siihen, ettei kyseisten sovintojen oikeusvaikutuksia hyväksyttäisi siviilisäätyä koskevista asioissa toisessa valtiossa, ei kuitenkaan katsottu tarpeelliseksi sisällyttää tähän yleissopimukseen Brysselin yleissopimuksen 50 artiklan kaltaista määräystä, koska perheoikeuden alalla tunnustamatta jättäminen voi perustua muihinkin syihin (esim. 15 artiklan 2 kohdan b alakohta). Tämän vuoksi sovintojen tunnustamatta jättämistä on

tarkasteltava yhdessä tuomioiden tunnustamatta jättämisen perusteiden kanssa.

## 1 jakso

### G. Tunnustaminen

#### 14 artikla

#### Tuomion tunnustaminen

62. Tämän artiklan määräysten perustana on vuoden 1968 Brysselin yleissopimuksen 26 artikla. Nämä artiklat eroavat kuitenkin olennaisesti toisistaan tässä yleissopimuksessa käsiteltävien asioiden osalta, ja tämä ero liittyy tunnustamisen vaikutuksiin. Vaikka kaikki olivat yhtä mieltä 1 kohdasta, jonka mukaan jäsenvaltiossa annettu tuomio tunnustetaan ilman erityistä menettelyä muissa jäsenvaltioissa, yhteisymmärrykseen ei päästy tunnustamisen vaikutuksista eikä etenkin tärkeimmästä vaikutuksesta eli tietojen päivittämisestä siviilisäätyä koskevilla rekistereillä.
63. Pitkien keskustelujen jälkeen päästiin 14 artiklan 2 kohdasta sopimukseen, jonka mukaisesti tietojen päivittäminen jonkin jäsenvaltion siviilisäätyä koskevassa rekisterissä ei edellytä erityistä menettelyä, vaan riittää, kun avioerosta, asumuserosta tai avioliiton pätemättömäksi julistamisesta on olemassa toisessa jäsenvaltiossa annettu lopullinen tuomio. Kyseessä ei näin ollen ole oikeudellinen tunnustaminen, vaan eräänlainen tunnustaminen siviilisäädyn rekisteröintiä varten.

Tätä määräystä laadittaessa otettiin huomioon kansainvälisessä väestörekisteritoimikunnassa valmistellun, avioliittoasioissa annettujen tuomioiden tunnustamisesta 8. syyskuuta 1967 tehdyn yleissopimuksen 8 artikla. Kyseinen 14 artiklan määräys on ehdottomasti merkittävä muutos, jota Euroopan kansalliset arvostanevat suuresti, koska juuri tätä vaikutusta useimmiten tavoitellaan. Yleissopimuksen tultua voimaan se merkitsee ajan ja rahan säästöä, sillä siviilisäätyä koskevat rekisterit päivitetään ilman muuta päätöstä, mikä on merkittävä edistysaskel vuoden 1968 Brysselin yleissopimukseen nähden. On huomattava, että tuomion on oltava lopullinen eikä siihen siis saa hakea muu-

tosta tuomion antaneessa valtiossa voimassa olevin tavanomaisin muutoksenhakukeinoin. Myös tämä määräys eroaa vuoden 1968 Brysselin yleissopimuksesta. Vaadittavia asiakirjoja käsitellään 33 artiklan 3 kohdan yhteydessä.

64. Yleissopimuksen soveltamisalaa koskevan 1 artiklan käsittelyn yhteydessä todettiin jo yleissopimuksessa käsitellyistä asioista, että tässä artiklassa tarkoitettu tunnustaminen ei vaikuta aviovarallisuussuhdetta, elatusta tai muita taloudellisia tai muunlaisia samaan tuomioon sisältyviä seurauksia koskeviin kysymyksiin. Se koskee näin ollen vain avioliiton purkamisen tai asumuseron tunnustamista (ks. edellä 22 kohta). Väli aikaisten toimenpiteiden osalta katso 12 artikla, muistion 59 kohta.
65. Kuten jo vuoden 1968 Brysselin yleissopimuksessa todettiin, ulkomaisen tuomion tunnustaminen tai tunnustamatta jättäminen on mahdollista saada vahvistetuksi, ja tällöin noudatetaan täytäntöönpanosta määrättyä menettelyä 3 kohdan mukaisesti. Pyydetessä vahvistusta tuomion tunnustamisesta tai tunnustamatta jättämisestä, on käsite ”jokainen, jonka etua tuomion tunnustaminen koskee” tulkittava sovellettavan kansallisen lainsäädännön mukaisesti väljästi, jolloin se voi käsittää myös yleisen syyttäjän tai muun vastaavan viranomaisen, jos se on mahdollista siinä valtiossa, jossa tuomio tunnustetaan tai jätetään tunnustamatta.
66. Sääntö, joka koskee tuomion tunnustamista vireillä olevan asian yhteydessä, on peräisin Brysselin yleissopimuksen 26 artiklasta tietyin muutoksin. Tuomioistuimet, joissa pääasia käsitellään, ovat tilanteen helpottamiseksi toimivaltaisia ratkaisemaan myös vireillä olevassa asiassa esille tulleen kysymyksen tuomion tunnustamisesta.

#### 15 artikla

#### Tunnustamatta jättämisen perusteet

67. Vuoden 1968 Brysselin yleissopimuksen 27 artiklan tapaan tässä artiklassa mainitaan perusteet, joiden

nojalla tuomio voidaan jättää tunnustamatta tai panematta täytäntöön. Yleissopimuksen soveltamisalan vuoksi oli otettava huomioon myös vuoden 1996 Haagin yleissopimuksen 23 artiklassa olevat tunnustamatta jättämisen perusteet, jotta molempia yleissopimuksia olisi aikanaan helpompi soveltaa yhdenmukaisesti. Jotkut valtiot katsoivat, että tunnustamatta jättämisen perusteiden olisi oltava vapaaehtoisia, mutta useimmat valtiot taipuivat kannattamaan niiden pakollisuutta Brysselin yleissopimuksen 27 artiklan tapaan. Tämän artiklan sääntöjen yhteydessä on otettava huomioon 16 artiklassa tarkoitettut rajoitukset ja viittaus 43 artiklaan.

68. Artiklan rakenne voi olla jossakin määrin yllättävä. Artiklan 1 kohdassa mainitaan nimittäin perusteet, joiden nojalla avioeroa, asumuseroa ja avioliiton pätemättömäksi julistamista koskevaa tuomiota ei tunnusteta, kun taas 2 kohdassa mainitaan perusteet, joiden nojalla avioliittoasiain käsittelyn yhteydessä annettua lapsen huoltoa koskevaa tuomiota ei tunnusteta. Tämä jäsentely johtuu siitä, että vaikka nämä molemmat tuomioityypit liittyvät kiinteästi avioliitto-oikeudenkäynteihin, ne voivat olla eri viranomaisten antamia riippuen siinä valtiossa noudatettavasta kansallisesta toimivaltajaosta, jossa tuomio on annettu. Toinen syy jäsentelyyn on se, että avioliittoasiaan liittyvän menettelyn ja lapsen huoltoa koskevan menettelyn tavoite ovat siinä määrin erilaisia, että tunnustamatta jättämisen perusteet eivät voi olla samat molemmissa tapauksissa. Tämän vuoksi oli syytä jakaa tuomioiden tunnustamatta jättämisen perusteet artiklan kahden eri kohtaan.
69. Ensimmäinen peruste avioeroa, asumuseroa tai avioliiton pätemättömäksi julistamista koskevien tuomioiden tunnustamatta jättämiseen on perinteisesti ollut se, että tuomio on selvästi sen jäsenvaltion oikeusjärjestyksen perusteiden vastainen, jossa tunnustamista pyydetään. Jäsenvaltiot eivät halua luopua tästä perusteesta, vaikka kokemus osoittaa, että Brysselin yleissopimuksen 27 artiklan 1 kohdan vastaavalla määräyksellä ei ole ollut käytännön merkitystä. Perheoikeudellisissa tapauksissa otetaan kuitenkin herkemmin huomioon peruseräatteen, joihin oikeusjärjestyksen perusteita koskevat syyt pohjautuvat, kuin varallisuus oikeudellisissa tapauksissa. On lisäksi syytä huomata, että yleissopimuksen 18 artiklassa kielletään tuomion asiaratkaisun uudelleen tutkiminen, 17 artiklassa kielletään ulkomaisen tuomion tunnustamatta jättäminen sillä perusteella, että valtiossa, jossa tunnustamista pyydetään, ei myönnetä avioeroa, asumuseroa tai avioliiton pätemättömäksi julistamista samojen tosiseik-

kojen perusteella, ja 16 artiklan 3 kohdassa todetaan, että tuomioistuimen toimivaltaa koskevat säännökset eivät kuulu oikeusjärjestyksen perusteisiin.

On kuitenkin huomattava, että valtiot ovat tässä asiassa hyvin tarkkoja, koska niiden avioerolainsäädännöissä on suuria eroja. Jäsenvaltiot, joissa avioliiton purkaminen on yksinkertaisinta, pelkäävät, että niiden tuomioita ei tunnusteta jäsenvaltioissa, joissa säännöt ovat tiukemmat. Riittävien takeiden antamiseksi molemmille ryhmille luotiin järjestelmä, jossa toisaalta tuomio voidaan jättää tunnustamatta, jos se on selvästi vastoin sen valtion oikeusjärjestyksen perusteita, jossa tunnustamista pyydetään (15 artiklan 1 kohdan a alakohta), mutta jossa toisaalta 17 artiklan mukaan tuomion tunnustamisesta ei voida kieltäytyä sillä perusteella, että avioeroa, asumuseroa tai avioliiton pätemättömäksi julistamista ei sallita samojen tosiseikkojen perusteella (katso 17 artiklaa koskeva selvitys). Tuomioita tunnustaessaan toimivaltaisen tuomioistuimen on arvioitava annettu tuomio tämän kohdan edellisessä kappaleessa mainittujen määräysten perusteella. Ratkaisu perustuu avioerojen ja asumuserojen tunnustamista koskevaan vuoden 1970 Haagin yleissopimukseen, jonka osapuolina jotkut jäsenvaltiot ovat.

Tässä yhteydessä on myös otettava huomioon Irlannin julistus (katso 46 artiklan 2 kohta) ja 9 artiklassa oleva määräys, jonka mukaan valtion, jossa kante on nostettu, on tutkittava oma toimivaltansa.

70. Artiklan 1 kohdan b alakohdassa mainitaan peruste, joka on useimmiten johtanut tuomion tunnustamatta jättämiseen vuoden 1968 Brysselin yleissopimuksen nojalla (27 artiklan 2 kohta). Siksi se on myös aiheuttanut yhteisöjen tuomioistuimelle eniten tunnustamatta jättämisen perusteisiin liittyviä ongelmia ja kysymyksiä. Kyseessä on tunnustamatta jättäminen tapauksissa, jossa tuomio on annettu poisjäänyttä vastaajaa vastaan eikä asiaa ole annettu tiedoksi asianmukaisesti niin hyvissä ajoin, että tämä olisi voinut valmistautua vastaamaan asiassa. Brysselin yleissopimukseen verrattuna tässä artiklassa on lisämääräys, jonka mukaisesti tuomio on tunnustettava — mitä yleissopimuksen asianmukainen soveltaminen jo edellyttääkin — jos vastaaja yksiselitteisesti hyväksyy tuomion esimerkiksi solmittuaan uuden avioliiton.

71. Artiklan 1 kohdan c ja d alakohdassa määrätään sellaisen tuomion ristiriitaisuudesta muiden tuomioiden kanssa, jonka tunnustamista pyydetään. Tuomioiden ei tarvitse koskea samaa asiaa eikä niiden perusteen tarvitse olla sama, toisin kuin vuoden 1968 Brysselin yleissopimuksen 27 artiklan 5 kohdassa edellytetään.

Ensimmäinen, c alakohdan määräys koskee tuomion ristiriitaisuutta sellaisen tuomion kanssa, joka on annettu oikeudenkäynnissä samojen asianosaisten välillä siinä jäsenvaltiossa, jossa tunnustamista pyydetään, riippumatta siitä, onko viimeksi mainitussa valtiossa annettu tuomio aikaisempi vai myöhäisempi kuin tuomio, jonka tunnustamista pyydetään. Erityinen ongelma aiheutuu siitä, kun toinen tuomio koskee avioeroa ja toinen asumuseroa. Esimerkki selvittänee tilannetta. Tarkastellaan tapausta, jossa valtio A on antanut asumuserotuomion ja valtio B myöhemmin avioerotuomion. Jos avioerotuomion tunnustamista haetaan valtiossa A, tunnustamisesta ei voida kieltäytyä sen perusteella, että tuomio olisi ristiriidassa valtiossa A aiemmin annetun asumuserotuomion kanssa, koska asumusero voidaan katsoa avioeroa valmisteleväksi toimeksi; tämän vuoksi asumuserotuomio ei olisi ristiriidassa myöhemmin annetun avioerotuomion kanssa. Sitä vastoin jos valtiossa A annetun asumuserotuomion tunnustamista haetaan valtiossa B, jossa avioliitto on purettu avioerotuomiolla, tuomio olisi jätettävä tunnustamatta, koska valtiossa B annettu avioerotuomio korvaa asumuserotuomion. Tämän tulkinnan etuna on, että puolisoitten aviollinen tilanne on sama viidessätoista jäsenvaltiossa. Muunlainen tulkinta johtaisi siihen, että neljässätoista jäsenvaltiossa puolisoitten voitaisiin katsoa eronneen, mutta valtiossa A vain olevan asumuserossa.

Toinen, d alakohdan määräys koskee tapauksia, joissa toisessa jäsenvaltiossa tai yhteisöön kuulumattomassa valtiossa samojen asianosaisten välillä annettu tuomio on annettu ennen toista tuomiota ja lisäksi täyttää ne edellytykset, jotka ovat tarpeen sen tunnustamiseksi siinä jäsenvaltiossa, jossa tunnustamista pyydetään. Esimerkki selvittänee kyseistä tilannetta. Yhteisön ulkopuolisessa valtiossa E annetaan asumuserotuomio, joka täyttää edellytykset sen tunnustamiseksi jäsenvaltiossa B. Jäsenvaltiossa C annetaan myöhemmin samojen puolisoitten välillä avioerotuomio, jonka tunnustamista pyydetään jäsenvaltiossa B. Tällöin jäsenvaltiossa C annettu avioerotuomio ei ole ristiriidassa yhteisöön kuulumattomassa valtiossa E aikaisemmin annetun asumuserotuomion kanssa, ja tämän vuoksi se tunnustetaan jäsenvaltiossa B. Päinvastaisessa tapauksessa, jossa yhteisöön kuulumaton valtio E on

antanut avioerotuomion ja myöhemmin jäsenvaltiossa C annetaan asumuserotuomio, jäsenvaltiossa C annettua tuomiota ei tunnusteta jäsenvaltiossa B sillä perusteella, että se on ristiriidassa yhteisöön kuulumattomassa valtiossa E annetun avioerotuomion kanssa, koska viimeksimainittu tuomio täyttää edellytykset sen tunnustamiseksi jäsenvaltiossa B.

72. Artiklan 2 kohdassa mainitaan perusteet, joiden nojalla voidaan jättää tunnustamatta lapsen huoltoa koskevat tuomiot, ymmärrettynä laajasti siten, että niihin kuuluvat tuomioistuimien antamien tuomioiden lisäksi kaikenlaiset muiden viranomaisten tekemät, avioeroon liittyvät päätökset. Edellä on jo perusteltu lapsen huoltoa koskevien ja avioliittoasioihin liittyvien tuomioiden tunnustamatta jättämisen perusteiden erottamista toisistaan. Tämän lisäksi on syytä tarkastella lähemmin nyt puheena oleviin alakohtiin sisältyviä perusteita.
73. Määräys oikeusjärjestyksen perusteista, joka on myös 2 kohdan a alakohdassa, vastaa täysin vuoden 1996 Haagin yleissopimuksen 23 artiklan 2 kohdan d alakohdassa olevaa määräystä, jonka mukaan tuomiota ei voida jättää tunnustamatta vain siksi, että se on selvästi vastoin oikeusjärjestyksen perusteita, vaan lisäksi on samanaikaisesti otettava huomioon lapsen etu.

Vastaajan poisjääminen on mainittu c alakohdassa, ja huomautukset, jotka liittyvät saman artiklan 1 kohdan b alakohtaan, koskevat myös sitä.

Samoin kuin vuoden 1996 Haagin yleissopimuksessa (23 artiklan 2 kohdan b ja c alakohta) tunnustamatta jättämisen perusteita ovat (b ja d alakohdassa) se, ettei lapselle ole annettu tilaisuutta tulla kuulluksi tai ettei sellaiselle henkilölle, jonka huoltajan asemaa tuomio loukkaa, ole varattu tilaisuutta tulla kuulluksi. Lapsen kuulemisen on tapahduttava kyseisessä jäsenvaltiossa sovellettavien sääntöjen mukaisesti, mukaan lukien 20. marraskuuta 1989 tehty lapsen oikeuksia koskeva Yhdistyneiden Kansakuntien yleissopimus ja erityisesti sen 12 artikla, jossa määrätään seuraavaa:

”1. Sopimusvaltiot takaavat lapselle, joka kykenee muodostamaan omat näkemyksensä,

oikeuden vapaasti ilmaista nämä näkemyksensä kaikissa häntä koskevissa asioissa. Lapsen näkemykset on otettava huomioon lapsen iän ja kehitystason mukaisesti.

2. Tämän toteuttamiseksi lapselle on annettava erityisesti mahdollisuus tulla kuulluksi häntä koskevissa oikeudellisissa ja hallinnollisissa toiminna, joko suoraan tai edustajan tai asianomaisen toimielimen välityksellä kansallisen lainsäädännön menettelytapojen mukaisesti.”

Artiklan 2 kohdan e ja f alakohdassa tunnustamatta jättämisen perusteeksi mainitaan ristiriita toisen tuomion kanssa ja annetaan eri sääntö sen mukaan, onko tuomio annettu siinä jäsenvaltiossa, jossa tunnustamista pyydetään, vai toisessa jäsenvaltiossa vai yhteisöön kuulumattomassa valtiossa, jossa lapsella on asuinpaikka. Koska kyseessä on ainoastaan lapsen huolto, on tuomio, jonka kanssa se tuomio, jonka tunnustamista pyydetään, on ristiriidassa, täytynyt antaa myöhemmin, koska aiemmat tuomiot on tällöin jo otettu huomioon avioeroa koskevassa päätöksessä. Tarkoituksena on välttää ristiriita, joka voisi syntyä esimerkiksi, jos toisessa jäsenvaltiossa annettu tuomio avioerosta ja lapsen huollosta eroaa isyyden kieltävästä tuomiosta. Tähän liittyy myös 3 artiklan 3 kohtaa koskeva huomautus (avioliittoasioita käsittelevän tuomioistuimen toimivallan lakkaaminen lapsen huollon osalta).

#### 16 artikla

#### Tunnustamatta jättäminen ja tosiseikat

74. Jatkona 15 artiklaan 16 artiklan 1 kohdassa määrätään, että vuoden 1968 Brysselin yleissopimuksen 59 artiklaa vastaavassa 43 artiklassa tarkoitetuissa tapauksissa tuomioita ei tunnusteta (katso 43 artiklan selitys, jäljempänä kohta 125). 43 artiklassa jäsenvaltiolle annetaan mahdollisuus jättää tunnustamatta toisessa jäsenvaltiossa annettu tuomio, kun tämä perustuu sellaiseen toimivaltaan, jota ei määritellä 2—7 artiklassa vaan ainoastaan kansallisessa lainsäädännössä 8 artiklan mukaisesti. Tätä varten kuitenkin edellytetään, että jäsenvaltio ja kolmas valtio ovat tehneet sopimuksen, jota voidaan soveltaa niiden kesken tuomioiden tunnustamisessa ja

täytäntöönpanossa. Tämän yleissopimuksen 16 artiklan 1 kohta on siten poikkeus jäsenvaltiossa annettujen sellaisten tuomioiden tunnustamisesta, jotka perustuvat 8 artiklan mukaiseen ”toimivaltaan muissa tapauksissa”.

75. Edellä mainittu edellyttää, että sen jäsenvaltion, jossa tunnustamista pyydetään, on tutkittava ne toimivaltaperusteet, joihin annettu tuomio perustuu. Tuomioistuimelle asetetaan kuitenkin eräitä asioita koskevia rajoituksia. Se tuomioistuin, jossa tunnustamista pyydetään, on 2 kohdan mukaisesti sidottu niihin tosiseikkoihin, joihin tuomion antanut jäsenvaltion tuomioistuin on perustanut toimivaltansa. 3 kohdan mukaisesti se ei myöskään saa tutkia tuomion antaneen jäsenvaltion tuomioistuimen toimivaltaa, eivätkä tuomioistuimen toimivaltaa koskevat säännökset, joista määrätään 2—8 artiklassa, kuulu oikeusjärjestyksen perusteisiin.

#### 17 artikla

##### Sovellettavan lainsäädännön eroavuus

76. Tämä määräys liittyy 15 artiklan 1 kohdan a alakohdassa olevaan määräykseen (katso kyseisen määräyksen selitys edellä kohdassa 69). Sen taustalla on se, että jäsenvaltiot, joiden kansalliset avioeron myöntämistä koskevat säännökset ovat joustavampia, pelkäävät, että niiden tuomioistuinten antamia tuomioita ei tunnusteta toisessa jäsenvaltiossa, koska tämän lainsäädännössä ei tunneta samoja perusteita tai peräti koska tuomion antaneen valtion lainsäädännön mukaan avioerolle ei tarvitse esittää perustetta. Tällä määräyksellä pyritään näin ollen siihen, että oikeusjärjestyksen perusteiden vastaisuuteen ei vedottaisi harkitsematta. Esimerkkinä voidaan mainita asumusero avioeron perusteena: jos avioero voidaan tuomion antaneessa valtiossa myöntää 2 vuoden asumuseron jälkeen, voitaisiin se oikeusjärjestyksen perusteiden vastaisuutta virheellisesti tulkiten jättää tunnustamatta valtiossa, jonka lainsäädännössä edellytetään 5 vuoden asumuseroa.

Työryhmällä oli vaikeuksia määräystä laatiessaan, ja siksi tekstissä viitataan vain sen jäsenvaltion ”lainsäädäntöön”, jossa tunnustamista pyydetään, ja siitä on poistettu sana ”kansallinen”. Poistaminen johtuu siitä, että käsitteeseen haluttiin sisällyttää sekä kansallisen että kansainvälisen yksityisoikeuden säännökset. Kyse on yksinkertaisesti siitä, että jäsenvaltioiden lainsäädäntöjen väliset erot eivät saa johtaa automaattiseen tunnustamatta jättämiseen ja samalla koko yleissopimuksen tyhjäksi tekemiseen.

#### 18 artikla

##### Asiaratkaisun uudelleen tutkimisen kieltäminen

77. Artikla sisältää tavanomaisen kiellon tutkia uudelleen asiaratkaisua sen tunnustamis- tai täytäntöönpanovaiheessa. Sama määräys on vuoden 1968 Brysselin yleissopimuksen 29 artiklassa ja muissa tunnustamista koskevilla yleissopimuksissa. Se on tarpeen tämänluonteisissa yleissopimuksissa, jotta ei vääristettäisi täytäntöönpanomenettelyn merkitystä. Sehän ei tarkoita, että tuomioistuin valtiossa, jossa tunnustamista pyydetään, antaisi uuden tuomion asiasta, josta on jo annettu tuomio toisessa valtiossa.
78. Eräät valtuuskunnat suhtautuivat varauksellisesti kyseisen määräyksen liittämiseen tähän yleissopimukseen, koska se voisi merkitä sitä, että lapsen huoltoon liittyvät toimenpiteet saavat peruuttamattoman luonteen. Määräyksellä pyritään siihen, että täytäntöönpanomenettelyssä näitä toimenpiteitä ei tutkita uudelleen, mutta se ei myöskään missään tapauksessa saa johtaa niiden muuttamattomuuteen. Perusperiaate on siis, että siinä jäsenvaltiossa, jossa tunnustamista pyydetään, ei saa tutkia uudelleen alkuperäistä tuomiota, mikä on kaksoisopimuksen johdonmukainen seuraus. Olosuhteiden muuttuessa turvaamistoimenpiteiden tarkistaminen saattaa käydä tarpeelliseksi, sillä usein tilanteet, jotka ovat varsin pysyviä, edellyttävät määräysten muutoksia. Niinpä esimerkiksi vuoden 1996 Haagin yleissopimuksessa määrätään selvästi, että asiaratkaisun uudelleentutkintakielto ei estä toteutettujen turvaamistoimenpiteiden tarkistamista, jos se osoittautuu tarpeelliseksi. Samalla tavalla nyt puheena olevan artiklan määräys on ymmärrettävä siten, että toimivaltainen viranomais voi antaa uuden lapsen huoltoa koskevan tuomion, kun alkuperäisen tuomion antamisen jälkeen olosuhteissa on tapahtunut muutos.

#### 19 artikla

##### Asian käsittelyn lykkääminen

79. Tätä määräystä on tarkasteltava yhdessä niiden yleissopimuksen määräysten kanssa (erityisesti 14 artiklan 2 kohta), joiden mukaan siviilisäätystä koskevien rekistereiden tunnustaminen ja erityisesti niiden päivittäminen ei edellytä mitään erityistä menettelyä, jos tuomioon ei saa hakea muutosta sen valtion lainsäädännön mukaan, jossa se on annettu.

Tämän artiklan mukaisesti jäsenvaltion tuomioistuimissa, jossa pyydetään tuomion tunnustamista, voi lykätä asian käsittelyn, jos tuomioon on haettu muutosta varsinaisin muutoksenhakukeinoin. Täytäntöönpanon lykkäämisestä katso 27 artikla (ja sen selitys jäljempänä kohdassa 94).

Irlannissa tai Yhdistyneessä kuningaskunnassa annettujen tuomioiden osalta otetaan lisäksi huomioon maiden kansallisten lainsäädäntöjen erityispiirteet.

## 2 jakso

### H. Täytäntöönpano

#### 20 artikla

#### Täytäntöönpanokelpoiset tuomiot

80. Tässä artiklassa määrätään, että yhdessä jäsenvaltiossa annetun tuomion panemiseksi täytäntöön toisessa jäsenvaltiossa tarvitaan täytäntöönpanomääräys (exequatur). Siinä määrätään yksinkertaisesti, että asianosaisen hakemuksesta seuraavissa artikloissa tarkoitetut tuomioistuimet päättävät, voidaanko tuomio panna täytäntöön siinä valtiossa, jota pyyntö koskee. Tuomioistuimet voivat hylätä hakemuksen vain 15 artiklassa (tunnustamatta jättämisen perusteet) ja 16 artiklassa (katso 23 artiklan toinen kohta ja sen selitys jäljempänä kohdassa 89) luetelluista syistä. Avioliittoasioissa riittää tunnustamiseen liittyvä sääntely, sillä yleissopimuksen soveltamisala on rajoitettu ja tunnustaminen merkitsee siviilisäätyä koskevien rekistereiden muuttamista, mutta kun kyseessä on puolisoiden yhteisen lapsen huolto, myös täytäntöönpanoa on säänneltävä.

”Asianosaisiksi”, jotka voivat esittää pyynnön, ei katsota vain puolisoita tai lapsia, vaan myös valtion viranomaiset (yleinen syyttäjä tai vastaava viranomainen) niissä jäsenvaltioissa, joissa tämä on mahdollista.

81. Tämän määräyksen tarkoituksena on vain tehdä mahdolliseksi lapsen huollosta annetun tuomion täytäntöönpano toisessa valtiossa, koska varsinaista täytäntöönpanomenettelyä säännellään kunkin valtion kansallisessa lainsäädännössä. Kun täytän-

töönpanomääräys on siis saatu jossakin valtiossa, täytäntöönpano toteutetaan käytännössä kyseisen valtion kansallisen lainsäädännön mukaisesti.

Jäljempänä annetuilla määräyksillä pyritään luomaan kaikille jäsenvaltioille yhteinen menettely täytäntöönpanomääräyksen saamista varten ja näin korvaamaan kansalliseen lainsäädäntöön tai muihin yleissopimuksiin sisältyvät vastaavat säännöt.

Artiklan 2 kohdan määräyksessä otetaan huomioon Yhdistyneen kuningaskunnan erityistilanne.

#### 21 artikla

#### Tuomioistuinten alueellinen toimivalta

82. Tämä sääntö perustuu vuoden 1968 Brysselin yleissopimuksen 32 artiklaan sillä erotuksella, että se on jaettu kolmeen kohtaan. Ensimmäisessä kohdassa määrätään viranomaisesta, jolla on kansainvälinen toimivalta täytäntöönpanon osalta, ja kahdessa seuraavassa valtion sisällä alueellisesti toimivaltaisesta tuomioistuimesta. Määräyksiä voidaan soveltaa sekä tunnustamiseen 14 artiklan 3 kohdan perusteella että täytäntöönpanoon. Artiklan tarkoituksena on helpottaa Euroopan kansalaisten elämää, koska näin he tietävät alusta lähtien, minkä tuomioistuimen puoleen kääntyä.
83. Artiklan 1 kohdassa luetellaan viranomaiset, jotka ovat kansainvälisesti toimivaltaisia panemaan tuomion täytäntöön. Tässä noudatetaan täysin vuoden 1968 Brysselin yleissopimuksen 32 artiklan 1 kohtaa.
84. Valtion sisällä alueellisesti toimivaltaisen tuomioistuimen määräytymisessä ratkaisu eroaa vuoden 1968 Brysselin yleissopimuksesta. Tämä johtuu siitä, että koska yleissopimus kattaa sekä avioliittoasiat että lasten huoltoon liittyvät asiat, aiheesta oli jyrkkiä erimielisyyksiä. Toiset kannattivat säännön poistamista ja kysymyksen ratkaisemista kunkin valtion kansallisen lainsäädännön mukaisesti, kun taas toisten mielestä sääntö oli välttämätön, vaikkakin sen sisällöstä voitaisiin keskustella.

Ratkaisussa, joka lopulta hyväksyttiin, erotetaan kaksi erilaista tapausta sen mukaan, pyydetäänkö täytäntöönpanoa vai tunnustamista. Mahdollisuuksia on siis enemmän kuin Brysselin yleissopimuksessa.

Ensin annetaan yleinen sääntö, joka koskee täytäntöönpanomääräyksen hakemista. Artiklan 2 kohdan a alakohdassa määrätään, että alueellisesti toimivaltainen tuomioistuin määräytyy sen henkilön asuinpaikan mukaan, jota vastaan täytäntöönpanoa haetaan tai sen lapsen asuinpaikan mukaan, jota pyyntö koskee. Voitiin kuitenkin olettaa syntyvän sellaisiakin tilanteita, joissa vastaajan ja lapsen asuinpaikat eivät sijaitse jäsenvaltiossa, jossa täytäntöönpanoa pyydetään. Tällöin b alakohdassa määrätään, että pyyntö esitetään täytäntöönpanopaikan tuomioistuimelle. Voitaisiin ajatella esimerkiksi tilannetta, jossa isä asuu Saksassa, ja haluaa, että huoltoa koskeva päätös pannaan täytäntöön siellä, kun taas äiti asuu Lillissä, lapsi asuu sisäoppilaitoksessa Marseilleissa ja tuomion on antanut ranskalainen tuomioistuin.

Jos sen sijaan on kyseessä pyyntö, joka koskee toisessa jäsenvaltiossa annetun tuomion tunnustamista tai tunnustamatta jättämistä, asian ratkaisee 3 kohdan mukaan sen jäsenvaltion tuomioistuin, jossa tunnustamista pyydetään.

#### 22 artikla

##### Täytäntöönpanomenettely

85. Tässä ja seuraavissa artikloissa määrätään tuomioien täytäntöönpanossa noudatettavasta menettelystä. Kuten vuoden 1968 Brysselin yleissopimuksessa, menettely aloitetaan asianosaisen pyynnöstä ja se koskee koko yhteisöä, toisin sanoen samaa nopeaa ja yksinkertaista menettelyä sovelletaan kaikissa jäsenvaltioissa, mistä on epäilemättä etua. Menettely noudattelee vuoden 1968 Brysselin yleissopimuksessa määrättyä menettelyä, ja siinä on vain yleissopimusten erilaisesta alasta johtuvia muutoksia. Näitä poikkeuksia lukuun ottamatta useita määräyksiä koskevissa selityksissä viitataan vuoden 1968 Brysselin yleissopimuksen eri versioista laadittuihin muistioihin ja erityisesti Jenardin muistioon, kuten alussa todettiin.

Tässä määräyksessä käsitellään sitä, miten hakija toimii. Ensiksi määrätään, että täytäntöönpanoa pyydetään täytäntöönpanovaltion lainsäädännön mukaisesti (1 kohta). Tämä merkitsee, että kansallista lainsäädäntöä on noudatettava hakemuksen sisältyvien tietojen, tuomioistuimelle toimitettavien hakemusten kappalemäärän, asiaa hoitavan viranomaisen, mahdollisesti hakemuksen laatimiseen käytettävän kielen ja myös sen suhteen, onko asianajajan, muun edustajan tai asiamiehen osallistuminen tarpeen.

86. Artiklan 2 kohdassa määrätään myös, että hakijan on ilmoitettava osoite tiedoksiantoja varten tai nimettävä oikeudenkäyntiasiamies asiaa käsittelevän tuomioistuimen tuomiopiiristä. Tämän määräyksen merkitys liittyy päätöksestä ilmoittamiseen (24 artikla) ja täytäntöönpanosta annettua päätöstä koskevaan muutoksenhakuun, jossa noudatetaan kontradiktorista menettelyä (26 artikla).
87. Artiklan 3 kohdan mukaan hakemukseen on liitettävä 33 ja 34 artiklassa tarkoitetut asiakirjat. Asiakirjojen esittämättä jättämisen seurauksista katso 34 artikla (ja sen selitys jäljempänä kohdassa 107).

#### 23 artikla

##### Tuomioistuimen päätös

88. Artiklan 1 kohdassa määrätään täytäntöönpanoa koskevan oikeudenkäynnin yksipuolisuudesta (ex parte), jonka mukaan sen henkilön kuuleminen, jota vastaan täytäntöönpanoa pyydetään, ei ole poikkeustapauksissakaan mahdollista, koska se muuttaisi heti yksipuolisen menettelyn kontradiktoreksi. Puolustuksen oikeudet otetaan huomioon antamalla henkilölle, jota vastaan täytäntöönpanoa pyydetään, mahdollisuus hakea muutosta täytäntöönpanoa koskevaan päätökseen.

Tuomioistuin voi päättää vain täytäntöönpanosta, eikä se saa tässä vaiheessa tutkia uudelleen lapsen huoltoa koskevia toimia esimerkiksi vuoden 1996 Haagin yleissopimuksen perusteella, minkä estää 39 artikla. Tuomioistuimen on annettava päätöksensä ”viipymättä”, mutta määräajan asettamista ei työryhmässä pidetty tarkoituksenmukaisena, sillä oikeuskäytännöissä ei ole tällaista määräaikaakaan eikä sen noudattamatta jättämisestä olisi seuraamuksia. Täytäntöönpanomääräys annetaan yleensä sen keskinäisen luottamuksen perusteella, joka syntyy ajatuksesta, että kaikki yhteisön tuomioistuimet soveltavat yleissopimusta oikein. Tästä syystä menettely säilytetään vuoden 1968 Brysselin yleissopimuksen tavoin yksipuolisenä ja nopeana, koska jäljempänä yleissopimuksessa määrätään menettelyistä ongelmallisissa tapauksissa.

89. Artiklassa määrätään, että hakemus voidaan hylätä vain 15 ja 16 (2 kohta) artiklassa mainituista syistä ja että päätöstä ei saa sen sisältämän asiaratkaisun osalta ottaa uudelleen käsiteltäväksi (3 kohta).



## 24 artikla

**Päätöksestä ilmoittaminen**

90. Artiklan mukaan hakijalle on ilmoitettava päätöksestä täytäntöönpanovaltion lainsäädännön mukaisesti. Määräys osoittaa, miten tärkeää on ilmoittaa osoite tiedoksi antajien varten tai nimetä oikeudenkäyntiasiamies (katso 22 artikla), ja se vaikuttaa muutoksenhakuun, jota käsitellään seuraavissa artikloissa.

## 25 artikla

**Muutoksenhaku täytäntöönpanoa koskevaan päätökseen**

91. Brysselin yleissopimuksen tavoin tämän artiklan mukaan henkilö, jota vastaan täytäntöönpanoa pyydetään, voi hakea muutosta päätökseen, jolla täytäntöönpano sallitaan. 28 ja 29 artiklassa puolestaan määrätään muutoksenhakujärjestelmästä sellaisissa tapauksissa, joissa täytäntöönpanohakemus on hylätty.

Koska yleissopimuksen normaali toteutuminen johtaa täytäntöönpanomääräyksen antamiseen, on johdonmukaista, että muutoksenhaku aika on lyhyt, vain yksi kuukausi (1 kohta). Jos henkilö, jota vastaan täytäntöönpanoa pyydetään, asuu toisessa valtiossa kuin siinä, missä täytäntöönpanon salliva päätös on annettu, muutoksenhaku aika on kaksi kuukautta siitä, kun päätös on annettu tiedoksi hänelle joko henkilökohtaisesti tai toimitettu hänen asunnolleen. Tätä määräaikaa ei voida pidentää etäisyyden perusteella.

## 26 artikla

**Muutoksenhakutuomioistuimet ja muutoksenhakukeinot**

92. Artiklan 1 kohdassa luetellaan tuomioistuimet, joilta voi hakea muutosta päätökseen, jolla täytäntöönpano sallitaan. Tällöin menettely on kontradiktorinen toisin kuin hakemusta ja alkuperäistä tuomiota koskeva menettely, joka on yksipuolinen. On korostettava sitä, että ainoa yleissopimuksessa

asetettu vaatimus on se, että muutosta haetaan kontradiktorista oikeudenkäyntiä koskevien sääntöjen mukaisesti, päinvastoin kuin alkuperäistä tuomiota koskeva oikeudenkäynti, joka on yksipuolinen. Tämä asia on otettava erityisesti huomioon kielellisten erojen vuoksi, jotta missään vaiheessa ei rinnastettaisi sanoja 'kontradiktorinen' ja 'riidanalainen'. Joissakin valtioissa menettely ei ole ainoastaan kontradiktorinen, vaan myös riidanalainen, mutta näin ei ole kaikissa valtioissa. Menettelyn on siten aina oltava kontradiktorinen, mutta se, onko se riidanalainen vai ei, määräytyy kunkin valtion kansallisten lakien mukaan, samalla tavoin kuin oikeudenkäynti määräytyy oikeuspaikan mukaan (lex fori regit processum).

93. Muutoksenhaun johdosta annettuun päätökseen voi hakea muutosta vain kassaatiovalituksella tai valtioissa, joissa ei ole tätä järjestelmää, valittamalla muuhun ylioikeuteen. Rajoittamalla tällä tavoin muutoksenhaku keinoja pyritään estämään tarpeettomat muutoksenhaut, jotka voivat olla perusteettomia viivytyskeinoja. Näin pyritään turvaamaan yleissopimuksen tavoite, joka on tuomioiden vapaan liikkuvuuden helpottaminen. Tämän vuoksi jotkut valtuuskunnat katsoivat, että myös 2 kohdassa tarkoitettu muutoksenhaku pitäisi poistaa. Katsottiin kuitenkin asianmukaisemmaksi säilyttää sama järjestelmä kuin Brysselin yleissopimuksessa, koska perheoikeuden alalla tätä muutoksenhaku keinoja tuskin voidaan käyttää väärin.

## 27 artikla

**Asian käsittelyn keskeyttäminen**

94. Joissakin tapauksissa on mahdollista, että tuomio on täytäntöönpanokelpoinen sen antamisvaltiossa siitä huolimatta, että muutosta on jo haettu tai että muutoksenhaku keinoon käyttämiseksi säädetty aika ei ole päättynyt. Tällöin ei haluta mutkistaa tilannetta, joka syntyisi antamalla tuomiolle exequatur määräys. Tämän vuoksi artiklassa määrätään muutoksenhakua käsittelevän tuomioistuimen mahdollisuudesta, ei velvollisuudesta, keskeyttää asian käsittely, jos varsinaista muutoksenhakua ei ole ratkaistu päätöksen antamisvaltiossa tai jos sellaisen muutoksenhaku keinoon käyttämiseksi säädetty aika ei ole vielä kulunut umpeen. Käsittely voidaan keskeyttää ainoastaan muutoksenhakijan pyynnöstä.

Tunnustamisen lykkäämisestä katso 19 artikla (ja sen selitys edellä 79 kohdassa).

95. Artiklan 2 kohdassa käsitellään Irlannin ja Yhdistyneen kuningaskunnan erityisasemaa.

*28 artikla*

**Muutoksenhakutuomioistuimien täytäntöönpanohakemuksen hylkäävän päätöksen osalta**

96. Aivan kuten muutosta voi hakea tapauksissa, joissa täytäntöönpano sallitaan, myös hakija voi hakea muutosta, jos täytäntöönpano evätään; 1 kohdassa luetellaan toimivaltaiset muutoksenhakutuomioistuimet. Muutoksenhauille ei kuitenkaan tässä tapauksessa aseteta määräaikaa. Samoin kuin vuoden 1968 Brysselin yleissopimuksessa syynä on se, että jos hakemus hylätään, hakijalla on oikeus hakea muutosta sopivaksi katsomanaan ajankohdantana ja saatuaan esimerkiksi koottua tarvittavat asiakirjat. Eroavuudet menettelyssä johtuvat jälleen yleissopimuksen tavoitteesta: tavanomainen lopputulos on, että tuomio pannaan täytäntöön, ja tämän vuoksi nopeasti ja yksipuolisella menettelyllä annetun ensimmäisen päätöksen jälkeen on edistettävä kaikin tavoin mahdollisuuksia saavuttaa kyseinen tavoite.
97. Menettely on kontradiktorinen ja sen asianosaisen, jota koskevaa täytäntöönpanoa pyydettiin, oikeudet on turvattava; tästä johtuen 2 kohdan mukaan kyseiselle asianosaiselle on annettava mahdollisuus tulla kuulluksi, ja jos henkilö jää saapumatta, sovelletaan 10 artiklan määräyksiä (menettelyn edellytysten tutkiminen) riippumatta siitä, asuuko henkilö jäsenvaltiossa vai ulkopuolisessa valtiossa.

*29 artikla*

**Muutoksenhaku muutoksenhaun johdosta annettuun päätökseen**

98. Samalla tavalla kuin 26 artiklan 2 kohdassa (katso selitys edellä 93 kohdassa) muutoksenhaun johdosta annettuun päätökseen voidaan hakea muutosta vain tietyillä muutoksenhakukeinoilla.

*30 artikla*

**Osittainen täytäntöönpano**

99. Tässä artiklassa käsitellään kahta eri kysymystä kuten vuoden 1968 Brysselin yleissopimuksen 42 artiklassa. Artiklan 1 kohdassa määrätään tapauksesta, jossa tuomio koskee useita vaatimuksia ja niiden kaikkien täytäntöönpanoa ei voida

sallia; tällöin tuomioistuimen on sallittava täytäntöönpano yhden tai useamman vaatimuksen osalta. Artiklan 2 kohdassa viitataan hakijan mahdollisuuteen pyytää tuomion osittaista täytäntöönpanoa.

*31 artikla*

**Oikeusapu**

100. Muiden täytäntöönpanosta tehtyjen sopimusten mukaisesti määrätään, että jos hakijalle on jäsenvaltiossa, jossa tuomio on annettu, myönnetty kokonaan tai osittain maksuton oikeusapu tai jos hänet on vapautettu kulujen tai maksujen suorittamisesta, on hänelle myös valtiossa, jossa täytäntöönpanoa pyydetään, myönnettävä maksuton oikeusapu tai vapautus kulujen ja maksujen suorittamisesta niin laajalti kuin se on mahdollista sen valtion lain mukaan, johon pyyntö on osoitettu.

*32 artikla*

**Takuu tai talletus**

101. Tässä artiklassa toistetaan jo vakiintunut periaate, jonka mukaan asianosaiselta, joka jäsenvaltiossa pyytää toisessa jäsenvaltiossa annetun tuomion tunnustamista tai täytäntöönpanoa, ei saa vaatia vakuutta, takuuta, talletusta tai muuta senkaltaista suoritusta (*cautio judicatum solvi*).

3 jakso

I. Yhteiset määräykset

*33 artikla*

**Asiakirjat**

102. Tässä on tarpeen tehdä ero eri kohtien välillä ja toisaalta niissä käsiteltävien eri seikkojen välillä.
103. Artiklan 1 kohdassa esitetään asiakirjat, jotka asianosaisen, joka vaatii tuomion tunnustamista tai sen tunnustamatta jättämistä, on aina annettava. Kaikissa täytäntöönpanoa koskevissa sopimuksissa tuomiosta vaaditaan sellainen jäljennös, joka täyttää sen alkuperäisyyden toteamisen edellyttämät vaatimukset *locus regit actum* -säännön mukaan, toisin sanoen sen paikan lainsäädännön mukaan, jossa tuomio on annettu. Tarvittaessa on annettava myös asiakirja, josta ilmenee, että hakijalle on myönnetty oikeusapu tai maksuton oikeudenkäynti siinä valtiossa, jossa tuomio on annettu.

104. Artiklan 2 kohdassa esitetään asiakirjat, jotka on annettava, jos tuomio on annettu poisjäänyttä asianosaista vastaan; tämän vuoksi on johdonmukaista, että se rajoittuu tapauksiin, joissa pyydetään tunnustamista tai täytäntöönpanoa, koska juuri tunnustamatta jättämistä koskevilla tapauksissa kyseisiä asiakirjoja ei ole sen takia, että kyse on poisjäänyttä asianosaista vastaan annetusta tuomiosta. Siten tuomion tunnustamista ja täytäntöönpanoa hakevan osapuolen on todistettava vaaditulla tavalla, että kirjallinen hakemus tai vastaava asiakirja on annettu tiedoksi, tai avioeroa, asumuseroa tai avioliiton pätemättömäksi julistamista koskevan tuomion osalta, että vastaaja on yksiselitteisesti hyväksynyt kyseisen tuomion sisällön (katso tunnustamatta jättämistä käsittelevä 15 artiklan selitys).

Artiklan 2 kohdan b alakohta on laadittu siten, että se on yhdenmukainen 15 artiklan 1 kohdan b alakohdan ja 2 kohdan c alakohdan kanssa.

105. Artiklan 3 kohdassa mainitaan asiakirja, joka on annettava 1 ja 2 kohdassa tarkoitettujen asiakirjojen lisäksi haettaessa siviilisäätystä koskevien rekisteritietojen muuttamista. Koska siviilisäätystä koskevilla rekistereissä olevat tiedot ovat virallisia, on toimitettava asiakirja sen osoittamiseksi, että tuomioon ei saa hakea muutosta sen jäsenvaltion lainsäädännön mukaisesti, jossa tuomio on annettu.

#### 34 artikla

#### Muut asiakirjat

106. Asianosaisten, joka pyytää täytäntöönpanoa, on 33 artiklassa vaadittujen asiakirjojen lisäksi annettava asiakirjat, joista ilmenee, että tuomio on täytäntöönpanokelpoinen sen jäsenvaltion lain mukaan, jossa se on annettu, ja että se on annettu tiedoksi.

#### 35 artikla

#### Asiakirjojen puuttuminen

107. Yleissopimuksen hengessä ja yleissopimuksen tavoitteen saavuttamiseksi asiakirjojen antamista helpotetaan määräyksellä, jonka mukaan tuomioistuimien voi asettaa asiakirjojen antamiselle määräajan, hyväksytyä sanotuissa kohdissa tarkoitettuja asiakir-

joja vastaavia muita asiakirjoja tai, jos se pitää asiaa riittävästi selvitettyinä, vapauttaa asiakirjan antamisvelvollisuudesta (esimerkiksi jos asiakirjat on tuhottu). Tämä mahdollisuus koskee vain 33 artiklan 1 kohdan b alakohdassa ja 2 kohdassa tarkoitettuja asiakirjoja, mutta ei 3 kohdassa tarkoitettuja siviilisäätystä koskevien rekisteritietojen muuttamiseen liittyviä asiakirjoja. Jäljennös kyseisestä tuomiosta vaaditaan näin ollen aina.

Tätä määräystä ja sen vaikutuksia on tarkasteltava 22 artiklaan sisältyvän määräyksen yhteydessä vastaavassa tilanteessa, jossa exequatur-hakemuksen liitteenä ei ole edellisissä artikloissa vaadittuja asiakirjoja. Tästä kysymyksestä keskusteltiin laajasti käsiteltäessä vuoden 1968 Brysselin yleissopimusta, jolloin päädyttiin siihen, että jos esitetyt asiakirjat eivät asiakirjojen antamista koskevista helpottavista toimenpiteistä huolimatta ole riittäviä eikä tuomioistuimien saa haluamiaan tietoja, se voi jättää hakemuksen tutkimatta.

108. Yleissopimuksessa tavoiteltua yksinkertaistamista tukee se, että asiakirjoista on annettava käänös ainoastaan toimivaltaisen viranomaisen vaatimuksesta. Käänös voi lisäksi olla sellaisen henkilön oikeaksi todistama, jolla on siihen jossakin jäsenvaltiossa kelpoisuus, ei välttämättä valtiossa, jossa tuomio on annettu eikä siinä valtiossa, jossa täytäntöönpanoa pyydetään.

#### 36 artikla

#### Laillistaminen tai vastaava muodollisuus

109. Laillistamista tai vastaavaa muodollisuutta ei vaadita 33 ja 34 artiklassa sekä 35 artiklan 2 kohdassa tarkoitettujen asiakirjojen osalta eikä exequatur-menettelyyn liittyvän asianajovaltakirjan osalta. Katso myös 22 artiklan 2 kohta. Myös tämä määräys on yhdenmukainen vuoden 1968 Brysselin yleissopimuksen kanssa.

#### IV OSASTO

#### J. Siirtymämääräykset

#### 37 artikla

110. Tämä määräys vastaa vuoden 1968 Brysselin yleissopimuksen 54 artiklaa. Yleissopimusta sovelletaan pääsäännön mukaan ainoastaan sellaisiin oikeuden-

käynteihin, jotka on pantu vireille, sellaisiin virallisiin asiakirjoihin, jotka on laadittu ja sellaisiin sovintoihin, jotka tuomioistuimien on hyväksynyt asian käsittelyn aikana sen jälkeen, kun tämä yleissopimus on tullut voimaan siinä jäsenvaltiossa, jossa tuomio on annettu, sekä, jos pyydetään tuomion tai virallisten asiakirjojen tunnustamista tai täytäntöönpanoa, siinä jäsenvaltiossa, johon pyyntö on osoitettu. Yleissopimusta ei siten sovelleta, jos oikeudenkäynti on pantu vireille ja päätös annettu ennen kuin yleissopimus on tullut voimaan (liittyy 47 artiklan 3 ja 4 kohtaan ja 48 artiklan 4 kohtaan).

111. Päätös voidaan kuitenkin panna täytäntöön yleissopimuksen mukaisen yksinkertaistetun järjestelmän avulla, jos seuraavat edellytykset täyttyvät: a) yleissopimus on voimassa sen jäsenvaltion, jossa tuomio on annettu, ja sen jäsenvaltion välillä, johon pyyntö on osoitettu; b) sovelletut toimivaltasäännökset vastaavat joko tämän yleissopimuksen II osaston määräyksiä tai sellaisen yleissopimuksen määräyksiä, joka asian tullessa vireille oli voimassa kyseisten valtioiden välillä. Sovelletujen toimivaltasäännösten on ”vastattava tämän yleissopimuksen II osaston toimivaltaa koskevia määräyksiä”, mikä tarkoittaa, että sen jäsenvaltion tuomioistuimen, jossa tuomio pannaan täytäntöön, on tutkittava sen jäsenvaltion tuomioistuimen toimivalta, jossa tuomio on annettu, koska yleissopimuksen perusteella sitä ei ole voitu tutkia vastaajan pyynnöstä jäsenvaltiossa, jossa tuomio on annettu (Katso 9 artikla. Liittyy myös 40 artiklan 2 kohtaan.).

## V OSASTO

### K. Yleiset määräykset

#### 38 artikla

#### Suhde muihin yleissopimuksiin

112. Artiklan 1 kohdassa esitetyn pääsäännön mukaan tämä yleissopimus korvaa sopimuspuolina olevien jäsenvaltioiden välillä voimassa olevat kahden- tai monenväliset yleissopimukset. Toisin kuin vuoden 1968 Brysselin yleissopimuksessa (55 artikla) tässä kohdassa ei luetella voimassa olevia yleissopimuksia. Syynä tähän on se, että tämä yleissopimus on soveltamisalansa osalta perussopimus suhteessa muihin yleissopimuksiin (1 artikla). Erityinen tilanne kuitenkin syntyy tiettyjen monenvälisten yleissopimusten osalta ja niitä käsitellään 39 artiklassa (ks. tätä artiklaa koskeva selitys). Kahden- tai

monenvälisiä yleissopimuksia sovelletaan ainoastaan 40 artiklan mukaisissa olosuhteissa.

113. Euroopan unioniin kuuluvat Pohjoismaat (Tanska, Suomi ja Ruotsi) ovat Islannin, Norjan, Ruotsin, Suomen ja Tanskan kesken 6. helmikuuta 1931 tehdyn, avioliittoa, lapseksiottamista ja holhousta koskevia kansainvälis-yksityisoikeudellisia määräyksiä sisältävän yleissopimuksen sopimuspuolia. Tätä sopimusta tarkistettiin viimeksi Tukholmassa vuonna 1973 tehdyllä sopimuksella. Euroopan unionin tasolla joulukuussa 1997 saavutetun poliittisen yhteisymmärryksen tuloksena 38 artiklan 2 kohdassa viitataan tähän erityiseen tilanteeseen ja todetaan, että pohjoismaiset jäsenvaltiot voivat edelleen soveltaa pohjoismaista sopimusta keskinäisissä suhteissaan. Kyseisessä artiklassa asetettujen edellytysten on kuitenkin täyttyvä.

Pohjoismaiset jäsenvaltiot voivat soveltaa keskinäisissä suhteissaan vuoden 1931 pohjoismaista sopimusta Euroopan unionista tehdyn sopimuksen K.7 artiklan mukaisesti, joka ei estä kiinteämmän yhteistyön toteuttamista kahden tai useamman jäsenvaltion välillä, ellei tällainen yhteistyö ole ristiriidassa yleissopimuksessa määrätyn yhteistyön kanssa tai haittaa sitä.

- a) Tämän yleissopimuksen 39 artiklan 2 kohdan a alakohdan mukaan kullakin pohjoismaisella jäsenvaltiolla on oikeus ilmoittaa, että vuoden 1931 pohjoismaista sopimusta sovelletaan kokonaisuudessaan tai osittain näiden valtioiden keskinäisissä suhteissa tämän yleissopimuksen määräysten sijasta. Jäsenvaltio antaa ilmoituksen ilmoittaessaan, että yleissopimus on hyväksytty kyseisen valtion valtiosäännön asettamien vaatimusten mukaisesti. Ilmoitus on voimassa, kunnes se peruutetaan kokonaan tai osittain.

Joulukuussa 1997 saavutetun poliittisen yhteisymmärryksen mukaisesti tätä yleissopimuksen yleistä soveltamista koskevaa poikkeusta sovelletaan vain silloin, kun molemmat puoliset ovat jonkin Pohjoismaan kansalaisia ja heidän asuinpaikkansa on jossakin kyseisistä valtioista. Tämän vuoksi ne pohjoismaiset jäsenvaltiot, jotka päättävät jatkaa pohjoismaisen sopimuksen soveltamista, sitoutuvat yleissopimukseen liitettävässä julistuksessa olemaan soveltamatta kyseisen sopimuksen 7 artiklan 2 kohtaa, koska määräys perustuu vain toisen puolison kansallisuuteen, ja sitoutuvat myös lähiaikoina tarkistamaan tämän sopimuksen nojalla sovellettavia toimivaltaperusteita kansallisuudesta riippumattoman, tasa-arvoisen kohtelun periaatteen pohjalta (katso 8 artiklan selitys edellä 47 kohdassa).

Lisäksi kukin pohjoismaisista jäsenvaltioista voi tehdä yleissopimukseen liitettävän ilmoituksen siitä, että pohjoismaiseen sopimukseen sisältyviä hylkäämisperusteita sovelletaan käytännössä yhdenmukaisesti tämän yleissopimuksen III osaston perusteiden kanssa.

- b) Artiklan 2 kohdan b alakohdan mukaisesti kansallisuudesta riippumattoman, tasa-arvoisen kohtelun periaatetta noudatetaan ja sitä valvoo Euroopan yhteisöjen tuomioistuin.
- c) Artiklan 2 kohdan c alakohdan määräyksen tarkoituksena on varmistaa, että pohjoismaisten jäsenvaltioiden välisiin, tämän yleissopimuksen piiriin kuuluvia asioita koskeviin tuleviin sopimuksiin sisältyvät toimivaltasäännöt ovat tämän yleissopimuksen mukaisia.
- d) Pohjoismaisessa jäsenvaltiossa pohjoismaisen sopimuksen nojalla annettu tuomio tunnustetaan ja pannaan täytäntöön myös muissa jäsenvaltioissa tämän yleissopimuksen III osaston määräysten nojalla aina, kun pohjoismaisen tuomioistuimen soveltama toimivaltaperuste vastaa jotakin tämän yleissopimuksen II osastossa tarkoitettuja perusteita.

114. Artiklan 3 kohtaan sisältyy yleinen määräys, että jäsenvaltiot eivät saa tehdä tai soveltaa keskinäisiä sopimuksia muuten kuin tämän yleissopimuksen määräyksiä täydentämiseksi tai sen soveltamisen helpottamiseksi. Siten jäsenvaltiot voivat sopia yleissopimuksen määräyksiä pidemmälle menevistä toimenpiteistä; kaksi jäsenvaltiota voisi esimerkiksi tehdä sopimuksen siitä, että ne eivät sovelta 15 artiklassa tarkoitettuja tunnustamatta jättämisen perusteita tai osaa niistä. Määräys on 39 artiklan hengen mukainen.

### 39 artikla

#### Suhde tiettyihin monenvälisiin yleissopimuksiin

115. Artiklalla varmistetaan tämän yleissopimuksen etusija muihin kansainvälisiin yleissopimuksiin nähden, joiden sopimuspuolina jäsenvaltiot ovat, niiden asioiden osalta, joista on määrätty molemmissa yleissopimuksissa.

Tämän mukaisesti tämä yleissopimus on ensisijainen ja sitä on sovellettava kyseisten muiden sopimusten sijasta. Osa jäsenvaltioista toivoi tämän yleissopimuksen soveltamisen jonkin luetellun yleissopimuksen sijasta olevan vaihtoehtoista tai jopa

kansallisten säännösten soveltamisen tämän yleissopimuksen sijasta olevan mahdollista, jos ne ovat edullisempia; tämä ehdotus kuitenkin hylättiin. Oikeusvarmuuden ja keskinäisen luottamuksen varmistamiseksi oli asetettava velvoite tämän yleissopimuksen ensisijaisesta ja pakollisesta soveltamisesta. Erityisesti on huomattava tämän yleissopimuksen soveltamisalaan kuuluvan molempien puolisoitten lapsen huollon osalta, että tällä yleissopimuksella on etusija vuoden 1996 Haagin yleissopimukseen nähden silloin, kun avioero-oikeudenkäyntiin liittyy lasten suojele ja ottaen huomioon myös, että tätä yleissopimusta sovelletaan vain jäsenvaltioissa asuviin lapsiin. Myös avioeroja koskeva vuoden 1970 Haagin yleissopimus mainitaan yleissopimuksessa, joten etusija on annettava tälle yleissopimukselle, joka on myös kaksoissopimus.

116. Tässä artiklassa tarkoitettujen yleissopimusten osalta on todettava, että kaikki jäsenvaltiot eivät ole sopimuspuolina kaikissa mainituissa yleissopimuksissa eikä niiden sisällyttäminen tähän artiklaan merkitse, että jäsenvaltioille suositettaisiin liittymistä kyseisiin yleissopimuksiin. Määräys on vain konkreettinen sääntö tämän yleissopimuksen ja muiden sopimusten välisestä suhteesta.

117. Tässä käsiteltävä kysymys on erotettava selvästi siitä, johon viitataan 4 artiklassa ja joka koskee Haagissa 25. lokakuuta 1980 kansainvälisestä lapsikaappauksesta tehdyn yksityisoikeuden alaa koskevan yleissopimuksen mukaista erityistä toimivaltasääntöä. Tilanne on erilainen lasten huoltoa koskevien päätösten tunnustamisesta ja täytäntöönpanosta ja lasten palauttamisesta 20. toukokuuta 1980 tehdyn eurooppalaisen yleissopimuksen osalta, sillä vaikka tätä yleissopimusta on monissa yhteyksissä käytetty Haagin yleissopimuksen sijasta, sen soveltamisedellytykset eroavat huomattavasti Haagin yleissopimuksen soveltamisedellytyksistä, erityisesti siten, että edellytetään päätöstä lapsen huollosta, minkä vuoksi tähän yleissopimukseen oli otettava kyseinen määräys.

### 40 artikla

#### Voimassaolo

118. Artiklassa määrätään 38 ja 39 artiklassa mainittujen kansainvälisten yleissopimusten soveltamisesta sellaisiin asioihin, joihin tätä yleissopimusta ei sovelleta (1 kohta), ja niihin tuomioihin, jotka on annettu ennen tämän yleissopimuksen voimaantuloa (2 kohta). Jälkimmäisessä tapauksessa ei anneta

sääntöä siirtymäkaudesta 37 artiklaan sisältyvää määräystä lukuun ottamatta, joka mahdollistaa tuomion tunnustamisen tämän yleissopimuksen perusteella, jos se on annettu tässä yleissopimuksessa tunnustetun toimivaltaperusteen nojalla.

#### 41 artikla

##### Jäsenvaltioiden väliset sopimukset

119. Tässä artiklassa määrätään, että tämän yleissopimuksen osapuolina olevien valtioiden tämän yleissopimuksen soveltamisen helpottamiseksi tai sen täydentämiseksi tekemien sopimusten perusteella annetut tuomiot voidaan tunnustaa ja panna täytäntöön muissa jäsenvaltioissa III osastossa tarkoitettujen tunnustamatta jättämistä koskevien rajoitusten puitteissa; ratkaisu on johdonmukainen, koska täydentävät sopimukset eivät saa olla tämän sopimuksen määräysten vastaisia, ja siksi tällainen ratkaisu on sopimuksen sisällön mukainen.

#### 42 artikla

##### Pyhän istuimen kanssa tehdyt sopimukset

120. Yleissopimuksen soveltamisalan käsittelyn yhteydessä (ks. 1 artiklaa koskeva selitys 20 kohdan B alakohdassa) mainittiin jo, että tiettyjä Pyhän istuimen kanssa tehtyjä sopimuksia koskee erityisjärjestely. Järjestelyllä pyritään ratkaisemaan Portugaliiin liittyvä hankala ongelma, koska Portugalissa kirkollisilla tuomioistuimilla on yksinomainen toimivalta julistaa katolinen konkordatin mukainen avioliitto pätemättömäksi 4. huhtikuuta 1975 tehdyllä lisäpöytäkirjalla muutetun, 7. toukokuuta 1940 tehdyn Portugalin ja Pyhän istuimen välisen konkordatin (Pyhän istuimen kanssa tehtyjen kansainvälisten sopimusten nimitys) XXV artiklan ja Portugalin siviililain 1625 ja 1626 artiklan nojalla.

On aiheellista huomauttaa, että vuoden 1975 lisäpöytäkirjalla ei ole mitään tekemistä tämän yleissopimuksen kanssa, koska sillä ainoastaan muutetaan konkordatin XXIV artiklaa, jotta siviilituomioistuimet voisivat antaa avioeropäätöksen konkordatin mukaisesti solmitun avioliiton purkamiseksi; konkordatin alkuperäisen version mukaan tämä ei

ollut mahdollista siviili- eikä kirkollisessa tuomioistuimessa, koska kanoninen oikeus ei tunne avioliiton purkamista avioerolla.

Portugalin ongelma on siinä, että kirkollisilla tuomioistuimilla on yksinomainen toimivalta julistaa konkordatin mukainen avioliitto pätemättömäksi. Portugali itse asiassa loukkaisi konkordatin mukaisia kansainvälisiä velvoitteitaan, jos se päättäisi ratifioida tämän yleissopimuksen ja tunnustaisi siviilituomioistuimen (2 artiklan ja seuraavien artiklojen mukaisen) toimivallan julistaa Portugalissa konkordatin mukaisesti solmittu avioliitto pätemättömäksi.

Tämän yleissopimuksen 42 artiklan 1 kohdan mukainen konkordattia koskeva suojalauseke antaa siis Portugalille mahdollisuuden olla tunnustamatta tätä toimivaltaa tai näiden tuomioistuinten antamia tuomioita edellä mainittujen avioliittojen julistamisesta pätemättömiksi.

Lisäksi 2 kohdan mukaan konkordatin tai Portugalin siviililain säännösten mukaisesti annetut tuomiot pätemättömäksi julistamisesta tunnustetaan muissa jäsenvaltioissa, kun ne on sisällytetty Portugalin oikeusjärjestykseen.

Tämän osalta Italia (katso jäljempänä 46 artiklaa koskeva 129 kohta) antoi yleissopimukseen liitetyn lausuman, jossa se pidättää itsellään oikeuden päättää sellaisista menettelyistä ja suorittaa sellaisia tarkistuksia Portugalin kirkollisten tuomioistuinten tuomioiden osalta, joista sen omassa oikeusjärjestyksessä määrätään kirkollisten tuomioistuinten vastaavien tuomioiden osalta Italian Pyhän istuimen kanssa tekemien sopimusten perusteella.

121. Portugalin tilanne poikkeaa Espanjan ja Italian tilanteesta, missä kirkollisten tuomioistuinten toimivalta julistaa avioliitto pätemättömäksi ei ole yksinomainen vaan rinnakkainen, ja siviilioikeudessa on käytössä erityinen tunnustamismenettely. Tämän vuoksi nämä konkordaatit mainitaan omana kohtanaan, jonka mukaan tuomioiden sovelletaan samaa tunnustamisjärjestelyä, vaikka yksinomaista toimivaltaa ei ole.
122. Espanjan kohdalla on kyseessä Pyhän istuimen ja Espanjan valtion välillä oikeusasioista 3. tammi-kuuta 1979 tehty sopimus. Sopimuksen VI artiklan 2 kohdassa sopimuspuolet voivat kanonisen oikeuden määräysten mukaisesti kääntyä kirkollisten tuomioistuinten puoleen hakeakseen avioliiton julistamista pätemättömäksi tai pyytää paavin julistusta täyttymättömästä avioliitosta. Kumpikin sopimuspuoli voi pyytää kirkollisen tuomion siirtämistä siviilioikeudelliseen toimivaltaan, jolloin se

on pätevä siviilioikeudellisesti, jos toimivaltainen siviilituomioistuin antaa päätöksen, että tuomiot ovat valtion lainsäädännön mukaisia.

Sitä vastoin asumusero ja avioero kuuluvat siviilituomioistuinten toimivaltaan. Vuoden 1978 perustuslain tultua voimaan kirkollisten tuomioistuinten yksinomainen toimivalta julistaa avioliitto pätemättömäksi lakkasi; siviilituomioistuimilla ja kirkollisilla tuomioistuimilla on nyt vaihtoehtoinen toimivalta ja siviilioikeudellisten vaikutusten tunnustaminen on välttämätöntä. Tällaisissa tapauksissa on edellä mainitun vuoden 1979 sopimuksen lisäksi otettava huomioon siviililain (Código civil) 80 artikla ja 7. heinäkuuta 1981 annetun lain 30/1981 toinen lisäsäännös (Disposición Adicional Segunda), jolla muutetaan siviililain avioliittosäännöksiä ja vahvistetaan avioliiton pätemättömäksi julistamista, asumuseroa ja avioeroa koskevissa asioissa noudatettava menettely. Näillä säännöksillä on seuraavat vaikutukset: 1. Kanonisen oikeuden päätöksillä ja tuomioilla on siviilioikeudellisia vaikutuksia vain, jos molemmat osapuolet antavat suostumuksensa tai jos kumpikaan ei kiistä niitä. 2. Jos tuomiota tai päätöstä ei ole kiistetty, siviilituomioistuin ratkaisee, onko kanonisen oikeuden tuomiolla siviilioikeudellisiä vaikutuksia; jos tällaisia vaikutuksia on, se aloittaa tuomion täytäntöönpanon avioliiton pätemättömäksi julistamista ja purkamista koskevien siviililain säännösten mukaisesti. 3. Pätemättömäksi julistamiseen liittyvät asiat eivät ole yhdenmukaisia kanonisessa lainsäädännössä ja siviililainsäädännössä. Tämän vuoksi onkin pohdittava, voivatko ainoastaan "valtion lainsäädännön mukaiset" kanoniset tuomiot olla siviilioikeudellisesti päteviä. 4. Siviililain 80 artiklassa viitataan siviilioikeudenkäyntiä koskevan lain (Ley de Enjuiciamiento civil) 954 artiklaan ulkomaisten tuomioiden täytäntöönpanon edellytyksistä. Tällä viittauksella on merkitystä siinä tapauksessa, että vastaaja jättää saapumatta oikeuteen. Oleellista siis on, onko kumpikaan osapuolista vastustanut hakemusta avioliiton pätemättömäksi julistamista koskevien kanonisten tuomioiden ja päätösten siviilioikeudellisen pätevyuden tunnustamiseksi.

123. Italian kohdalla on kyseessä Italian tasavallan ja Pyhän istuimen välillä 18. helmikuuta 1984 tehty sopimus, jolla muutetaan 11. helmikuuta 1929 tehtyä concordato lateranense -sopimusta. Sopimuksen 8 artiklan 2 kohdan mukaan kirkollisten tuomioistuinten antamalla avioliiton pätemättömäksi julistamista koskevalla täytäntöönpanokelpoisilla tuomioilla on oikeusvaikutuksia Italiassa toimivaltaisen Corte d'appello -tuomioistuimen päätöksellä aina, kun a) kirkollinen tuomioistuin on toimivaltainen käsittelemään asian, koska kyseessä on kyseisessä artiklassa vahvistettujen vaatimusten mukaan solmittu avioliitto, b) kirkollisissa tuomioistuimissa noudatetulla menettelyllä on turvattu asianosaisten oikeus olla saapuvilla ja puo-

lustaa itseään oikeudessa Italian oikeusjärjestyksen peruseriaatteiden mukaisesti, c) ulkomailla annettujen tuomioiden päteväksi julistamista koskevassa Italian lainsäädännössä vaaditut muut edellytykset täyttyvät. Vaikka Codice di Procedura Civile (oikeudenkäymiskaaren) 796 artiklaa ja sitä seuraavia artikloja muutettiin 31. toukokuuta 1995 annetulla lailla N:o 218 Italian kansainvälistä yksityisoikeutta koskevan järjestelmän uudistamisesta (73 artikla), käytännössä pidetään sovituna, että sen 2 artiklan (kansainväliset sopimukset) nojalla kyseiset artiklat ovat edelleen voimassa avioliiton pätemättömäksi julistamista koskevien kirkollisten tuomioiden tunnustamista varten.

124. Yleissopimuksen 38 artiklaa vastaavasti myös tämän artiklan 4 kohdan mukaan tällaisten kansainvälisten sopimusten tai konkordaattien sopimuspuolina olevat jäsenvaltiot lähettävät tämän yleissopimuksen tallettajalle jäljennöksen sopimuksesta sekä ilmoittavat sopimusten päättämisestä ja niitä koskevista muutoksista. Näiden sopimusten päättäminen tai muuttaminen annetaan tiedoksi yleissopimuksen tallettajalle, joka ilmoittaa siitä jäsenvaltioille. Sopimusten luettelosta poistamisessa noudatetaan 49 artiklan 3 kohdan määräyksiä.

#### 43 artikla

#### 8 artiklan mukaisten tuomioiden tunnustamatta ja täytäntöönpanematta jättäminen

125. Tämä määräys vastaa vuoden 1968 Brysselin yleissopimuksen 59 artiklaa, ja sitä on tulkittava yhdessä 16 artiklan 1 kohdan säännön kanssa (ks. selitys edellä 74 kohdassa). Tässä artiklassa vahvistetaan sääntö, jolla lievennetään muiden toimivalta-perusteiden nojalla annettujen tuomioiden oikeusvaikutuksia jäsenvaltiossa. Yleissopimuksen 43 artiklassa jäsenvaltiolle annetaan mahdollisuus jättää tunnustamatta toisessa jäsenvaltiossa annettu tuomio silloin, kun tuomio perustuu muihin kuin 2—7 artiklassa määriteltyihin toimivalta-perusteisiin, eli yksinomaan kansalliseen oikeuteen 8 artiklan mukaisesti. Tätä varten on välttämätöntä, että jäsenvaltio ja kolmas valtio ovat tehneet yleissopimuksen, jota sovelletaan niiden välillä tuomioiden tunnustamiseen ja täytäntöönpanoon ja jossa ne sitoutuvat jättämään tunnustamatta toisessa jäsenvaltiossa pelkästään 8 artiklan perusteella annetun tuomion. Tämä johtuu siitä, että 8 artiklassa ei vahvisteta yleistä sääntöä, minkä vuoksi jäsenvaltiot voivat tehdä aiheellisiksi katsomiaan sopimuksia.

## 44 artikla

## Jäsenvaltiot, joissa on kaksi tai useampia oikeusjärjestelmiä

126. Tässä artiklassa otetaan suoraan huomioon lastensuojelua koskevan vuoden 1996 Haagin yleissopimuksen määräykset tapauksissa, joissa on oikeudenkäynnin kannalta kaksi tai useampia oikeusjärjestelmiä tai säännöstöjä. Tavoitteena on löytää lisäperusteita alueiden määrittämiseksi. Tähän artiklaan sisältyvät kuitenkin vain ne perusteet, jotka liittyvät tämän yleissopimuksen soveltamisalaan kuuluviin asioihin.

## VI OSASTO

## L. Euroopan yhteisöjen tuomioistuin

## 45 artikla

127. Euroopan yhteisöjen tuomioistuimen toimivallasta yleissopimuksen yhtenäisen tulkinnan varmistamiseksi keskusteltiin pitkään. Joillekin valtuuskunnille tämä oli tärkeä tekijä, jonka vuoden 1968 Brysselin yleissopimuksen yhtenäinen tulkintakäytäntö vahvistaa. Toisten valtioiden mielestä tällaisesta toimivallasta ei pidä määrätä tai se pitäisi ainakin rajata asioihin, jotka on käsitelty jäsenvaltion korkeimmissa oikeusasteissa, ja sulkea näin pois jäsenvaltioiden muutoksenhakutuomioistuimet.

Hyväksytyyn välitysratkaisun mukaan yleissopimuksessa määrätään vain yhteisöjen tuomioistuimen toimivallasta, ja sen soveltamissäännöistä määrätään pöytäkirjassa, jonka neuvosto vahvistaa samaan aikaan kuin yleissopimuksen (ks. pöytäkirjaa koskeva muistio). Näin ollen vain niiden jäsenvaltioiden tuomioistuimet ja viranomaiset, jotka ratifioivat yleissopimuksen lisäksi pöytäkirjan, voivat saattaa asiansa Euroopan yhteisöjen tuomioistuimen ratkaistavaksi.

## VII OSASTO

## M. Loppumääräykset

## 46 artikla

## Julistukset ja varaumat

128. Yhteisön sisäisen yleissopimuksen perustana oleva yhdentymisen on syynä 1 kohdan määräykseen,

jonka mukaan tähän yleissopimukseen ei voi tehdä varaumia, tämän kuitenkin rajoittamatta 38 artiklan 2 kohdan (pohjoismainen sopimus) ja 42 artiklan (konkordaatit) soveltamista.

129. Joillekin valtioille tietyistä kohdista aiheutuvista vaikeuksista johtuen sovittiin, että 2 kohdassa mainitaan muiden jäsenvaltioiden hyväksyvän Irlannin (ks. 9 artiklan selitys edellä 49 kohdassa) ja Italian (ks. 42 artiklan selitys edellä 120 kohdassa) julistukset ja suljetaan pois mahdollisuus esittää muita samaa asiaa koskevia julistuksia.

Irlannin tilanteeseen on kiinnitettävä erityistä huomiota. Irlannilla ei ole vaikeuksia tunnustaa avioerotuomioita, jotka on annettu toisessa jäsenvaltiossa Irlannissa voimassa olevia sääntöjä vapaa-mielisempien perusteiden tai sääntöjen mukaan. Irlanti haluaa kuitenkin tarkistaa, ovatko avioeroa hakevat asianosaiset todella asuneet vakinaisesti kyseisessä jäsenvaltiossa, jotta voitaisiin sulkea pois petokset tai yleissopimuksen tavoitteiden kiertäminen, mikä olisi Irlannin perustuslain vastaista. Ottaen huomioon 16 artiklan 3 kohdan määräyksen, jonka mukaan oikeusjärjestyksen perusteiden tutkimista ei saa käyttää toimivallan tutkimiseen, Irlanti pitää erityisen tärkeänä sitä, että tuomion antaneen jäsenvaltion tuomioistuimet tarkistavat, onko 2 artiklassa (toimivalta avioliittoasioissa) tarkoitettuja siteitä tosiasiallisesti olemassa. Ei ollut kuitenkaan mahdollista hyväksyä Irlannin alkupe- räistä ehdotusta muuttaa yleissopimusta siten, että toisessa jäsenvaltiossa annettu avioeropäätös voitaisiin jättää tunnustamatta tai panematta täytäntöön, jos toimivalta tällaisen päätöksen antamiseen ei olisi perustunut puolison tai puolisoitten tosiasialliseen siteeseen kyseiseen jäsenvaltioon. Ehdotusta ei voitu hyväksyä, sillä se asetti kyseenalaiseksi yhden yleissopimuksen pääperiaatteista eli valtioiden keskinäisen luottamuksen, jonka perusteella jäsenvaltiossa annettua tuomiota ei voida asiaratkaisun osalta ottaa uudelleen tutkittavaksi jäsenvaltiossa, jossa tunnustamista haetaan (ks. tämän osalta 18 artikla). Valtuuskunnat ottivat kuitenkin huomioon sen, että Irlannin perustuslakiin sisältyy avioeroa koskevia erityissäännöksiä ja että avioero on vasta äskettäin otettu käyttöön Irlannissa kansanäänestyksen jälkeen. Tämän vuoksi yleissopimuksen liitteenä oleva lausuma hyväksyttiin viiden vuoden siirtymäkaudeksi, jota voi jatkaa. Pitkällä aikavälillä tämä ratkaisu voi johtaa yleissopimuksen määräysten laajempaan soveltamiseen.

130. Artiklan 3 kohdassa määrätään tällaisten lausumien peruuttamisesta ja peruutuksen voimaantulon ajankohdasta.



## 47 artikla

**Hyväksyminen ja voimaantulo**

131. Tämän artiklan mukaan yleissopimus tulee voimaan Euroopan unionin neuvoston vahvistamien sääntöjen mukaisesti.

Yleissopimus tulee voimaan yhdeksänkymmenen päivän kuluttua siitä, kun viimeinen valtio, joka tämän muodollisuuden suorittaa ja joka on yksi Euroopan unionin 15 jäsenvaltiosta neuvoston antaessa säädöksen yleissopimuksen tekemisestä 28 päivänä toukokuuta 1998, on tehnyt ratifioimiskirjan tallettamista koskevan ilmoituksen.

132. Kuten aikaisemmissa jäsenvaltioiden välisissä oikeudellista yhteistyötä koskevissa järjestelyissä, 4 kohdassa määrätään kuitenkin, että jokainen jäsenvaltio voi joko yleissopimusta hyväksyessään tai milloin tahansa myöhemmin ilmoittaa, että sen osalta yleissopimusta, lukuun ottamatta sen 45 artiklaa, sovelletaan sen suhteissa muihin saman ilmoituksen tehneisiin jäsenvaltioihin. Ilmoitus tulee voimaan yhdeksänkymmenen päivän kuluttua sen tallettamisesta.

Jäsenvaltiot eivät kuitenkaan voi ilmoittaa, että yhteisöjen tuomioistuin on toimivaltainen tulkitsemaan yleissopimusta aikana, jolloin sitä sovelletaan varhennetusti, koska tämä edellyttäisi, että kaikki viisitoista jäsenvaltiota olisivat hyväksyneet yleissopimuksen määräykset ja että se olisi tullut voimaan.

## 48 artikla

**Liittyminen**

133. Yleissopimukseen voi liittyä jokainen valtio, josta tulee Euroopan unionin jäsen, ja tässä artiklassa vahvistetaan liittymismenettelyt. Sitä vastoin valtio, joka ei ole Euroopan unionin jäsen, ei voi liittyä yleissopimukseen.

Jos yleissopimus on jo tullut voimaan uuden jäsenvaltion liittyessä siihen, se tulee kyseisen valtion osalta voimaan 90 päivän kuluttua sen liittymiskirjan tallettamispäivästä. Jos yleissopimus ei ole tullut voimaan kyseisen ajan päättyessä, se tulee voi-

maan tämän valtion ja muiden valtioiden osalta 47 artiklan 3 kohdassa tarkoitettuun edellytykseen. Tällöin yleissopimukseen liittyvä valtio voi tehdä ilmoituksen sen varhennetusta soveltamisesta.

Uuden jäsenvaltion liittyminen ei kuitenkaan ole yleissopimuksen voimaantulon edellytys suhteessa muihin jäsenvaltioihin, jotka ovat Euroopan unionin jäseniä yleissopimuksen tekemistä koskevaa neuvoston säädöstä annettaessa.

## 49 artikla

**Muutokset**

134. Tämän määräyksen tarkoituksena on määritellä yleissopimusta muutettaessa noudatettava menettely. Kukin yleissopimuksen osapuolena olevista jäsenvaltioista tai komissio voivat ehdottaa muutoksia Euroopan unionista tehdyn sopimuksen VI osaston määräysten mukaisesti. Menettelyjä on kaksi ehdotettujen muutosten luonteen mukaan.
135. Ensimmäisen menettelyn mukaan, josta määrätään 1 ja 2 kohdassa, neuvosto laatii muutokset ja suosittaa niiden hyväksymistä jäsenvaltioille niiden valtiosääntöjen asettamien vaatimusten mukaisesti.
136. Artiklan 3 kohdassa määrätään yksinkertaistetusta menettelystä, jonka mukaan neuvosto voi hyväksyä muutoksia 21 artiklan 1 kohdassa, 26 artiklan 1 ja 2 kohdassa, 28 artiklan 1 kohdassa ja 29 artiklassa tarkoitettuihin muutoksenhakutuomioistuimiin ja -keinoihin.

## 50 artikla

**Tallettaja ja julkaiseminen**

137. Neuvoston pääsihteeri on tämän yleissopimuksen tallettaja.

Pääsihteeri antaa jäsenvaltioille tiedoksi kaikki yleissopimukseen liittyvät ilmoitukset ja julkaisee ne *Euroopan yhteisöjen virallisen lehden* C-sarjassa.

## SELITYSMUISTIO

**Euroopan unionista tehdyn sopimuksen K.3 artiklan perusteella tehdystä pöytäkirjasta, joka koskee tuomioistuimen toimivallasta sekä tuomioiden tunnustamisesta ja täytäntöönpanosta avioliittoasioissa tehdyn yleissopimuksen tulkitsemista Euroopan yhteisöjen tuomioistuimessa**

*(Neuvosto on hyväksynyt tekstin 28. toukokuuta 1998)*

(98/C 221/05)

## I. YLEISIÄ HUOMIOITA

1. Eurooppa-neuvosto antoi 10 ja 11 päivänä joulukuuta 1993 pidetyssä istunnossaan Brysselin yleissopimuksen laajentamista käsitteleväksi ryhmäksi nimetyille työryhmälle tehtäväksi pohtia mahdollisuuksia laajentaa Brysselin yleissopimuksen soveltamisalaa erityisesti perheoikeuden osalta.

Valmisteltaessa tällaista laajentamista, jonka tuloksena saatiin aikaan yleissopimus tuomioistuimen toimivallasta sekä tuomioiden tunnustamisesta ja täytäntöönpanosta avioliittoasioissa, pidettiin tarpeellisena antaa yhteisöjen tuomioistuimelle toimivalta tulkita yleissopimuksen määräyksiä, jotta varmistettaisiin sopimuksen yhdenmukainen soveltaminen. Tämän vuoksi laadittiin ehdotus pöytäkirjaksi yleissopimuksen tulkitsemisesta yhteisöjen tuomioistuimessa.

Joulukuussa 1997 tehdyn poliittisen kompromissin mukaisesti puheenjohtajavaltio pyysi Euroopan unionista tehdyn sopimuksen K.6 artiklan mukaisesti Euroopan parlamenttia esittämään näkemyksensä ehdotuksesta yleissopimukseksi ja pöytäkirjaehdotuksen keskeisistä tekijöistä. Euroopan parlamentin näkemykset julkaistiin *Euroopan yhteisöjen virallisessa lehdessä* 18 päivänä toukokuuta 1998<sup>(1)</sup>.

Neuvosto hyväksyi 28 päivänä toukokuuta 1998 nämä kaksi asiakirjaa, toisaalta yleissopimuksen tuomioistuimen toimivallasta sekä tuomioiden tunnustamisesta ja täytäntöönpanosta avioliittoasioissa, jäljempänä 'yleissopimus', ja toisaalta pöytäkirjan, joka koskee tuomioistuimen toimivallasta sekä tuomioiden tunnustamisesta ja täytäntöönpanosta avioliittoasioissa tehdyn yleissopimuksen tulkitsemista Euroopan yhteisöjen tuomioistuimessa, jota käsitellään tässä selitysmuistiossa. Kaikkien jäsenvaltioiden edustajat allekirjoittivat kyseiset kaksi asiakirjaa samana päivänä.

2. a) Pöytäkirja perustuu ennen kaikkea Euroopan yhteisöjen perustamissopimuksen 177 artiklan määräyksiin. Sen lähtökohtana on erittäin pitkälti tuomioistuimen toimivallasta ja tuomioiden täytäntöönpanosta yksityisoikeuden alalla 27 päivänä syyskuuta 1968 tehdyn yleissopimuksen tulkitsemisesta yhteisöjen tuomioistuimessa 3 päivänä kesäkuuta 1971 tehty pöytäkirja, jäljempänä 'vuoden 1971 pöytäkirja', sekä 26 päivänä toukokuuta 1997 tehty pöytäkirja, jossa annetaan Euroopan yhteisöjen tuomioistuimelle toimivalta tulkita oikeudenkäynti- ja muiden asiakirjojen tiedoksiannosta Euroopan unionin jäsenvaltioissa siviili- ja kauppaoikeudellisissa asioissa tehtyä yleissopimusta, jäljempänä 'vuoden 1997 pöytäkirja'.

Siihen on erityisesti sisällytetty vuoden 1971 pöytäkirjassa määrätyt kaksi tapaa saattaa asia yhteisöjen tuomioistuimen käsiteltäväksi.

- b) Pöytäkirjan voimaantuloa koskevat säännöt ovat samankaltaiset kuin sopimusveloitteisiin sovellettavasta laista 19 päivänä joulukuuta 1988 tehtyyn yleissopimukseen liitettyillä ensimmäisellä ja toisella pöytäkirjalla, jäljempänä 'vuoden 1988 pöytäkirjat', käytöönnotetut säännöt ja täysin samanlaiset kuin vuoden 1997 pöytäkirjassa määrätyt säännöt.

Toimivallan antamista yhteisöjen tuomioistuimelle koskeva periaate vahvistetaan asianomaisessa yleissopimuksessa (45 artikla), mutta pöytäkirjassa määritellään edellytykset asian saattamiselle yhteisöjen tuomioistuimen käsiteltäväksi sekä ne kansalliset tuomioistuint, joilla on toimivalta saattaa asia yhteisöjen tuomioistuimeen.

Pöytäkirja voi tulla voimaan vasta sen jälkeen kun yleissopimus on tullut voimaan, mikä tapahtuu sen jälkeen kun kaikki viisitoista jäsenvaltiota ovat ratifioineet sen; pöytäkirja tulee voimaan sen jälkeen, kun kolme näistä valtioista on hyväksynyt sen.

<sup>(1)</sup> EYVL C 152, 18.5.1998.

Pöytäkirja voi näin ollen tulla voimaan aikaisintaan samanaikaisesti yleissopimuksen kanssa. Täten ainoastaan sellaisten jäsenvaltioiden tuomioistuimet, jotka ovat samanaikaisesti yleissopimuksen ja pöytäkirjan osapuolia, voivat pyytää Euroopan yhteisöjen tuomioistuimelta ennakkoratkaisua tai lausuntoa jossakin tulkintakysymyksessä.

- c) Loppumääräykset ovat samanlaiset kuin Euroopan unionin neuvoston vahvistamat määräykset Euroopan unionista tehdyn sopimuksen VI osaston mukaisesti laadittujen yleissopimusten osalta. Ne ovat välttämättömiä mukautuksia lukuun ottamatta samanlaiset kuin yleissopimuksen loppumääräykset.

## II. ARTIKLOJA KOSKEVAT HUOMAUTUKSET

### 1 artikla

3. Pöytäkirjan 1 artiklassa toistetaan vuoden 1971 pöytäkirjan ja vuoden 1997 pöytäkirjassa vahvistettu periaate, jonka mukaan yhteisöjen tuomioistuin on toimivaltainen tulkitsemaan tuomioistuimen toimivallasta sekä tuomioiden tunnustamisesta ja täytäntöönpanosta avioliittoasioissa tehdyn yleissopimuksen sekä itse pöytäkirjan määräyksiä.

### 2 artikla

4. Pöytäkirjan 2 artiklaan sisältyy vuosien 1971, 1988 ja 1997 pöytäkirjoihin verrattuna uusi määräys. Sen 1 kohdassa määrätään, että jokaisen jäsenvaltion on määrättävä, kumpaa 2 kohdassa määrättyä menetelmää noudattaen kyseisen jäsenvaltion tuomioistuimilla on toimivalta pyytää Euroopan yhteisöjen tuomioistuimelta ennakkoratkaisua tai lausuntoa jossakin tulkintakysymyksessä.

Tämä määräys on otettu yleissopimukseen sen vuoksi, että tietyt valtuuskunnat ovat toivoneet, että toimivalta rajoitetaan korkeimpiin oikeuksiin. Kyseiset valtuuskunnat nimittäin katsoivat, että päätösten tekeminen yleissopimuksen piiriin kuuluvista asioista edellyttää mahdollisimman nopeaa päätöksentekoa, jottei henkilöiden etuja vahingoitettaisi avioeroa, asumuseroa, avioliiton pätemättömäksi julistamista (etenkin sen vuoksi, että kansallisilla tuomioistuimilla ei ole mahdollisuutta toteuttaa väliaikaisia toimenpiteitä tai turvaamistoimia) tai puolisoiden yhteisten lasten huoltoa koskevan oikeudenkäynnin yhteydessä. Näin ollen vaikuttaa siltä, että Euroopan yhteisöjen tuomioistuimelta pyydetään päätöstä ainoastaan niiden tapausten osalta, jotka toimitetaan korkeimpien kansallisten tuomioistuinten päätettäväksi.

Tässä artiklassa määrätyn järjestelmän lähtökohdana on vuonna 1997 allekirjoitetun, Euroopan unionista tehdyn sopimuksen, Euroopan yhteisöjen perustamissopimusten ja eräiden niihin liittyvien säädösten muuttamisesta tehdyn Amsterdamin sopimuksen K.7 artikla.

Tehdessään 9 artiklan 2 kohdassa tarkoitettun ilmoituksen kunkin jäsenvaltion on mainittava, mitkä toimivaltaiset tuomioistuimet se on valinnut. Vaikka sopimustekstissä ei erikseen mainita, ilmenee valmisteluasiakirjoista, että ne jäsenvaltiot, jotka ovat ilmoittaneet, että ainoastaan korkeimmilla tuomioistuimilla on toimivalta pyytää yhteisöjen tuomioistuimelta ennakkoratkaisuja, voivat milloin tahansa laajentaa tämän mahdollisuuden koskemaan muita tuomioistuinta niiden käsitellessä muutoksen-hakuaasia.

5. Artiklan 2 kohdassa määrätään, mitkä jäsenvaltioiden tuomioistuimet ovat toimivaltaisia pyytämään yhteisöjen tuomioistuimelta ennakkoratkaisuja tulkintakysymyksissä kyseisen jäsenvaltion tämän artiklan 1 kohdan mukaisesti tekemän ilmoituksen perusteella.

Näitä ovat ensinnäkin 3 artiklan 1 kohdassa luetellut jäsenvaltioiden korkeimmat tuomioistuimet.

Toiseksi näitä ovat 2 kohdan mukaisesti myös jäsenvaltioiden muutoksenhakutuomioistuimina toimivat tuomioistuimet. Kyseeseen tulevat siten ensisijassa hovioikeudet ja niitä vastaavat tuomioistuimet, paitsi milloin ne toimivat ensimmäisenä oikeusasteena, sekä muutoksen hakuasiaa käsittelevät muut kansalliset tuomioistuimet.

Sitä vastoin ensimmäisenä oikeusasteena toimivat tuomioistuimet eivät voi saattaa asiaa yhteisöjen tuomioistuimen käsiteltäväksi.

### 3 artikla

6. Tässä artiklassa määritellään ne jäsenvaltioiden korkeimmat tuomioistuimet, jotka ovat toimivaltaisia pyytämään yhteisöjen tuomioistuimelta ennakkoratkaisua tulkintakysymyksessä.

Kyseinen luettelo on tyhjentävä, eikä muilla mahdollisesti olemassa olevilla jäsenvaltioiden korkeimmilla tuomioistuimilla ole valtaa saattaa asiaa yhteisöjen tuomioistuimen käsiteltäväksi siinäkään tapauksessa, että niiden päätöksillä olisi siviili- tai kauppaoikeudellisia vaikutuksia.

7. Kyseisen artiklan 1 alakohdassa olevaa luetteloa voidaan muuttaa asianomaisen jäsenvaltion pyynnöstä. Kyseessä on mahdollisuus, joka vahvistettiin ensimmäisen kerran vuoden 1997 pöytäkirjassa.

Tällainen muutos voi osoittautua tarpeelliseksi esimerkiksi silloin, kun jonkin jäsenvaltion oikeusjärjestelmässä tapahtuu muutoksia.

Asiaa koskeva pyyntö on osoitettava neuvoston pääsihteerille, joka on pöytäkirjan tallettaja. Tämä ilmoittaa asiasta mahdollisimman nopeasti muille jäsenvaltioille, myös niille, jotka eivät vielä ole pöytäkirjan osapuolia.

Neuvosto päättää luettelon muuttamisesta asiaan sovellettavien menettelytapasääntöjen mukaisesti.

Kun muutoksesta on päätetty, se tulee voimaan neuvoston päätöksessä mainituin edellytyksin (esimerkiksi tällaisen muutoksen voimaantulo). Tällaista päätöstä pidetään luonteeltaan sellaisena, ettei se edellytä jäsenvaltioiden hyväksymistä niiden valtiosääntöjen asettamien vaatimusten mukaisesti. Tästä syystä määrätään erityisistä säännöistä, jotka muodostavat poikkeuksen pöytäkirjan 11 artiklassa määrätystä yleissopimuksen muuttamismenettelystä.

Valtion, josta tulee Euroopan unionin jäsen, liityessä pöytäkirjaan sen on liittymisasiakirjansa tallettamisen yhteydessä ilmoitettava 2 artiklan soveltamisedellytykset sekä mikä tai mitkä sen korkeimmista tuomioistuimista voivat pyytää yhteisöjen tuomioistuimelta ennakkoratkaisua tulkintakysymyksessä (10 artiklan 3 ja 4 kohta).

Tällainen järjestely antaa jäsenvaltioille — vaikka ne eivät olisikaan yleissopimuksen osapuolia — mahdollisuuden valvoa jo tapahtuneita nimeämiä, millä varmistetaan järjestelmän säilyminen johdonmukaisena.

#### 4 artikla

8. Tässä artiklassa, jonka lähtökohtana on Euroopan yhteisön perustamissopimuksen 177 artikla ja jossa toistetaan vuoden 1971 pöytäkirjan 3 artikla ja vuoden 1997 pöytäkirjan 3 artikla, käsitellään ennakkoratkaisumenettelyä.

Artiklan 1 kohdassa määrätään, että 3 artiklan 1 kohdassa tarkoitettujen tuomioistuinten on saatettava asia yhteisöjen tuomioistuimen käsiteltäväksi, jos ne katsovat, että tulkinta on tarpeen, jotta ne voisivat tehdä oman päätöksensä.

Tämän korkeimpia tuomioistuimia velvoittavan määräyksen tarkoituksena on edistää yleissopimuksen yhdenmukaista soveltamista Euroopan unionin jäsenvaltioissa.

9. Tämän artiklan 2 kohdassa määrätään, että muutoksenhakutuomioistuimina toimivilla tuomioistuimilla on mahdollisuus pyytää yhteisöjen tuomioistuimelta tulkintaa asiassa, jos ne katsovat, että jokin niissä vireillä olevaan asiaan liittyvä kysymys edellyttää yhteisöjen tuomioistuimen päätöstä.

#### 5 artikla

10. Myös niillä jäsenvaltioilla, jotka eivät ole pöytäkirjan osapuolia, sekä komissiolla ja Euroopan unionin neuvostolla on mahdollisuus toimittaa vastineita tai kirjallisia huomautuksia yhteisöjen tuomioistuimelle, jolta on pyydetty tulkintaa.

#### 6 artikla

11. Tässä artiklassa toistetaan vuoden 1971 pöytäkirjan 4 artikla ja vuoden 1997 pöytäkirjan 4 artikla. Siinä määrätään toisesta menettelystä, jonka mukaisesti kassaatio-oikeuden julkisasiamiehillä tai muilla jäsenvaltion nimeämällä viranomaisilla on mahdollisuus pyytää yhteisöjen tuomioistuimelta ratkaisua tulkintakysymyksestä, jos ne katsovat, että niiden oman valtion tuomioistuimen asiasta antama lainvoimainen päätös on ristiriidassa yhteisöjen tuomioistuimen tai jonkin toisen, pöytäkirjan osapuolena olevan jäsenvaltion 2 artiklan 2 kohdassa tarkoitettun tuomioistuimen kyseisestä asiasta antaman tulkinnan kanssa.

Myös tällä määräyksellä pyritään edistämään yleissopimuksen yhdenmukaista soveltamista.

Toimivaltaisen tuomioistuimen asiana on arvioida, onko yhteisöjen tuomioistuimelta aiheutta pyytää tulkintaa tällaisessa tapauksessa.

#### 7 artikla

12. Vuoden 1971 pöytäkirjan ja vuoden 1997 pöytäkirjan tavoin tässä artiklassa vahvistetaan periaate, jonka mukaan sovelletaan Euroopan yhteisöjen tuomioistuimen perussääntöä ja yhteisöjen tuomioistuimen työjärjestystä.

#### 8 artikla

13. Tämä artikla, jossa todetaan, ettei kyseiseen pöytäkirjaan voida tehdä varaumia, ei anna aiheutta erityisiin huomioihin.

#### 9 artikla

14. Tässä artiklassa määrätään pöytäkirjan voimaantulosta Euroopan unionin neuvoston asiasta vahvistamien sääntöjen mukaisesti.

Jotta yhteisöjen tuomioistuimella olisi mahdollisuus alkaa käyttää toimivaltaansa mahdollisimman nopeasti, pöytäkirja määrätään tulemaan voimaan yhdeksänkymmenen päivän kuluttua siitä, kun kolmas niistä viidestätoista valtiosta,

jotka olivat Euroopan unionin jäseniä 28 toukokuuta 1998, eli päivänä, jona neuvosto hyväksyi tämän pöytäkirjan tekemistä koskevan säädöksen, on tallettanut hyväksymiskirjansa.

Pöytäkirja ei kuitenkaan voi tulla voimaan ennen yleissopimusta. Yleissopimuksen 47 artiklan mukaisesti yleissopimus tulee voimaan yhdeksänkymmenen päivän kuluttua siitä, kun viimeisenä tämän muodollisuuden suorittava jäsenvaltio on ilmoittanut, että se on saattanut päätökseen pöytäkirjan hyväksymiseen tarvittavat valtiosääntönsä asettamien vaatimusten mukaiset menettelyt.

Niinpä yleissopimuksen ennen sen voimaantuloa tapahtuva soveltaminen sen 47 artiklan 4 kohdassa tarkoitettulla tavalla ei muodosta perustetta yleissopimuksen 45 artiklassa tarkoitettun tulkin-tatoimivallan myöntämiselle yhteisöjen tuomioistuimelle. Pöytäkirjan hyväksyminen kaikissa jäsenvaltioissa ei liioin antaisi yhteisöjen tuomioistuimelle mahdollisuutta tulkita yleissopimuksen määräyksiä, jos yleissopimus ei ole vielä tullut voimaan.

#### 10 artikla

15. Tämän artiklan mukaisesti pöytäkirjaan voi liittyä jokainen valtio, josta tulee Euroopan unionin jäsen. Sitä vastoin kolmas valtio ei voi liittyä yleissopimukseen eikä pöytäkirjaan.

Pöytäkirjaan liittymistä koskevien sääntöjen osalta tässä artiklassa määrätään erityisesti yksinkertaistetusta menettelystä 3 artiklan 1 kohdassa vahvistetun korkeimpien tuomioistuinten

luettelon muuttamiseksi sen jälkeen, kun uusi jäsenvaltio on nimennyt kyseiset tuomioistuimensa.

Neuvosto tekee muutokset korkeimpien tuomioistuinten luetteloon sen jälkeen, kun pöytäkirjaan liittyvä valtio on tallettanut liittymiskirjansa, ja ennen kuin kyseinen pöytäkirja tulee voimaan sen osalta.

#### 11 artikla

16. Tässä artiklassa määrätään pöytäkirjan muuttamismenettelystä.

Ainoastaan pöytäkirjan osapuolina olevat jäsenvaltiot ja komissio voivat ehdottaa muutoksia.

Neuvosto suosittaa jäsenvaltioille tekemiensä muutosten hyväksymistä jäsenvaltioiden valtiosääntöjen asettamien vaatimusten mukaisesti.

Tätä menettelyä ei sovelleta kun kyse on ainoastaan korkeimpien tuomioistuinten luettelon muuttamisesta.

#### 12 artikla

17. Tämän artiklan mukaisesti neuvoston pääsihteeri on pöytäkirjan tallettaja.

Pääsihteeri ilmoittaa jäsenvaltioille kaikista pöytäkirjaa koskevista ilmoituksista ja huolehtii niiden julkaisemisesta *Euroopan yhteisöjen virallisen lehden* C-sarjassa.